

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการศาสนา. รายงานการศาสนาประจำปี 2533. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.
 กองแผนงาน, ทบวงมหาวิทยาลัย. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์, 2529.
- กীরติ ศรีวิเชียร. การพัฒนาวัดของกรมการศาสนา. กองแผนงาน, กรมการศาสนา, 2526.
 (อัครสำเนา)
- จ่านงค์ ทองประเสริฐ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน มหาจุฬาฯ ในรอบศตวรรษ. หน้า 5-6.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.
 _____ . ราชบัณฑิต สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2533.
- ชาย โพธิ์สิตา. หนึ่งศตวรรษแห่งการศึกษาของพระสงฆ์ไทย. ใน บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการเรื่องหนึ่งศตวรรษพระพุทธศาสนาในสังคมไทย. หน้า 9-10. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ความทรงจำ. พระนคร : บุรินทร์-การพิมพ์, 2516.
 _____ . ประวัติวัดมหาธาตุ. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2461.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. คุณค่าและบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย. ใน พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. หน้า 2. กรุงเทพมหานคร, 2529.
- ประกอบ กุปรัตน์. จุดมุ่งหมายและบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา. ใน ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (บรรณาธิการ), การพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525
 _____ และคณะ. บทบาทสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง ผลการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว. (8-10 กันยายน, 2532).

- ประเสริฐ ณ นคร. บทบาทของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาภาคเหนือ. ใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับการพัฒนาภาคเหนือ. หน้า 53, เชียงใหม่ : ฝ่ายพิมพ์เอกสารวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.
- ประพิร์พรรณ โปธิกระจำง. บทบาทในด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมและการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2521.
- ป่วย ชัยภรณ์. การบริหารมหาวิทยาลัย. ใน เสียชีวิตอย่างเสียสัจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505.
- แปลหลักศิลาจารึกเมืองสุโขทัยที่ 2. ใน ประชุมพงศาวดารภาคที่ 1. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505.
- พระธรรมเจดีย์. ติสธารานุสรณ์. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2525.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). อนาคตของมหาวิทยาลัยสงฆ์. ใน การเสวนา ณ ลานหน้าพระตำหนักสมเด็จพระสังฆราช. พุทธมณฑล นครปฐม 28 (เมษายน 2532) : 30-32.
- พระมหาวิชาว ปัญญาวีโร. บทบาทและหน้าที่ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534.
- _____. รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทและหน้าที่ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทัศนะของอาจารย์พุทธศาสตร์บัณฑิต พระนิสิต และพระสังฆาธิการ. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534.
- พระมหาอุทัย พุทฺธวงโส. การศึกษาประวัติศาสตร์. สังคมศาสตร์ปริทัศน์. ฉบับพิเศษ, 4 (สิงหาคม 2509) : 53-65.
- พระเมธีธรรมภรณ์. คณะดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2533.
- พระราชธรรมนิเทศ. รองอธิการบดีฝ่ายเผยแผ่สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2533.
- พระวิเชียรธรรมคุณาธร. หัวหน้าคณะสงฆ์วัดไทยนครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2534.
- พระวิสุทธิสัมโภช. หัวหน้าคณะสงฆ์วัดวชิรธรรมปทีป นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2534.

พระราชวรรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต). บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในการเป็นผู้นำทางการศึกษา.

นิตยสารพุทธจักร. 9 (กันยายน 2528) : 38-39.

พาสนา กิจถาวร. บทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

มนัส เกิดปรางค์. พัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คู่มือการศึกษาชั้นปริญญาโท. หน้า 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534.

_____. รายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). ฝ่ายวิจัยและวางแผน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

_____. หลักสูตรและระเบียบปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์ จำกัด, 2526.

มหาสมุทรราชวิทยาลัย. ประวัติมหาสมุทรราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาสมุทรราชวิทยาลัย, 2521. (พิมพ์เนื่องในงานฉลองครบ 84 ปี มหาสมุทรราชวิทยาลัยฯ 1-15 ตุลาคม, 2521).

_____. ประวัติและหลักสูตรของสภาการศึกษามหาสมุทรราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2518. พระนคร : โรงพิมพ์มหาสมุทรราชวิทยาลัย, 2518.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. อุดมศึกษานั้น....ประการใด. ใน ศาสตร์อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาสถาบัน. หน้า 118. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. (เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม)

วิจิตร ศรีสอาน. หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518.

วีไลลักษณ์ อิศระมงคลพันธุ์. การวิเคราะห์ภารกิจวิทยาลัยเอกชนระหว่างปีพุทธศักราช 2513-2530.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

- ศรีพัฑฒ มินะกนิษฐ. ซึ่งจะได้เป็นคณาจารย์ลึบไป นี้ปรัชญา ม.จ.ร. ลึบต่อเทอญ. ใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า 295. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.
- ศึกษาศึการ, กระจทรวง. ประวัติกระจทรวงศึกษาศึการ (2435-2507). พระนศร : โรงพิมพ์คุรุสภา, (พิมพ์เป็นทีละลึกในวัจนศรเบ็จลึบสองปีของกระจทรวงศึกษาศึการ วัจนที 1 เมษายน พุทธศักราช 2507)
- สมคคณผู้บรึหารการศึการแห่งประเศไทย. การปฏิรูปการศึการ. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518.
- สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ. คำสั่งสภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย ที 71/2534 เร็องแตงตั้งคณะกรรมการฝ่ายบรึหาร. กรุงเทพมหานคร : สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย, 2534 (อัคสำเนา)
- ____. คำสั่งสภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย ที 72/2534 เร็องแตงตั้งคณะกรรมการวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย, 2534. (อัคสำเนา)
- ____. แลตงการณการกึจของสภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ ตั้งแต พ.ศ. 2489 ถึง พ.ศ. 2514. หน้า 16. พระนศร : พุทธอุปถัมภการพิมพ์, 2514.
- ____. ปจมนิเทศนัศึการใหม่ ปีการศึการ 2531-2532. กรุงเทพมหานคร : สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย, 2531.
- ____. ระเบียบการรับสมัศรของสภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ. กรุงเทพมหานคร, 2530.
- ____. ระเบียบปฏิบัติของสภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทศศาสนา พ.ศ. 2529 (แก็ใจเพิ่มเตม พ.ศ. 2531). กรุงเทพมหานคร : สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย, 2531. (อัคสำเนา)
- ____. รายงานกึจการสภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ ปีการศึการ 2533. กรุงเทพมหานคร : สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัย, 2534. (อัคสำเนา)
- ____. สภาการศึการมหามกุฎราชวิทยาลัยในรอบ 25 ปี. พระนศร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2514.
- ____. หลักศูตรและระเบียบปริณญาศานศาสตรบัณชิต. กรุงเทพมหานคร, 2526.

- สัมฤทธิ์ พันธุ์คุ้มเก่า. โฉมหน้าใหม่สภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : สภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535. (เอกสารโรเนียว)
- สายทิพย์ จิตตมกศ. บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสังคมไทย 2489-2526. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สุปิน ปิ่นขยัน. บทบาทของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใหม่กับการพัฒนาภาคเหนือ เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใหม่กับการพัฒนาภาคเหนือ. หน้า 26. เชียงใหม่ : ฝ่ายพิมพ์เอกสารวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.
- สุมาลี สุวรรณแสง. ระบบบริหารการศึกษาฝ่ายสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. พระพุทธศาสนา : ทศนะและวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์-การพิมพ์, 2529.
- อนุমানราชชน, พระยา. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2510.
- อภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย. มูลนิธิภัททวิฑฒนาลัยจิตตภาวันการเผยแพรพระพุทธศาสนา. ใน ประมวลภาพและผลงาน พ.ศ. 2510-2512. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2512.
- อริยา ลิมสุวัฒน์. บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนชนบทไทย (พ.ศ. 2500-2520). วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- อุษา ชัยโชณชัย. การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในระยะปี พ.ศ. 2432-2490. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ภาษาอังกฤษ

- Flexner, A. University : American, English, German. New York : Oxford University Press, 1973.
- Robberson, J.B. Perceived and Preferred Goal congruence in a State University. Thesis Abstract The University of Tennessee, 1971.
- Silver, H. Equal Opportunity in Education. London : Methuen, 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

1. พระเมธีธรรมาภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงขี้เหล็ก
2. พระเมธาภรณ์พรส คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
3. ดร. พระวิเชาว์ ปัญญาวิโร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงขี้เหล็ก
4. ศาสตราจารย์ สุนน อมรวิวัฒน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา โมวีไลกุล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

1. สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
 - 1.1 พระเทพวราจารย์ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
 - 1.2 พระราชวิสุทธิภิกขุ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
 - 1.3 พระปริยัติเมธี รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา
 - 1.4 พระครูสุภัทรสารโสภณ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
 - 1.5 พระเมธาธรรมรส คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และคณบดีคณะศาสนศาสตร์และปรัชญา
 - 1.6 พระกิตติสารภิกขุ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
 - 1.7 พระครูสิริปัญญาเมธี คณบดีคณะสังคมศาสตร์
 - 1.8 พระมหาอุทัย อุทัย คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
2. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
 - 2.1 พระเมธีธรรมภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 - 2.2 พระสิริสุทัศน์ธรรมภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
 - 2.3 พระเมธีรัตนดิลก รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
 - 2.4 พระครูศรีธรรมปฏิภาณ รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
 - 2.5 พระครูวรกิจจาภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทยาเขต
 - 2.6 พระมหาสำราญ ปิยธัมโม รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และคณบดีคณะสังคมศาสตร์
 - 2.7 พระมหาพิสิษฐ สุธัมโม รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน
 - 2.8 พระครูวินัยธรรมเมธ ธีรธัมโม คณบดีคณะครุศาสตร์
 - 2.9 พระมหาโกวิทย์ สิริวัฒน์ คณบดีคณะพุทธศาสตร์
 - 2.10 พระมหาสมชัย กุศลจิตโต คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
3. ผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 3.1 ศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล ผู้อำนวยการธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 3.2 ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 3.3 รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 3.4 รองศาสตราจารย์เสฐียรพงษ์ วรรณปก นักวิชาการ อดีตรองศาสตราจารย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 3.5 คุณอานาง บัวศิริ ผู้อำนวยการ ฝ่ายศาสนศึกษา กรรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สภาการศึกษา มหาวิทยาลัย
วันที่ ๒๕ ก.พ. ๓๔
[Signature]

ที่ ทม 0309/1735

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

20 กุมภาพันธ์ 2534

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

นมัสการ เลขาธิการ สภาการศึกษา มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

เนื่องด้วย นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ นิสิตชั้นปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา
กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์ธุรกิจของมหาวิทาลัย
ลัยสงฆ์" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรารัตน์ บุญนุษ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้
นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหา-
วิทยาลัย สอบถามความคิดเห็นของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ
การดำเนินการกิจของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

จึงนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้
นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ

[Signature]

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรวิทย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ออก
ส่งต่อที่ประชุมสภาการศึกษา
ให้แล้ว/เอกสาร

[Signature]

25 ก.พ. 34

ขอเชิญประชุม
ที่หอประชุม โทร 5061 เลขาธิการ
ตึกใหม่ ภาควิชา นิเทศศาสตร์
ถนนพญาไท

แผนกมาตรฐานการศึกษา

[Signature]

๒๕ มี.ค. ๒๕๓๔

ที่ ทม 0309/1799

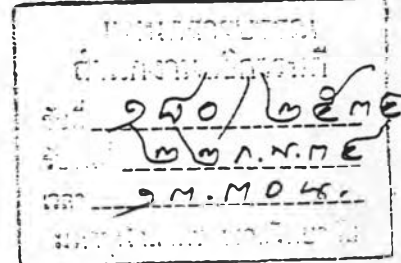

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

นางพนิต อนุชิต / ๒๖ ก.น.ค.

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

นมัสการ อธิการบดี มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

เนื่องด้วย นายสัมพันธ์ เย็นสาราญ นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชาอุดมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัย เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรรัตน์ บุญสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย สอบถามความคิดเห็นของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

จึงนมัสการมา เพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ นายสัมพันธ์ เย็นสาราญ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ

ขอสงวนไว้
คนเขียน: ธีรรัตน์ บุญสุข
10/2/34
ดร. ธีรรัตน์ บุญสุข
ก.น.ค.

พ. ร. น. ค.
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรราชย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ภาควิชาอุดมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรุงเทพฯ 10330

มีนาคม 2534

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

เรียน

ด้วยข้าพเจ้านายสัมพันธ์ เย็นสำราญ นิสิตบัณฑิตศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ในการนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้ความสนใจในการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นอย่างดี จึงสามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ)

ผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ

เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... นามสกุล/ฉายา.....

ตำแหน่ง..... ชื่อหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา.....

วันที่สัมภาษณ์..... เดือน..... พ.ศ.....

เวลา..... ถึง..... สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์..... นามสกุล.....

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ
2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้
3. นอกจากการกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ การกิจดังกล่าวคือ
4. ท่านคิดว่าการกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น
- ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี ซึ่งจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- ค. ภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์ออกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด
7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่ากรดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้
8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร
9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับการกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ภาควิชาอุดมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรุงเทพฯ 10330

กันยายน 2535

เรื่อง ขอบความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เรียน ท่านอาจารย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามสำหรับการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ นิสิตบัณฑิตศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์" และได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ให้เข้าศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลได้แกะนั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี และการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามในเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อการดำเนินงานภารกิจของมหาวิทยาลัย เป็นวิธีหนึ่งซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่สำคัญยิ่ง ผมจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านอาจารย์ได้โปรดตอบแบบสอบถามที่แนบมาพร้อมนี้ ตามความคิดเห็นของท่าน ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปประกอบในการพิจารณาปรับปรุงบทบาทและหน้าที่ในการบริหารมหาวิทยาลัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ)

ผู้วิจัย

แบบสอบถาม
เรื่อง การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งผลการศึกษาเพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางที่มีต่อการปฏิบัติภารกิจและอาจเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

คำชี้แจง

1. กรุณากรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย 1 ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น
2. แบบสอบถามมี 5 ตอนคือ
 - 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 2.2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร
 - 2.3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - 2.4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยการทางพระพุทธศาสนา
 - 2.5. ภารกิจอื่น ๆ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามสถานภาพที่แท้จริง

1. สถานภาพ

☐ ก. บรรพชิต	☐ ข. ฆราวาส
-------------------------------------	------------------------------------
2. เพศ

☐ ก. ชาย	☐ ข. หญิง
---------------------------------	----------------------------------
3. วุฒิการศึกษาทางโลกชั้นสูงสุด

☐ ก. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	☐ ข. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
☐ ค. ปริญญาโทหรือเทียบเท่า	☐ ข. ปริญญาเอก
4. วุฒิการศึกษาทางธรรมชั้นสูงสุด

☐ ก. บาลีประโยค 1-3	☐ ข. บาลีประโยค 4-5
☐ ค. บาลีประโยค 6-7	☐ ง. บาลีประโยค 8-9
5. ท่านเป็นอาจารย์

☐ ก. ประจำของสถาบัน	☐ ข. พิเศษของสถาบัน
--	--
6. ท่านสอนที่สถาบันนี้มานาน

☐ ก. 1-5 ปี	☐ ข. 6-10 ปี
☐ ค. 11-15 ปี	☐ ง. มากกว่า 15 ปีขึ้นไป
7. ท่านรับผิดชอบการเรียนการสอน

☐ ก. วิชาทางพระพุทธศาสนา	☐ ข. วิชาสามัญทางโลก
☐ ค. ทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญทางโลก	
8. ท่านสอนในระดับใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ก. ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ข. ระดับปริญญาตรี
☐ ค. บัณฑิตศึกษา	
9. สถานที่ทำงานประจำ/วัดที่สังกัด (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 การศึกษาดำเนินการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร

โปรดทำเครื่องหมาย / ในตารางขวามือของข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

**1. การกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยสงฆ์ประการหนึ่ง
คือการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร
(ระดับอุดมศึกษา)**

- 1.1 ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญทางโลกจัดอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม
- 1.2 นิสิตนักศึกษาต้องไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่มหาวิทยาลัยมอบหมายเป็นเวลา 1 ปีก่อนจะสำเร็จการศึกษา
- 1.3 หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา
- 1.4 ห้องสมุด วัสดุ อุปกรณ์ มีความทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการใช้ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา
- 1.5 มหาวิทยาลัยมีการจัดเสริมความรู้ทางวิชาการแก่คณาจารย์อย่างเหมาะสม
- 1.6 มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอสำหรับพระบัณฑิตที่จบออกไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 1.7 มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญทางโลก อันเอื้อต่อการสนับสนุนพระบัณฑิตที่จะจบออกไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.8 กิจกรรมด้านการเรียนการสอนควรมีการปรับปรุง
กิจกรรมที่ควรปรับปรุง/เพิ่มเติมคือ

ความคิดเห็น	
เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 3 ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

โปรดทำเครื่องหมาย / ในตารางขวามือของข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

**2. ภารกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยสงฆ์ประการหนึ่ง
คือเผยแผ่พระพุทธศาสนา**

- 2.1 โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศติยเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่ง
ในภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 2.2 มหาวิทยาลัยมีการดำเนินกิจกรรมด้านการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมแล้ว
- 2.3 การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมเยาวชนภาค
ฤดูร้อน เป็นกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 2.4 มหาวิทยาลัยมีการดำเนินภารกิจด้านการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาไม่น้อยมาก
- 2.5 มหาวิทยาลัยเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านทางสิ่งตีพิมพ์
ของมหาวิทยาลัยและสื่อมวลชนเสมอ ๆ
- 2.6 มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงการดำเนินภารกิจด้านการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนา

กิจกรรมที่ควรปรับปรุง/ทำเพิ่มเติมคือ.....

.....

ความคิดเห็น	
เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 4 การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา

โปรดทำเครื่องหมาย / ในตารางขวามือของข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
<p>3. การกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยสงฆ์ประการหนึ่งคือการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา</p> <p>3.1 การจัดชำระพระไตรปิฎกเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการกิจด้านนี้</p> <p>3.2 การค้นคว้าวิจัยเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการกิจด้านนี้ของมหาวิทยาลัย</p> <p>3.3 มหาวิทยาลัยสามารถตอบข้อโต้แย้งหรือปัญหาข้อสงสัยในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในสังคมได้</p> <p>3.4 มหาวิทยาลัยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาเพียงพอแล้ว</p> <p>3.5 มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงการดำเนินการกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา</p> <p>กิจกรรมที่ควรปรับปรุง/ทำเพิ่มเติมคือ.....</p> <p>.....</p>		

ตอนที่ 5 ภารกิจอื่น ๆ

โปรดทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความคิดเห็นของท่าน

1. จากภารกิจทั้ง 3 ด้านคือ ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านเห็นว่าภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้เพียงพอต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วหรือไม่
 - () ก. เพียงพอแล้ว
 - () ข. ยังไม่เพียงพอ ควรมีภารกิจด้าน (โปรดระบุ)
 -
2. ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์กำลังเน้นหนักการดำเนินการกิจด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () ก. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร
 - () ข. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - () ค. ด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา
 - () ง. ด้านอื่น ๆ (โปรดระบุ).....
3. แนวโน้มในอนาคตมหาวิทยาลัยสงฆ์จะดำเนินการกิจเน้นหนักด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () ก. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร
 - () ข. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - () ค. ด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา
 - () ง. ด้านอื่น ๆ (โปรดระบุ)

ภาคผนวก จ.

ความคิดเห็นของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิจากการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระเทพวราจารย์

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ชื่อสถาบันการศึกษา สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2534

สถานที่สัมภาษณ์ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร มีการสอนบาลี สอนนักธรรมอบรมประชาชน

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ นอกจากให้การศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์แล้ว ยังมีการเผยแผ่หลายวิธี บางวัดจัดการศึกษาเฉพาะบาลีนักธรรมซึ่งก็สอนโดยนักศึกษาที่ไปจากมหาวิทยาลัย นอกจากสอนบาลีนักธรรมแล้ว เทศนา อบรมประชาชน สอนจริยธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ วัดไหนมีโรงเรียนมัธยมก็ไปสอน มีวิทยายาเขตก็ไปเป็นอาจารย์ตามวิทยาเขต บางรูปลดนัคกรรมฐานก็ไปทำหน้าที่อบรมกรรมฐานมีอยู่หลายแห่ง นอกจากนี้ยังเดินทางไปอบรมตามหมู่บ้านในท้องถิ่นที่ห่างไกล ทั้งภาคเหนือ อีสาน เรียกว่า

เดินอบรมประชาชนตามหมู่บ้าน อันนี้คือภารกิจของพระบัณฑิตที่จบไปแล้ว พระบางองค์มีความสามารถมากปรากฏเวลาออกไปปฏิบัติงานจะได้ผลมาก ท้องถิ่นต้องการมาก นอกนั้นบางรูปก็ไปเป็นเจ้าของคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ บริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ภารกิจอีกด้านหนึ่งทางด้านศิลปวัฒนธรรม พระนักศึกษาเมื่อจบการศึกษาแล้ว บางรูปก็กลับไปเป็นเจ้าของอาวาส ภาระของเจ้าอาวาสก็มีหน้าที่ดูแล บูรณะซ่อมแซม กุฏิ วิหาร โบราณสถาน สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในวัด พระจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทะนุบำรุงศาสนสถาน ศิลปะ มีการจัดอบรมให้ความรู้เหล่านี้แก่พระสังฆาธิการ เจ้าคณะต่าง ๆ ด้วยเมื่อพระนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เมื่อจบการศึกษากลับไปสามารถตัดสินใจได้ ถ้าเป็นพระเปรียญไม่ผ่านการศึกษามหาวิทยาลัยคงไม่ค่อยเข้าใจ ไม่เชื่อมั่นในการตัดสินใจ เพราะพื้นฐานความรู้ต่างกัน

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของรัชกาลที่ 5 เพราะมหาวิทยาลัยมีการสอนทั้งพระปริยัติธรรมและวิทยาการสมัยใหม่

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็สนองเพราะนักศึกษาได้ไปปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปีก่อนจบการศึกษา ไปสอนบาลีนักธรรมบ้าง สอนตามโรงเรียนต่าง ๆ บ้าง อบรมประชาชน บางองค์ก็ถนัดวิปัสสนากรรมฐานก็ไปสอนวิปัสสนากรรมฐาน

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ การเผยแผ่ก็ได้มีการจัดทำเสมอ ๆ ทั้งครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ พระนักศึกษา

ค. การกิจดำเนินการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจดำเนินการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ทุกสาขาวิชารวมอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งหมด นักพูดหลายคนเกิดจากมหาวิทยาลัยสงฆ์เกี่ยวกับพระกัมภีร์ พระไตรปิฎกต่าง ๆ อาศัยพระมาก หลักรัฐธรรมนูญ ประถม มัธยม พัฒนาไปมากในระยะเกือบ 100 ปี กำเนิดมาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งนั้น แหล่งชุมชนต่าง ๆ หลายกลุ่มปรัชญา สังคม มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแหล่งผลิตอาจารย์ที่สอนปรัชญาที่จบไปจากสถาบันนี้ไปสอนตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมไปถึงพวกสังคมนิยม ปรัชญา ตรรกวิทยา วิชาเกี่ยวกับภาษา ตะวันออก คือภาษาบาลีและสันสกฤต วิชาศาสนาต่าง ๆ มหาวิทยาลัยสงฆ์รวบรวมและเขียนขึ้นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ได้นำไปใช้ต่อไป แต่มีการนำไปพัฒนาปรับปรุงขึ้นมา

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ควรดำเนินการพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้านคือ ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์เพื่อไปเผยแผ่พุทธศาสนา เรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ศาสนสถาน และเป็นแหล่งวิทยาการทางพระพุทธศาสนา

7. จากการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดงบประมาณในการดำเนินงานมากในขณะที่มหาวิทยาลัยกำลังขยายวิทยาเขตมากขึ้น ไม่มีงบประมาณจ้างอาจารย์มาช่วยสอน บุคลากรมหาวิทยาลัยไม่สามารถผลิตได้ทัน มหาวิทยาลัยไม่สามารถรับนักศึกษาได้มากเพราะมหาวิทยาลัยไม่มีทุนเพียงพอ มหาวิทยาลัยแก้ไขด้วยการยืมเงินจากมูลนิธิหมากูมาใช้ก่อน พยายามขออนุญาตโยมิให้มาช่วยกันบริจาคเพื่อมหาวิทยาลัยจะได้นำดอกผลมาใช้จ่าย อีกปัญหาหนึ่งคือสถานที่คับแคบมาก กำลังคิดขยายวิทยาเขตไปที่อ้อมน้อย ถนนเพชรเกษม

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินภารกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ไม่สามารถแยกได้ คงต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน ทำนุบำรุงศิลปะ การให้การศึกษเพื่อไปเผยแผ่ และการให้เป็นแหล่งรวมวิทยากร

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิภิกขุ

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ชื่อสถาบันการศึกษา สภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2534

สถานที่สัมภาษณ์ สภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์ จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนืองและเด่นชัดคือ

ตอบ ที่ต่อเนืองมาจนปัจจุบันก็เป็นเรื่องการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรหรือเรียกว่าการผลิตบัณฑิต

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ
 1. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ก็เห็นด้วยกับการกิจที่กล่าวมา โดยเฉพาะตัวพระนักศึกษาเองนั้นในขณะที่เรียนก็เป็นครูไปด้วย มีการตั้งเป็นชมรมขึ้นเช่น ชมรมวาทศิลป์ ชมรมพุทธศาสตร์ อาสาสมัครไปสอนตามสถานที่ต่าง ๆ จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พาคณะไปทอดกฐิน ผ้าป่า ยังบ้านเกิดของตนเองเป็นการสร้างลักษณะความเป็นผู้นำชุมชนด้วย

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ การช่วยสังคม มหาวิทยาลัยผลิตคนไปช่วยสังคม นักศึกษาที่ผลิตออกไปจากมหาวิทยาลัยมีจำนวนมากที่สึกออกไป จะเหลืออยู่เป็นพระจริง ๆ ไม่ถึง 20% ออกไปเป็นครูอาจารย์เป็นส่วนใหญ่ ทำธุรกิจการค้าบ้างเล็กน้อย เป็นครูสอนตามโรงเรียนสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คือหมายความว่าผลิตกำลังคนป้อนสังคมภายนอก โรคสมองไหลในวงการสงฆ์มากที่สุด ผลิตได้ 100% เสียไป 80% ส่วน 20% เป็นครูอาจารย์ เป็นเจ้าอาวาส เป็นผู้เผยแผ่ในเพศบรรพชิต พระสงฆ์เป็นผู้ที่สามารถดึงคนที่มีฐานะดี ๆ มาช่วยสร้างโรงเรียน เพื่อให้คนที่มีฐานะยากจนได้มีโอกาสเรียน เป็นผู้ยกฐานะคนยากจนขึ้นมาสู่คนระดับกลาง อันนี้เป็นหน้าที่หนึ่ง

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ ก็สอดคล้องตามที่พระองค์ทรงตั้งไว้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง เพราะมหาวิทยาลัยก็จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคปริยัติและวิชาการสมัยใหม่ ๆ ควบคู่กันไปโดยยึดเอาวิชาการทางพุทธศาสนาเป็นหลัก

5. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ คงไปพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน

6. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ สถานที่เรียนไม่พอถึงแม้จะมีการขยายวิทยาเขตไปในต่างจังหวัด พระก็ยังมีหลังไหลเข้ามา ในส่วนกลางก็ขยายไปที่กำแพงแสน อ้อมน้อย วิทยาเขตที่วังน้อย อยุรยา ก็มีเปิดเป็นบางคณะ

7. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ พร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระปริยัติเมธี

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษา สภากาชาดมหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2534 สถานที่สัมภาษณ์ สภากาชาดมหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ที่ผลิตบุคลากรชั้นสูง ยังไม่เพียงพอที่จะส่งพระนักศึกษามาช่วยงานต่างจังหวัดได้มาก ปีหนึ่ง ๆ ขนน้อยมาก นักศึกษาที่ผลิตออกมาวิทยาลัยจึงมุ่งเฉพาะภายในก่อน หมายถึงพระธรรมทูตภายในประเทศ พระที่ไปช่วยงานต่างจังหวัดไม่พอ ตามต่างจังหวัดพระที่อยู่เก่าไม่ได้รับการศึกษาวิชาสามัญทางโลก แต่ละวัดทั่วประเทศจะขอมา แต่มีพระขบถน้อยเหลือเกิน แต่ก่อนขบ 30-40 รูป เดียวนี้ 60-70 รูปก็ยังไม่พอ ในสำนักนั้น ๆ เปิดเรียนขึ้นมาก็สอนได้แต่นักธรรมตรี โท เอก เท่านั้น ฉะนั้นต้องอาศัยพระที่มีความรู้จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปสอนอาศัยฆราวาสบ้าง เท่านั้นก็ยังไม่พอ นอกจากนั้นภารกิจหนึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทำอยู่คือ วัดในต่างประเทศมีมาก ในอเมริกา 40 กว่าวัด มหาวิทยาลัยก็ส่งพระที่จบการศึกษาไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ ในจุดที่คนไทยเข้าไปอยู่นอกจากนั้นก็มียินโดนีเซีย ออกเตรเลีย ที่ขอพระจากนักศึกษาก็ตั้งนั้น สภากาชาดฯ เปิดบัณฑิตวิทยาลัยผลิตพระบัณฑิต เพื่อที่จะส่งพระไปปฏิบัติศาสนกิจยังต่างประเทศ

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกึ่งใหญ่ ๆ คือ 1. การกึ่งด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกึ่งด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกึ่งทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ก็เห็นด้วยโดยเฉพาะให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ที่วัดบรมนิวาสพูดว่า พระยังได้รับการศึกษาด้อยกว่าฆราวาสมาก สอนคนมีความรู้มากไม่ได้ เอาธรรมะไปประยุกต์ไม่เข้าใจ ต้องรู้วิทยาการสมัยใหม่ด้วยการเผยแพร่จำเป็นมาก ในต่างจังหวัดต้องอาศัยพระเป็นผู้นำอยู่ สังคมต่าง ๆ ในชนบทอาศัยพระเป็นหลัก โดยเฉพาะทางภาคอีสานมีพระเป็นหลักอยู่มากในด้าน การพัฒนา การพัฒนาชุมชน การผลิตผู้นำชุมชน อาศัยวัดเป็นหลักอยู่ เดียวนี้อาศัยพระไปช่วยใน สำนักเรียนใหญ่ ๆ อยู่มาก แต่ยังไม่กระจาย

3. นอกจากการกึ่งทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นวามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการกึ่งด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ การกึ่งดังกล่าวคือ

ตอบ คงเป็นด้านการให้ความช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรที่ไม่มีหนทางเรียนซึ่งส่วนมากเป็นลูกชาวนาไปบวชเรียน เรียกได้ว่าเป็นการสงเคราะห์หรือให้โอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ ก็สอดคล้องเหมาะสมดีโดยเฉพาะการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ซึ่งจะได้กระจายไปถึง อำเภอตำบลได้ มีวิทยาเขตเพิ่มขึ้นเพื่อให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่พระจะได้ไม่ต้องเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยมากนัก ทำให้มีปัญหาที่อยู่อาศัย มหาวิทยาลัยจึงต้องขยายวิทยาเขตเพิ่ม ภาคอีสานที่ขอนแก่น อุตร ภาคเหนือที่เชียงใหม่ ที่ภาคกลางก็มีอำเภอวังน้อย

5. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ การให้การศึกษาเมื่อคนมีความรู้ดีจึงจะออกไปเผยแผ่ได้ สงเคราะห์ชุมชนได้ต้องเน้นการศึกษา พระสงฆ์ต้องรู้ดีก่อน แล้วจึงเน้นไปเผยแผ่ ในขณะที่เดิวก่อนนักศึกษาที่เรียนอยู่นี้ก็ออกเผยแผ่ด้วย นักศึกษามีกลุ่มวาทศิลป์ ฝึกพูดก่อนแล้วออกเผยแผ่ เรียกว่าหน่วยธรรมวิทยากร สอนโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เกือบทุกโรงเรียน เอาพระนักศึกษามาสอนศีลธรรม พุทธศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ มีหลายโรงเรียน พระนักศึกษาในขณะที่เป็นนักศึกษาก็เป็นครูด้วย

6. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ งบประมาณที่รัฐบาลให้ยังไม่พอเพียง ก็ได้ศรัทธาจากผู้บริจาค แล้วก็สถานที่คับแคบขยายไม่ออก ต้องขยายไปตามวิทยาเขตต่าง ๆ ด้านบุคลากร ถ้ามหาวิทยาลัยมีเงินก็ไม่มีปัญหา พวกคณาจารย์ก็เชิญผู้มีความรู้ตามสถาบันต่าง ๆ มาช่วย แต่เดิมนั้นตั้งแต่รัฐบาลให้งบประมาณมหาวิทยาลัยก็พยายามจ้างอาจารย์ประจำมาสอน อาจารย์พิเศษก็น้อยลง ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนก็ยังไม่พอเพียง ก็คงค่อยเป็นค่อยไปอาศัยศรัทธาด้วย

7. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ คงต้องไปพร้อม ๆ กัน แต่คงเน้นการศึกษาก่อน เมื่อคนมีความรู้ดีจึงจะออกไปเผยแผ่ได้ดี สามารถช่วยเหลือสงเคราะห์ชุมชนได้

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระครูสุภัทรสารโสภณ

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ชื่อสถาบันการศึกษา สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 2 สิงหาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์

สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนืองและเด่นชัดคือ

ตอบ หลังจากทรงประกาศก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว ก็ยังไม่มีการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นเพียงการจัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา มีการเรียนทั้งวิชาทางบาลี ศึกษารวม และมีวิชาสามัญบ้างเช่น เลขคณิต แต่ไม่มาก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2464 สมเด็จพระสมณเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวรราช ล้นพระชนม์ การจัดการศึกษาในมหามกุฏราชวิทยาลัยก็หยุด การจัดสำหรับพระภิกษุสามเณร หันมาดำเนินการจัดการศึกษาโรงเรียนวัดบวรนิเวศ จนกระทั่งรัฐบาลเข้ารับช่วงไปจัดต่อ พอในปี 2488 มหามกุฏฯ จึงได้ฟื้นฟูการจัดการศึกษาตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ประกอบกับพระประสงค์ของสมเด็จพระสมณเจ้าฯ มาจัดขึ้นเป็นสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย คำว่า สภาการศึกษาหมายถึง เป็นสถานที่เรียนชั้นสูงหรืออุดมศึกษาของพระภิกษุโดยตรง นอกจากการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาแล้ว ในระหว่างที่นักศึกษาเรียนอยู่ก็จัดให้ออกไปปฏิบัติงานเผยแผ่ด้วย เช่นในปี 2510 ตั้งหน่วยงานพระวิทยากรขึ้นเพื่อให้พระวิทยากรได้ไปเผยแผ่ด้วยการสอนสมัยก่อนไปสอนโรงเรียนเอกชนก่อน แล้วจึงขยายมาสอนโรงเรียนรัฐบาลทีหลัง สอนสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ปีนี้ก็มีพระวิทยากรราว 110 รูป ทำการสอนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ประมาณ 34 แห่ง

2. ภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 ภารกิจใหญ่ ๆ คือ 1. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ถูกต้องทั้ง 3 ด้าน ตรงกันกับวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ด้านให้บริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยเริ่มทำบ้างแล้ว เช่น การให้ความรู้ การตอบปัญหาข้อข้องใจ ข้อขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา ซึ่งยังไม่ค่อยเป็นรูปธรรมมากนัก ในที่นี้แล้วมักการทำมักเป็นรูปส่วนตัวมากกว่า เช่น ไปบรรยาย อบรม สอนต่าง ๆ ก็ไปโดยการรับนิมนต์ส่วนตัว มีได้ไปในนามของมหาวิทยาลัย จึงดูเหมือนมหาวิทยาลัยไม่ได้มีส่วนดำเนินการ ต่อไปมหาวิทยาลัยคงมีบทบาทด้านนี้มากขึ้น

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรืออุดมมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ สอดคล้องพอสมควร มหาวิทยาลัยพยายามรักษาวัตถุประสงค์มุ่งหมายของมหาวิทยาลัยไว้ เช่นการจัดหลักสูตรถ้ามีการปรับเปลี่ยนอะไรไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมก็ตาม มหาวิทยาลัยก็ยังคงยึดหลักการไว้คือยังคงการเรียนการสอนวิชาการทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักคือเปิดเรียนเพื่อการศึกษาพระภิกษุสามเณรเพื่อไปเป็นศาสนทายาทไม่ว่าเวลาอีกกี่ปีประกอบอาชีพอื่นนั้นเป็นผลพลอยได้ แต่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี ซึ่งจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ กิจกรรมเหล่านี้เป็นข้อบังคับว่าเมื่อสำเร็จแล้วในด้านทฤษฎี ต้องไปปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปี เพื่อให้มีความเคยชิน ซึ่งบางรูปไปอยู่ในท้องถิ่นแล้วไปปฏิบัติงานได้ผลดี ท้องถิ่นยอมรับก็อยู่นานมากกว่า 1 ปี บางรูปก็อยู่นั้นได้เป็นเจ้าอาวาส แต่บางรูปก็ไม่ประสบความสำเร็จอยู่ไม่ได้ เข้ากับท้องถิ่นไม่ได้ ก็ต้องกลับมา พอกลับมามหาวิทยาลัยก็จะหาที่แห่งใหม่ให้ บางรูปก็ขอปฏิบัติงานในกรุงเทพฯ เพราะบางวัดที่ท่านสังกัดอยู่ขอมหาวิทยาลัยก็จัดให้แต่ถ้าในกรุงเทพฯ ก็อยู่ปฏิบัติศาสนกิจ 2 ปีซึ่งจะถือว่าครบตามข้อบังคับ เพราะกรุงเทพฯ อะไร ๆ ก็สะดวกสบายกว่าภูมิภาค ในสมัยก่อนมีบางรูปขอไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศก็ใช้เวลา 1 ปี แต่ก็ยังมีปัญหามาก พระต้องการไปกันมาก การคัดสรรก็ลำบาก บางรูปก็มีพรรคพวกชวนกันไป มาภายหลังก็ยกเลิกการไปปฏิบัติศาสนกิจต่างประเทศ เอาไว้จบเป็นบัณฑิตแล้วจึงไปที่หลัง

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็สนองตอบวัตถุประสงค์ได้ส่วนหนึ่ง เพราะในการจัดพระเพื่อเผยแผ่นั้นอยู่ที่เฉพาะบางรูปก็มีประสิทธิภาพมาก บางรูปมีความรู้แต่เทศน์ไม่ได้ ถ้ายทอดไม่ได้ สอนไม่เป็น ปัญหาซึ่งอยู่ที่บุคลากรที่มีประสิทธิภาพนั้นมีน้อย ไม่พร้อม บางรูปเรียนไม่เก่งแต่ทำงานดี

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ตอบสนองมากถ้ามีกิจกรรมเหล่านี้ เพราะมีคนต้องการมาก ปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยตอบสนองได้น้อย เพราะตัวอย่างทุนในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้มหาวิทยาลัยไม่ค่อยมี ฉะนั้นคนเก่ง ๆ ซึ่งได้อยู่กับมหาวิทยาลัยไม่นาน เพราะหลายอย่าง สวัสดิการ ความมั่นคงในการดำรงชีพไม่มี ที่อื่นดีกว่าก็ไปอยู่ทั้งพระและฆราวาสเหมือนกัน

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ด้านการให้บริการสังคม ปัจจุบันน้อยมากจึงควรดำเนินการด้านนี้

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ บุคลากรไม่มีความเข้าใจการทำงาน เช่น การบริหารงานต่าง ๆ บางอย่างก็ไม่ค่อยพัฒนา อนุรักษ์แบบเดิมไว้มาก เฉพาะผู้บริหารที่เป็นพระผู้ใหญ่ ๆ ท่านก็จะมีภารกิจทางสงฆ์มากจึงไม่ค่อยมีเวลา อีกอย่างระบบอาวุโสของพระทำให้เป็นอุปสรรคเช่นการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งซึ่งไม่สะดวก ด้านงบประมาณก็ไม่เพียงพอ รัฐให้มาแต่ระดับเงินเดือนแต่ด้านอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรก็ไม่มี สถานที่ทำงานคับแคบขยายไม่ออก

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ในอนาคตคงเป็นด้านการเรียนการสอนโดยเน้นระดับสูงคือ บัณฑิตศึกษา เพราะปัจจุบันรัฐให้การรับรองเพียงปริญญาตรีเท่านั้น ก็ทำให้พระบัณฑิตส่วนหนึ่งพากันไปศึกษาต่อต่างประเทศ การที่เปิดบัณฑิตศึกษาขึ้นก็พอจะช่วยให้บ้างแต่รัฐก็ยังไม่รับรอง ยิ่งขณะนี้การศึกษาภาคบังคับของรัฐขยายไปถึงมัธยม 3 ก็จะทำให้ปริมาณพระเณรในอนาคตที่จะเข้ามาเรียนน้อยลง พอจบมัธยม 3 ก็เข้าโรงงานกันหมด ในสมัยก่อนจบประถม 4 ก็มาหาทางต่อทางพระเพราะสามารถเรียนได้โดยตรง โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มหาวิทยาลัยก็คิดว่าในอนาคตคงจะต้องพิจารณาถึงผู้เรียนนอกจากจะให้พระเรียนแล้วอาจเปิดกว้างถึงฆราวาสด้วย เช่น เปิดคณะที่ไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาพื้นฐานหรือเน้นภาษาบาลีมากนัก และต้องไม่เรียนปะปนกับพระเพราะจะขัดกับระเบียบของคณะสงฆ์ คือหลักการยังคงไว้แต่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างตามโอกาสและความเหมาะสม

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ มหาวิทยาลัยมีนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในแผน 7 ซึ่งปกติพระก็ทำอยู่แล้ว โดยสมบูรณ์ แต่มหาวิทยาลัยก็จะทำให้เป็นรูปธรรมในลักษณะการดำเนินกิจกรรมโดยมหาวิทยาลัยมี ใส่นักบุคคล ซึ่งที่จริงแล้วก็ไม่ควรนำมาเทียบกับมหาวิทยาลัยทางโลก เพราะมหาวิทยาลัยต้องมีเอกลักษณ์ มีลักษณะพิเศษหลายอย่างเฉพาะตัว ซึ่งบางอย่างไม่สามารถทำอย่างฆราวาสได้หมด

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระเมธาธรรมรส

ตำแหน่ง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

ชื่อสถาบันการศึกษา สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2534 สถานที่สัมภาษณ์ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ การให้การศึกษาของที่นี่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวท่านก่อตั้งเพื่อประสงค์จะให้พระมีความรู้สมัยใหม่ จะได้เผยแพร่ศาสนาได้อย่างกว้างขวาง ก็ตรงกับการทำหน้าที่ของพระโดยทั่วไป (ปริยัติ, ปฏิบัติ, ปฏิเวธ) คือให้การศึกษาต้องการให้พระรู้เรื่องใกล้ตัวมากที่สุด มหาวิทยาลัยมีพื้นฐานอื่น ๆ แต่ก็หนักทางวิชาทางศาสนา เป็นประโยชน์สำหรับพระมาก ซึ่งทราบกันแล้วว่าพระนักศึกษามาจากลูกชาวไร่ชาวนาเป็นส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัด ไม่มีโอกาสศึกษา ยิ่งในชั้นอุดมศึกษาด้วยแล้ว ก็เป็นการเปิดโอกาสให้พระได้เรียน เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่เพราะไม่อย่างนั้นพระจะคุยจะสนทนาไม่ได้เลย ต้องรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ตำรับตำราต่าง ๆ ภาษาอังกฤษก็ต้องเรียนบ้างเรียนทั่ว ๆ ไปให้เหมาะกับประเทศที่เป็นพุทธศาสนาคือ การที่มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ช่วยให้ลูกชาวไร่ชาวนาที่มาจากชนบทที่จะได้เรียนสูง ๆ อย่างยากลำบาก มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็เป็นการเปิดโอกาสให้พระได้เรียนสูงขึ้นไป

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้ว ก็หน้าที่ของพระก็มีอย่างนั้นคือ ศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยการนำไปเผยแผ่ แต่ว่าเมื่อได้มีการศึกษาสูง ๆ ขึ้นแล้วโอกาสที่จะได้ทำประโยชน์ในวงกว้างมีมากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะที่ เช่น เรามุ่งไปถึงต่างประเทศ พอสามารถอธิบายได้ เพราะฉะนั้น หน้าที่หลักของพระก็คือศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนแล้วปฏิบัติตาม นอกจากปฏิบัติตามแล้วสามารถสอนคนอื่นได้ด้วย การสอนคนอื่นนั้นในปัจจุบันโลกได้ก้าวหน้าไปเร็วแล้ว พระยังหยุดอยู่กับที่ จะศึกษาเฉพาะธรรมะก็คุยได้ด้านเดียว อันนี้เป็นหน้าที่หลัก

3. นอกจากการกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามีมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ การกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ที่พูดทั้งสองด้านนี้เป็นหน้าที่หลัก ยังมีการเป็นผู้นำประชาชน มีการพัฒนา มีการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยพัฒนา เหล่านี้อาจจะเป็นหน้าที่รอง หน้าที่เป็นผู้นำทางสติปัญญา จิตใจ โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่ไปช่วยประกาศเผยแผ่ในที่ชนบททำหน้าที่นี้ได้มาก มหาวิทยาลัยมีการจัดส่งไปโดยเฉพาะปีสุดท้ายที่ส่งไป โดยเฉพาะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรด้วยที่ส่งพระไปช่วยอบรม เทศนา มีหลาย ๆ ท่านที่ไปเป็นนักพัฒนา เช่น ทางภาคเหนือทางลำพูน เป็นพระนักพัฒนาตามหมู่บ้าน เช่นนำเรื่องทำทาง ในแต่ละหมู่บ้านจะทำเรื่องอะไร บางทีพระก็ให้แต่คำแนะนำปรึกษา เหล่านี้อาจจะเป็นหน้าที่รอง หน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยคือการให้การศึกษาธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติ หมายถึงปฏิบัติจากสิ่งที่ศึกษาแล้วการนำไปเผยแผ่

4. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี ซึ่งจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เรื่องของการให้การศึกษา อาจจะได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้างก็ตามคือ ถึงพระท่านจะไม่อยู่ จะศึกษาไปก็ตาม ก็ไปช่วยพัฒนาปรับปรุงในวงกว้างขึ้น ท่านศึกษาลาเพศไป มหาวิทยาลัยก็ไม่รังเกียจ มหาวิทยาลัยใจกว้างเพราะถือว่าเป็นธรรมดาเพราะการอยู่ได้ไม่ได้นี้ คนบางคนบางคนก็ไม่ได้ตั้งใจว่าจะอยู่ได้ตลอดชีวิต ขึ้นกับบุญบารมีของแต่ละคนด้วย บุญบารมีที่สะสมกันมา บางท่านอาจจะคิดสีกเหมือนกันแต่มีอะไรบางอย่างขยับยั้งทำให้คิดได้ แต่พวกนี้จะไปส่วนมาก ถ้าอยู่แล้วช่วยกันก็ดี

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จ

ตอบ เห็นด้วย มหาวิทยาลัยมีการเผยแผ่อยู่ตลอดมา มหาวิทยาลัยสร้างพระนักศึกษาช่วยไปอบรมไปสั่งสอนธรรมตามโรงเรียน ตามสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ขอมมา แต่ที่บัณฑิตวิทยาลัยเราก่อตั้งมา 3 ปีนี้ สืบเนื่องมาจากโครงการธรรมทูต ซึ่งแต่ก่อนไม่เป็นที่ยอมรับ ทั้ง ๆ ที่มีพระเรียนมากแล้วมุ่งไป

ต่างประเทศเลย ไม่ทราบด้วยการจัดของอะไรมันก็หายไป มาเริ่มต้นใหม่โดยสมเด็จพระสังฆราชตั้งมา 3 ปี ปีแรกพระหัตถ์ ๑ ทั้งนั้นมีความรู้ เปรี๊ยะ 9 ซึ่งเราขอรับว่าความรู้ความจำดี ท่านก็ได้เรียน แต่ก็ยังไม่มีการสำเร็จจนบัดนี้ ที่สำเร็จจริง ๆ การจะทำได้ 3 รูปนั้นก็ไม่ใช่ขียนวิทยานิพนธ์ อีก 2 รูปก็ช่วยสอนหนังสืออยู่ และยังมีอบรมพระธรรมทูตนั้นก็มุ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกล ออกไป โดยเฉพาะในต่างประเทศ

5. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ เรื่องการให้การศึกษา มหาวิทยาลัยพยายามขยายด้านนี้ที่เป็นอยู่ยังน้อยเกินไป ซึ่งคุณภาพนี้ตอบได้เลยว่า รุ่นก่อนจะแน่นกว่าเก่งกว่า ที่เป็นปัญหาอยู่ทุกวันนี้คือเก่ง ๆ สำเร็จแล้วก็จะไม่อยู่กับมหาวิทยาลัย แต่ก่อนมหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะรับแต่พระเก่ง ๆ แต่มีเป็นส่วนน้อย มหาวิทยาลัยก็เสนอนโยบายให้เองก็ไม่เก่งเพื่อมาเรียนเป็นเพื่อนองค์เก่ง ๆ บางเพื่อเป็นเพื่อนกัน มีบางท่านเสนอว่าองค์ที่เก่ง ๆ จริง ๆ มักไม่อยู่กับมหาวิทยาลัย (ลาสิกขา) ต้องหากคนไว้เฝ้าศาสนาบ้าง มันก็เหมือนบัว 4 ประเภทนั้นแหละ พวกหัวดีจริง ๆ เขาก็ไม่อยู่

6. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัย-สงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ การเผยแผ่มีอุปสรรคคือ มหาวิทยาลัยจะผลิตบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพก็เฉลี่ยแล้วก็ยังถือว่าน้อยอยู่ที่จะมีความรู้พอที่จะพึ่งตัวเองได้หรือเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ หมายถึงจะช่วยแบ่งเบาภาระได้น้อย คือท่านที่ปราดเปรื่องท่านที่เชี่ยวชาญอะไรก็จะลึกลับลาเพศไป แต่ท่านก็ไปอยู่ในสังคมก็เป็นสมาชิกในสังคมที่ดี การเรียนการสอนในรุ่นก่อน ๆ แน่น ถึงจะเรียนกันตอนอายุมากแล้วท่านก็มีความตั้งใจมาก เมื่อก่อนนี้จึงเห็นว่าครูบางอาจารย์ที่สอนมานั้นใช้ได้ โดยเฉพาะที่มหามกุฏราชวิทยาลัยแล้ว ก็ไปสอบภาษาต่างประเทศ พุดโดยทั่ว ๆ ไปในราวปี 2510 ที่มหามกุฏฯ เก่งมากภาษาอังกฤษ สมัยที่อาตมาไปเรียนสอบยกที่มยฯชั้นกันจนเห็นว่าเทียบกับมหาจุฬาฯ ที่วัดมหาธาตุ มหาจุฬาฯ ยกที่มตกหมด แต่ 5 ปีหลังจากนั้นตรงกันข้ามเลย มหาจุฬาฯ ยกระดับตัวเองขึ้นก็ต้องยอมรับ มีอาจารย์ที่นั่นบอกว่าถ้ามหาจุฬาฯ ได้อาจารย์สอนภาษาอังกฤษอย่างที่มหามกุฏฯ

มีอยู่อย่าง อาจารย์ศิริ สะกัภาษาอังกฤษเขาจะดีมาก ที่หลังมหาจุฬาฯ รู้สึกตัวไม่ประมาทจนถึงทุกวันนี้จะตรงกันข้ามเลย มหาจุฬาฯหัวเราะที่หลังดังกว่ามหามกุฏฯ มีการปรับปรุงเสมอ ๆ ของมหามกุฏฯ นอนใจไม่ค่อยดีมาตั้งแต่ 2510 แล้ว ก็รู้ตัวดีในปี พ.ศ. 2514-2516 มหามกุฏฯ ขกโขงตกหมดเลย

7. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ จะมุ่งด้านการเผยแผ่โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่ต่างประเทศ แต่รู้สึกว่ายังพูดไม่ได้เต็มที่นัก เป็นต้นว่าพระที่สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค เมื่อสำเร็จแล้วก็กลัวจะไม่มีการทำบ้าง อย่างที่มหาวิทยาลัยนี่ก็เพิ่งได้งบประมาณสำหรับอัตราอาจารย์ บุคลากรไม่นานมานี้เอง หรือพวกที่เรียนต่อปริญญาโท แทนที่จะทำให้สำเร็จเหลือเพียงการเขียนวิทยานิพนธ์เท่านั้น ก็ไม่ทำให้สำเร็จ อุปสรรคเหล่านี้มันมีปริญญาโทก็ยังไม่รับรองจากรัฐ หลายรูปก็ไปศึกษาปริญญาโทที่สถาบันอื่น ไปต่ออินเดียบ้าง ซึ่งยังเป็นที่ยอมรับ พระหลายรูปรู้ธรรมะดีแต่อธิบายเป็นภาษาอังกฤษไม่ได้ ถึงจะรู้สึกซึ่งก็เผยแผ่ไม่ได้ดีเท่าที่ควร

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระกิตติสารกวี

ตำแหน่ง คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ชื่อสถาบันการศึกษา

สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์

สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ การดำเนินการจัดการเรียนการสอนมุ่งหลักไปทางศาสนา วิชาพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ เพื่อที่จะให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วยทั้ง 3 ด้าน เพราะมหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องการให้วิชาความรู้แก่ภิกษุสามเณร แต่ผู้ไม่มีโอกาสทางการศึกษาในทางโลก ส่วนมากก็มาจากชนบทยากจนยิ่งไม่มีโอกาสศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษา

เมื่อบวชเข้ามาก็มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น พระภิกษุสามเณรที่จะไปเผยแผ่นั้นต้องมีความรู้ความสามารถพอสมควร มหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งนี้ก็ให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรเพื่อไปประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการ อันนี้ก็ถูกเพราะมหาวิทยาลัยควรเป็นแหล่งรวมความรู้หลายอย่างทางพระพุทธศาสนา ความรู้ทั่วไปก็มี สังคมศาสตร์ก็มีสอนให้ภิกษุสามเณร

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ จะมีก็ด้านสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งยังไม่ได้ดำเนินการด้านนี้อย่างเต็มที่ เช่น การไปช่วยเหลือชาวชนบทที่ยากจน ด้วยการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ อันนี้ยังไม่มี เช่นการจัดกิจกรรมให้ความสงเคราะห์ด้านปัจจัยสี่ที่จำเป็นบ้างซึ่งควรจะทำ

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ ก็ทั้ง 3 ภารกิจสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัย เพราะว่าการตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นก็เพื่อให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร และเพื่ออบรมพระภิกษุสามเณรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และยังเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญ ๆ ทั้งนั้น

5. ลักษณะของการดำเนินการด้านต่าง ๆ เช่น
- ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และ

จัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ตามที่มหาวิทยาลัยจัดที่มีทั้งการเรียนทฤษฎีและไปปฏิบัติงานอีก 1 ปีนั้น อันนี้ก็ได้อผลด้วยและไม่ได้ก็มี ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผลิตได้บำเพ็ญประโยชน์ มีประสบการณ์การทำงานกับสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยเหลือท้องถิ่นที่ขาดแคลนผู้สอนทั้งวิชาพุทธศาสนาและวิชาสามัญ ในด้านการศึกษานี้ก็สนองตอบแต่ผลจะได้มากน้อยนั้นต่างกันไป เพราะการติดตามผลนั้นก็มิฉะนั้นก็ออกไปติดตามดู และยังมีรายงานจากนักศึกษารายงานกลับมาด้วย ผลส่วนใหญ่ก็เป็นที่น่าพอใจ

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านการเผยแผ่นั้น พระนักศึกษาเราก็เป็นพระธรรมวิทยากรออกเผยแผ่ตามท้องถิ่น มีการเปิดสอนวิชาพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ การบรรยายธรรมตามสถานีวิทย์โทรทัศน์ การทำกิจกรรมด้านนี้ก็สอดคล้อง แต่ผลยังไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควรยังต้องมีการพัฒนาอีกมาก

ค. การกีดกันการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกีดกันนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตั้งทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในการกีดกันนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกีดกันนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านนี้ก็สอดคล้อง แต่ว่ามหาวิทยาลัยยังทำไม่ได้ผลมากนัก เช่นเรื่องของการแต่งตั้งต่าง ๆ ยังน้อยมาก ซึ่งควรจะทำให้มากกว่าที่ทำอยู่ขณะนี้

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกีดกันให้แน่นหนึ่กไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ มหาวิทยาลัยพยายามเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไป

7. จากการดำเนินการกีดกันต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกีดกันของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ยังขาดบุคลากรที่สำคัญ ๆ งบประมาณที่จะสนับสนุน มหาวิทยาลัยก็มีการวางแผนไว้เช่น นำทุนทรัพย์ที่ได้รับบริจาคตั้งเป็นกองทุน โดยเอาดอกผลมาใช้ดำเนินงาน ซึ่งก็เป็นการแก้ปัญหาได้ส่วนหนึ่ง การขาดแคลนบุคลากรนั้น มหาวิทยาลัยกำลังเลือกสรรบุคลากรเข้ามาทำงานอยู่ขณะนี้ เพราะเพิ่งจะได้งบจากรัฐบาลมาจ่ายเป็นค่าเงินเดือน ไม่เหมือนสมัยก่อนต้องรอผู้ที่เสียสละมาช่วยงาน มหาวิทยาลัยก็ติดต่อขอบุคลากรภายนอกมาช่วยบ้างในระยะนี้

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ควรจะเน้นด้านการเผยแผ่และด้านของการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ส่วนด้านการให้ศึกษานั้น ขณะนี้ก็ได้ดีอยู่แล้วเมื่อเทียบกับด้านของการเผยแผ่และการเป็นแหล่งรวมวิทยาการ

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ก็ยังไม่สมบูรณ์พอ เรายังขาดด้านการวิจัยที่ไม่ค่อยมี แต่เราก็มีบัณฑิตวิทยาลัยตั้งขึ้นมาอีกกระยะหนึ่งคงดีขึ้น โดยเฉพาะงานวิจัยเกี่ยวกับด้านศาสนายังน้อย ต่อไปคงดีเพราะเรามีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามามากสนับสนุนการจัดงานอะไรก็จะเป็นระบบระเบียบขึ้นเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้สมบูรณ์ขึ้นกว่าเดิม ซึ่งต่างคนต่างถนัดก็ทำกันไปไม่มีแบบมีฟอร์ม

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระครูสิริปัญญาเมธี

ตำแหน่ง คณบดีคณะสังคมศาสตร์ ชื่อสถาบันการศึกษา สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ เริ่มตั้งแต่ปี 2436 ยังไม่ได้เรียนวิชาสมัยใหม่เหมือนสมัยนี้ เพิ่งมาเรียนวิชาสมัยใหม่เมื่อปี 2489 เป็นการศึกษาบาลีนักธรรมไปตามจุดประสงค์เดิม มารุ่นหลังจึงจัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัย หลักสูตรมีทั้งบาลีนักธรรมตลอดจนถึงสมัยปัจจุบันโดยจัดเป็นวิชาพื้นฐานของทุกคณะวิชา ปัจจุบันก็ยังสอนอยู่

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกึ่งใหญ่ ๆ คือ 1. การกึ่งด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกึ่งด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกึ่งทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วย ปัจจุบันมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็มีทั้ง 3 การกึ่ง ทั้งด้านการเผยแผ่ก็มีพระนักศึกษาก็ไปทำงานที่ต่างประเทศก็มาก ในประเทศก็มีในต่างจังหวัดไปตั้งวิทยาเขตต่าง ๆ มหาวิทยาลัยก็ได้ผู้ที่จบไปช่วยเป็นกำลังโดยไปศึกษาต่อในระดับโทและเอกแล้วก็มาช่วยกันขยายวิทยาเขตเป็นการสานต่อด้านการศึกษา

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้เป็นภารกิจหลักอยู่แล้ว อย่างอื่น ๆ ก็เป็นด้านปลีกย่อย

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ การตั้งมหาวิทยาลัยก็มีวัตถุประสงค์เหมือน 3 ภารกิจนี้เอง กิจกรรมต่าง ๆ นั้นก็สอดคล้องอย่างการเผยแผ่ธรรมะเราก็มีวิชาความรู้สมัยใหม่เพิ่มเข้ามา เพื่อช่วยให้การเผยแผ่มีผลมากขึ้น เดี่ยวนี้การติดต่อไม่แต่เฉพาะคนไทย ไปต่างประเทศด้วย ก็จำเป็นต้องรู้ภาษาอื่นด้วย จะได้ทำให้การดำเนินงานด้านนี้ดียิ่งขึ้น การให้การศึกษาของสงฆ์ก็จะมีส่วนช่วยค่าใช้จ่ายให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็สนองตอบอยู่ อย่างพระที่จะสำเร็จการศึกษาก่อนจะประสาทปริญญาให้ต้องปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปี โดยส่งไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ขอมา ไปสอนนักรรรมบาลีหรืองานอื่น ๆ ผลการดำเนินงานตามที่ประเมินก็ดี จากความต้องการที่ขอมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนนักศึกษามีจำกัด นี่ก็แสดงว่าการทำงานเป็นที่ต้องการมากโดยเฉพาะในต่างจังหวัด

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เป็นการสอดคล้อง การจัดอบรมต่าง ๆ การอบรมพระสังฆาธิการต่าง ๆ เข้ามาอบรมเพิ่มความรู้ที่มหาวิทยาลัย มีทั้งวิทยากรภายในและภายนอกมาช่วยกัน โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงานให้ พระต่าง ๆ เหล่านี้ก็กลับไปแล้วไปเผยแผ่ให้ประชาชนในท้องถิ่นอีกทอดหนึ่ง ผลการดำเนินการสังเกตจากเวลาจัดอบรมก็มีผู้แสดงความสนใจมาก ผู้ที่เข้าอบรมแล้วกลับไปบางที่ก็ย้ายปรับเปลี่ยนตำแหน่งไป สึกขาบที่ไปก็มี

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในการกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ มหาวิทยาลัยกำลังจะจัดตั้งสถาบันวิจัยขึ้น คงจะเป็นประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูลทางพุทธศาสนา มีการค้นคว้าวิจัยมากขึ้น การแต่งตั้งก็มีครูอาจารย์เขียนขึ้นมาบ้าง ซึ่งบางท่านก็เขียนในนามมหาวิทยาลัย บางท่านก็เขียนโดยตัวท่านเองบ้าง

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้แน่นหน่าไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ไปพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน ควรควบคู่กันไปเกื้อกูลกันไป

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ การดำเนินงานทั้ง 3 ด้านก็มีทั้งปัญหาและความสำเร็จควบคู่กันไป แต่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็พยายามช่วยกันปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางแก้ไขกันไป

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ก็คงไปพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ นักศึกษายังมีน้อยอยู่ การจัดอะไรมากมายก็เกี่ยวกับทุน อาจารย์ก็ขังขาดอยู่ แต่ก็ต้องค่อย ๆ
ทำไป แต่โดยวัตถุประสงค์ก็อยากขยายให้ใหญ่มากขึ้น อย่างปัจจุบันก็มีสถาบันวิจัยขึ้นมา ที่จะให้
เหมือนมหาวิทยาลัยทั่วไปคงยังไม่ได้ตอนนี้ ก็ค่อย ๆ สมบูรณ์ไปตามที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้กำหนด
ไว้ จะให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ไปตามมหาวิทยาลัยอื่น ๆ คงไม่ได้ คงต้องรักษาสถานภาพความเป็น
มหาวิทยาลัยพระไว้ เพราะกิจกรรมบางอย่างพระทำไม่ได้ ถ้าทำเกินไปคนภายนอกจะว่าได้ พระสงฆ์
เองมีข้อจำกัดบางอย่างทำไม่ได้ แต่ทางโลกกว้างขวางกว่าไม่มีข้อจำกัด วิชาอะไรอยากเรียนก็เรียนได้
แต่พระสงฆ์ไม่สามารถเรียนบางวิชาได้

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระมหาอุทัย อุทัย

ตำแหน่ง คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

ชื่อสถาบันการศึกษา สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์

สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ก็ด้านการศึกษาโดยการจัดการศึกษาตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 คือในสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 ท่านจะเอาบางลำพูตั้งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งหมด ในยุคนั้นมีวิวัฒนาการของการศึกษา เพราะการศึกษาขึ้นอยู่กับวัดมาก่อนโดยพระ ต่อมาการศึกษาที่แยกตัวออกไปจากวัด พระองค์ทรงเห็นว่าต่อไปพระจะหมดความหมายเพราะการศึกษาแยกออกไปแล้ว ควรยกระดับความรู้ของพระให้มากขึ้นคือ นอกจากรู้ทางธรรมแล้วควรรู้วิชาทางโลกด้วย ถึงจะได้ทันกับโลกยุคใหม่เพื่อจะได้ไปสอนชาวบ้านได้ พุคกับชาวบ้านรู้เรื่อง การรู้ทางธรรมอย่างเดียวอาจจะพุดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง เท่าที่ทราบที่จะเอาบริเวณบางลำพูเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งหมด โดยมอบให้สมเด็จพระสมณเจ้ากรมวชิรญาณวโรรสรับผิดชอบการจัดการศึกษา พระองค์ทรงสวรรคตก่อนเรื่องก็พับไป มหามกุฏฯ ก็ได้ยึดเอาพระราชปฏิธานของพระองค์เพื่อจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกึ่งใหญ่ ๆ คือ 1. การกึ่งด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกึ่งด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกึ่งทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วย การศึกษามาก่อนการเผยแผ่ก็ขึ้นกับการศึกษา ถ้าการศึกษาไม่ดีแล้วการเผยแผ่ก็ยากเผยแผ่ไม่ได้ การเป็นแหล่งรวมวิทยาการก็ใช่พระมหาวิทยาลัยสงฆ์จัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัย ก็ต้องมีตำรับตำราไว้ให้ค้นคว้าอ้างอิงกัน ซึ่งก็จุดประสงค์ของการตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นมาเพราะการศึกษาทางโลกเจริญแล้ว ทางพระเองก็ไม่ควรอยู่นิ่ง ควรจะมีวิวัฒนาการบ้างให้ทันเดี๋ยวนี้จะได้เห็นพระที่ไม่ได้ผ่านจากมหาวิทยาลัยสงฆ์เวลาไปเทศน์สอนนักศึกษาจะพูดไม่ค่อยเข้าใจ เด็ก ๆ ก็ไม่ค่อยฟัง ในต่างจังหวัดมหาวิทยาลัยได้ส่งพระนิสิตไปปฏิบัติงานอย่างน้อย 1 ปีก่อนสำเร็จการศึกษา ก็ได้ผลมากเป็นที่ต้องการมากของท้องถิ่น เพราะพระรู้ทั้ง 2 วิชา

3. นอกจากการกึ่งทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการกึ่งด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ การกึ่งดังกล่าวคือ

ตอบ หลักใหญ่ ๆ คือการเผยแผ่ มหาวิทยาลัยจะทำได้มากน้อยแค่ไหนเท่านั้นเอง มหาวิทยาลัยน่าจะเผยแผ่ไปต่างประเทศด้วย ในต่างประเทศปัจจุบันยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร มันเกี่ยวกับหลาย ๆ อย่าง บุคลากร ภาษา ต้องมีการอบรมเป็นพิเศษด้วย

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ สอดคล้อง เพราะวามหาวิทยาลัยจัดการศึกษาสมัยใหม่ขึ้นมา ก็เป็นไปตามวิวัฒนาการของกาลเวลาสมัยใหม่ ซึ่งในสมัยก่อนมหาวิทยาลัยไม่ค่อยนึกถึงการรับรองวิทยฐานะ แต่ปัจจุบันต้อง

ฝึกถึงด้วย สมัยก่อนพระนักศึกษาศนใจเตให้มีความรู้เพื่อไปเผยแผ่และได้รู้วิชาการสมัยใหม่ขึ้นมา ก็พอใจแล้ว แต่สมัยใหม่มันเปลี่ยนไปต้องการให้มีการรับรองวิทยฐานะ เพราะในบางครั้งที่ท่านอยู่ไม่ได้สึกออกไปก็จะได้มีอะไรติดตัวไปบ้าง ซึ่งก็ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงยึดหลักการเดิมอยู่ตลอดคือพุทธศาสนาเป็นหลักตลอด ส่วนวิชาอื่นก็ดูที่ไม่ขัดกับสมณวิสัยของสงฆ์

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็ยังไม่สมบูรณ์ แต่ก็พยายามให้มีกิจกรรม พยายามให้นักศึกษาได้มีกิจกรรม มีประสบการณ์ มีการฝึกงานเพื่อเตรียมพร้อมออกไปทำงานได้ ยิงการไปทำงานในต่างจังหวัด ชาวบ้านยิ่งคาดหวังพระไว้สูงมากกว่าพระที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ฉะนั้นพระนักศึกษาก็ต้องทำได้ทุกอย่าง เวลาเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยจึงพยายามให้พระนักศึกษาก็ได้ทำกิจกรรมให้มาก โดยมหาวิทยาลัยเป็นผู้สนับสนุนให้

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็มีการเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวินยาสิกข์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่แก้ปัญหาสังคมได้มาก แต่ว่าขาดการสนับสนุน เมื่อ 10 กว่าปีก่อนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ภาระหลัง ๆ ขบเขาลงมาก สาเหตุเพราะว่าโรงเรียนทั่ว ๆ ไปก็หยุดแค่วินยาสิกข์วันเดียวเท่านั้น ยังมีการสอบแข่งขันกันเองทุกโรงเรียนพร้อมกัน พ่อแม่ก็เอาเวลาวันอาทิตย์พาลูกไปเรียนพิเศษ ก็หมดเวลาแล้ว น่าจะมีการร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง แต่เดิมเคยมีโรงเรียนบางแห่งให้นักเรียนมาเรียนโรงเรียนวินยาสิกข์ แล้วให้พระเป็นผู้วัดผลเสร็จถ้าสอบผ่านโรงเรียนวินยาสิกข์ก็ถือว่าผ่านวิชาวิจัยศึกษา และผลก็ปรากฏว่าทางโรงเรียนพบว่าเป็นการปรมณงค์ให้เรียบร้อยได้มาก แสดงว่าได้ผลมากคือเด็กเปลี่ยนพฤติกรรมไปมาก แต่ทางกระทรวงเองก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญเรื่องนี้

ค. การศึกษาด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการศึกษาด้านนี้ในรูปแบบของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการศึกษาด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ สนองได้บ้างแต่ยังไม่เต็มที่นัก มหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ก็เห็น ๆ อยู่ สถานที่คับแคบ อยากจะตั้งสถาบันวิจัยก็ยังไม่รู้จะไว้ตรงไหน จะทำอะไรก็ไม่ถนัด จะไปเพิ่มอะไรก็ลำบาก

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ด้านเผยแผ่เป็นหลัก พระนักศึกษานั้นนอกจากจะเรียนแล้วยังไปเป็นพระวิทยากรออกสอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย เมื่อสำเร็จแล้วก็ยังออกไปเผยแผ่ต่ออีก

7. จากการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ก็มีสถานที่ค่อนข้างคับแคบ ทุนงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่าย ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ ๆ 2 ปัญหา มหาวิทยาลัยก็พยายามแก้ไขอยู่แต่ก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร พยายามจะขอตักค่าคืนก็ไม่ได้เหมือนมหาจุฬาฯ ที่จะขอตักคืนก็ทำไม่ได้ มหาวิทยาลัยสงฆ์อาศัยวัดอยู่ไม่ใช่อิสระ การจะทำอะไรก็ทำได้ไม่เต็มที่นัก มหามกุฏฯ ก็อาศัยวัดบวรฯ มหาจุฬาฯ อาศัยวัดมหาธาตุฯ แล้วเราก็ไม่ได้สังกัดวัดเหล่านี้ จะสร้างตึกขึ้นมรดกไม่อนุญาตก็ทำไม่ได้ เคยคิดว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะรวมกันไปสร้างที่พุทธมณฑล สร้างแล้วเรียนรวมกันทั้ง 2 นิคมหือหอพักที่นั่นเสร็จ โดยให้เจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดเป็นกรรมการ ในมหาวิทยาลัยสงฆ์จะได้ช่วยด้านอุปโภคบริโภคโดยจัดส่งให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ ส่วนใหญ่ของเราใครมีบารมีก็ทำได้ทำเอา พอหมดบารมีก็เป็นอย่างจิตตภาวันนำเสียดายมากเสียไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย นำมอปปิตตภาวันให้คณะสงฆ์เป็นผู้ดูแล

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินภารกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ก็คงด้านเผยแผ่ แต่ต้องทำให้กว้างขวางออกไปอีกโดยเฉพาะในต่างประเทศ ชาวพุทธเราเองทำงานไม่ค่อยเป็นระบบใครทำได้ทำ อย่างวัดไทยในต่างประเทศจะเห็นได้ว่าไม่ได้ออกไปตั้งโดยคณะสงฆ์ แต่ออกไปตั้งโดยตัวบุคคล ความเป็นเอกภาพก็ไม่มี ใครไปสร้างใครก็ไปกุมเอาพรรคพวกตัวเองไปอยู่ บางที่พระที่ไปไม่มีคุณภาพ พอไปเผยแผ่ไม่ได้ ทางมหาวิทยาลัยสงฆ์เปิดอบรมให้มีเรียนธรรมทูตต่างประเทศ แต่ไม่มีโอกาสไปทำงานเพราะไม่มีวัดลง พอถามว่าพระที่อยู่ในอเมริกาทำอะไร 70-80% ไม่ค่อยได้ประโยชน์ ไปเฝ้าวัดไปให้กำลังใจคนไทยในอเมริกา ไปคอยรับแขกเวลาคนไทยที่อยู่ห่างไกล เหยงก็เเวะมากอยู่กับพระที่วัดการที่จะไปเผยแผ่อะไรแก่ชาวต่างประเทศก็ทำไม่ได้เพราะไม่มีความรู้กว้างขวางพอจะทำ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมภรณ์

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ตั้งแต่สถาปนาเมื่อ 2432 หลังจากนั้นก็มาเปลี่ยนเป็นมหาจุฬาฯ พ.ศ. 2439 ในช่วงต้นเป็นสำนักเรียนบาลีคือแยกไม่ออกจากมหาธาตุวิทยาลัยเท่าไร ช่วงต้นเป็นการดำเนินงานโดยมหาธาตุวิทยาลัย คือย้ายที่บอกหนังสือพระจากในวัง (วัดพระแก้ว) มาที่มหาธาตุวิทยาลัยดำเนินการเรื่องสอนภาษาบาลีจนกระทั่งวัดมหาธาตุเป็นสำนักเรียนบาลีที่รุ่งเรืองมากในสมัยรัชกาลที่ 5 ตอนสมเด็จพระสมณเจ้าฯ จนกระทั่งในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังคงเป็นสำนักสอนภาษาบาลี สรุปก็คือเป็นการทำงานแบบมหาธาตุวิทยาลัยในช่วงนั้น คือมุ่งศึกษาภาษาบาลี พอ พ.ศ. 2490 มหาจุฬาฯ เริ่มมีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในรูปแบบวิทยาลัยแก่คณะสงฆ์ หลังจาก 2490 จึงมีบทบาทเด่นชัด ทำงานเรื่อยมาจนได้รับการรับรองจากมหาเถรใน พ.ศ. 2512 ให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทย ก็ขยายบทบาทมากขึ้น เมื่อ 2527 ก็มีการรับรองวิทยฐานะปริญญาตรี ทำให้การศึกษานั้นขยายตัวมากมีวิทยาเขตหลายแห่งมากขึ้นถึง 9 แห่งในปัจจุบัน

2. ภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 ภารกิจใหญ่ ๆ คือ 1. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ การให้ศึกษานั้นเห็นด้วย แต่เรื่องเผยแผ่พุทธศาสนากับแหล่งรวมวิทยากรน่าจะสรุปรวมเป็นข้อเดียวกัน เพราะไม่ใช่ภารกิจเพราะเป็นมหาวิทยาลัยก็ต้องมีองค์ความรู้ในนั้น ไม่ใช่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่มีแหล่งรวมบุคคลหรือตำรับตำรา คือถ้าถือเป็นภารกิจก็เป็นภารกิจที่ยังไม่ได้ทำ การเผยแผ่พุทธศาสนากับการเป็นแหล่งรวมกรรมเป็นข้อเดียวกันแยกไม่ออก มหาวิทยาลัยนั้นนอกจากผลิตบัณฑิตแล้วยังทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและบริการวิชาการต่อเนื่องกันมาไม่ว่าจะยกกิจกรรมใดก็อยู่ในเรื่องเหล่านี้ทั้งนั้น เช่นอบรมพระสังฆาธิการก็เป็นการให้บริการทางวิชาการ การอบรมพระนักพัฒนา หรือการจัดสัมมนาทางวิชาการ การพิมพ์พระไตรปิฎก อรรถกถา เป็นการให้บริการ แต่ในตัวการให้บริการเช่น พระไตรปิฎกก็เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่นจัดพิมพ์หนังสือไปเล่มหนึ่งก็ได้ 2 กรณีคือ ให้บริการและเผยแผ่ด้วย การพิมพ์หนังสือตำรับตำรา การส่งครูอาจารย์ไปสอนหนังสือ สอนศีลธรรมในโรงเรียน จะได้ทั้งสองส่วน เวลาเขียนแผนมหาวิทยาลัยจะเรียกเป็นการบริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่งก็จะได้เผยแผ่ไปในตัวด้วย ภารกิจหลักที่เพิ่มขึ้นคือ การพยายามที่จะทำงานวิจัยทางพุทธศาสนาออกไป สรุปจึงมี 3 ส่วนคือ การผลิตบัณฑิต การบริการทางวิชาการ และงานวิจัย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ใช้ทำกันมาอย่างเด่นชัด

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ มีแล้ว 3 ด้าน ด้านที่ 4 เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นคือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อ เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ การผลิตบัณฑิตสอดคล้องแน่นอน มีทั้งการศึกษาพระไตรปิฎกและศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งมี ภาวะต่าง ๆ ซึ่งแต่ละขณะเน้นศาสตร์สมัยใหม่ แต่เนื้อหาศาสนาคือพระไตรปิฎกก็ยังเป็นหลักอยู่ ที่ ว่าวิชาชั้นสูงนั้นคือศาสตร์สมัยใหม่ ส่วนพระไตรปิฎกถือเป็นวิชาชั้นสูงในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ส่วนวิชาชั้นสูงก็คือวิชาการทั้งหลายที่เราเรียกกันว่าอุดมศึกษานั้นเองที่นอกเหนือจากวิชาการทาง พุทธศาสนาแล้วคือวิชาการชั้นสูง คือหมายถึงว่าสิ่งที่เข้าใจในสมัยนี้คืออุดมศึกษา อุดมแปลว่าสูง สมัยก่อนไม่มีคำว่าอุดมศึกษา ไม่มีคำว่ามหาวิทยาลัย ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีแต่คำว่า วิทยาลัยหรือ สากลวิทยาลัย เพราะฉะนั้นปัจจุบันนี้คำว่าวิชาชั้นสูงก็คือ การที่จะให้พระนี่ไปเป็นครูเขาในสมัยนั้น ที่นี้พระก็ต้องเรียนวิชาชั้นสูงด้วยเพื่อจะไปเผยแผ่ เพราะระบบการศึกษาในประเทศนี้พระสอนแล้ว ก็มีพระไตรปิฎกผสมกัน อีกด้านคือส่วนการวิจัยก็เป็นการวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาในส่วนใหญ่ เรื่อง ของการเผยแผ่หรือการแผ่บวงงานวิชาการก็จะเป็นงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ก็ลงไป สู่วัตถุประสงค์ไม่ได้ทำงานนอกจากกรอบที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาไป เพียงแต่ถ้าจะดูว่างานแต่ละ เรื่องแต่ละอย่างนั้นไปด้านไหนก็ต้องดูพันธกิจแต่ละข้อว่าข้อไหนทำมาก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง การผลิตบัณฑิตเป็นส่วนใหญ่ประสบการณ์ของการตั้งมหาวิทยาลัยไปสู่ที่ตรงนั้น เมื่อทุ่มไปที่การ ผลิตบัณฑิตคือการป้อนบุคลากรทางพระศาสนา มันก็เป็นเรื่องทำให้การศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ การดำเนินการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ปรากฏว่าในปัจจุบันหรือที่ผ่าน ๆ มาเรื่องหลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนในสมัยก่อนการจัดหลักสูตรค่อนข้างครอบคลุมมากกว่าเพราะหน่วยกิตเป็นตัวบีบ 200 หน่วยกิต วิชาทางพุทธศาสนาด้วยวิชาชั้นสูงด้วย พอบีบให้เล็กลง 150 หน่วยกิตแล้ว วิชาการพุทธศาสนาก็ยังคงไว้แต่วิชาการทางศาสตร์สมัยใหม่ไม่ค่อยมีช่องที่จะลงจึงน้อยลงไปกว่าสมัยก่อน คงต้องมีการปรับเปลี่ยนในโอกาสต่อไป ตัดแต่วิชาสมัยใหม่ วิชาภาษาอังกฤษเกือบไม่ได้เรียนเลย อันนี้เรื่องหลักสูตรส่วนเรื่องของกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดที่ผ่านมา ไปแยกกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือเสริมหลักสูตรออกจากกันเช่น การส่งพระไปปฏิบัติศาสนกิจภาคฤดูร้อนไปสอนสามเณร กิจกรรมมันแยกออกไปไม่ได้มาเสริมการเรียนการสอน การใช้นิเวศจริงคือวิชาที่เรียนมาไม่ได้เอาไปใช้ทั้ง ๆ ที่การเรียนต้องผสมกิจกรรมมาเสริม พระจะอยู่อย่างไม่มีกิจกรรมไม่ได้ พระต้องทำหน้าที่ของพระอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนก็ตามพระต้องทำหน้าที่กิจวัตรของสงฆ์ เวลาส่วนใหญ่ออกไปอยู่ที่การเทศน์ การสอน การอบรมต่าง ๆ ตลอดเวลาปรากฏว่าไม่ได้นำเอากิจกรรมเหล่านั้นมาบูรณาการกับหลักสูตร ฉะนั้นท่านไปปฏิบัติงานภาคฤดูร้อนก็เหมือนกับไม่ได้รวมกับหน่วยกิตที่ต้องเรียน ไม่ได้เพิ่มในส่วนนั้น หรือการส่งไปปฏิบัติงาน 1 ปีเหมือนจบไปแล้วค่อยไปปฏิบัติงาน น่าจะมีการติดตามผลมีการประเมินผล มีการให้หน่วยกิตไหน ๆ ไม่ปฏิบัติแล้ว ไม่ใช่แยกออกไปคือจบแล้วค่อยไป น่าจะเป็นการเรียนภาคทฤษฎี 4 ปี ภาคปฏิบัติ 1 ปี คล้าย ๆ แพทย์ อย่างนี้ก็จะมีความสัมพันธ์ตัววิชาที่เรียนกับการไปปฏิบัติ คือไม่ให้แยกกันคนละส่วน ปรัชญาการจัดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยแยก ไม่ได้ให้กิจกรรมการปฏิบัติงานมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ทั้ง ๆ ที่พระองค์ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

นั่นท่านได้มาจากการเป็นนักกิจกรรมคือพระนั้นต้องเป็นนักกิจกรรมอยู่แล้ว โดยสถานะของพระองค์ที่ทำงานก็จะได้นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติและการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้น ที่ผ่านมาเป็นปัญหาตรงที่ไปแยกออก เวลาก็น้อยอยู่แล้ว ไหนต้องเรียนพุทธศาสนา ไหนต้องเรียนวิชาการสมัยใหม่ ไหนต้องมีกิจกรรม ในที่สุดไม่สามารถจะรวมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน

ข. การศึกษาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ อันนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของมหาวิทยาลัยสงฆ์คือ ต้องตอบสนองต่อคณะสงฆ์ในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตอบสนองต่อสังคมในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัย เท่าที่ท่านั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในด้านนี้คือการเผยแผ่การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม บริการวิชาการที่ออกมาในลักษณะที่สัมพันธ์กับวิชาการในสายต่าง ๆ ถ้าจะกำหนดให้ชัดเรื่องการพิมพ์ตำรับตำราเช่น ด้านปรัชญาเราก็มี เหล่านี้ก็เป็นบริการเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พูดถึงผลของการปฏิบัติงานทั้งส่วนกลางและวิทยาเขต มหาวิทยาลัยค่อนข้างมีศักยภาพสูงในด้านนี้แต่ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะยังกระจัดกระจายยังไม่มีเป้าหมายแน่ชัด ไม่ได้มีการวางแผนที่จะทำเรื่องนั้นเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้บริหารมหาวิทยาลัยชอบเรื่องไหนก็ทำเรื่องนั้น หรือถนัดเรื่องไหนก็ทำเรื่องนั้น ถนัดเรื่องเขียนก็เขียน ถนัดเรื่องพูดก็พูด ถ้าดูแนวของมหาจุฬาฯ จะถนัดทางพูด ถ้าเทียบมหาหมกฏฯ จะหนักไปทางเขียน เพราะมหาหมกฏฯมีโรงพิมพ์และมีครูบาอาจารย์เขียนตำรับตำรามากในสมัยก่อนนี้ แต่ถ้ายกเทียบนักเทศน์นักพูดนักสอน มหาจุฬาฯ มีมากกว่าผลิตไปมาก แต่พอระยะหลังมหาจุฬาฯ มีโรงพิมพ์ก็มีงานเขียนออกมาเสมอ ๆ การจัดประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนกับมหาวิทยาลัยข้างนอก

การไปสอนไปบรรยายก็มีเสมอ ๆ ที่ผ่านมาก็ไม่มีแผนที่วางให้เดินไปในทิศทางเดียวกัน ขึ้นกับความ
ต้องการเฉพาะหน้า ใครต้องการอย่างไรก็ทำไป ไม่ได้ออกไปในลักษณะมหาวิทยาลัย มักจะออกไป
ในลักษณะเฉพาะรูป

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนิน
การกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์อรรถกถาอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ
การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์
กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับ
พระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถ
สนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย-
สงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินภารกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนิน
กิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ข้อนี้ไปร่วมว่าเป็นการเผยแพร่และบริการวิชาการ เพราะเมื่อมีคนมาปรึกษาขอให้คำตอบก็คือ
การเผยแพร่ทางวิชาการ เมื่อมีข้อสงสัยหรือของงานวิจัยจากที่นี่จะใช้บริการข้อมูลต่าง ๆ มันก็อยู่ใน
เรื่องบริการ เราจัดรวม ๆ ไว้ ต้องแยกว่ามหาวิทยาลัยข้างนอกถือว่าการให้บริการทางวิชาการแก่
สังคม แต่ของเราถือว่าการให้บริการนั้นเป็นการให้เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา ไม่แยกกัน คู่กัน พุค
ถึงในเรื่องการเผยแพร่ศาสนา มหาวิทยาลัยทำได้อยู่ในเรื่องที่จะนำได้มากแค่ไหน ได้มากแค่ไหนก็ต้อง
ดูบุคลากรก่อนข้างจำกัด ศูนย์ข้อมูลจำกัด ไม่ใช่เรื่องทุนแต่เป็นเรื่องสถานที่จำกัด ห้องสมุดศูนย์ข้อ
มูลก็ขยายไม่ได้ จำนวนนิสิตมากเกิน อาจารย์ก็มาก เพียงบริการค้นข้อมูลภายในก็ยังไม่เพียงพอ จะ
ให้บริการข้างนอก ตอนนี้มีโครงการขยายโดยสร้างตึกร้อยปี เมื่อสร้างเสร็จก็จะพองยับขยายไปได้

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกึ่งให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ก็คงที่ทำมาแล้วคือ ผลิตบัณฑิตต้องพัฒนาต่อไปให้มากขึ้นตรงตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย แล้วเน้นด้านการเผยแผ่ศาสนาที่คือตอบแทนสังคมด้วยการเผยแผ่พระศาสนา ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมซึ่งอยู่ในภารกิจด้านนี้ น่าสองส่วนคือเรื่องของการผลิตบัณฑิตก็ไปเพิ่มในส่วนของกิจกรรม แล้วก็ขยายไปงานที่สังคมต้องการคืองานวิจัย การเป็นผู้ชี้แนะในทางความคิดงานวิจัยจะเป็นหลัก เท่าที่ตั้งสถาบันวิจัยแล้วผลก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจจะต้องส่งเสริมการวิจัยมากขึ้น เมื่อเปิดระดับบัณฑิตศึกษาก็จะมีงานวิจัยออกมา ก็จะมีศักยภาพที่สนองงานวิจัย เพราะฉะนั้นสังคมคาดหวังให้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นผู้นำความคิดซึ่งก็จะได้จากงานวิจัย

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ถ้าเทียบกัน ปัญหาคงเป็นด้านการผลิตบัณฑิต การผลิตของมหาวิทยาลัยมีปัญหาตรงที่หลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอน ครูอาจารย์ซึ่งแต่ก่อนเป็นปัญหามาก ตอนนี้ชักดีขึ้น ฉะนั้นปัจจุบันปัญหาอยู่ที่หลักสูตร มีประเด็นที่กิจกรรมการเรียนการสอน อีกประเด็นคือคนที่ป้อนเข้ามหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่ในฐานะที่ตัวเล็กน้อย เพราะเหตุที่ว่าคนที่จะมาเข้ามหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่ในฐานะที่ต้องแข่งขันกับมหาวิทยาลัยข้างนอก ผู้ที่จะเข้ามหาวิทยาลัยสงฆ์อาจจะลาสิกขาไปสอบเทียบไปต่อที่มหาวิทยาลัยข้างนอกได้ คนที่เก่ง ๆ ก็จะไปทางนี้ก่อน ฉะนั้นคุณภาพบัณฑิตก็ขึ้นกับผู้เข้ามาเรียนด้วย คนเข้ามาเยอะแต่ได้คนเก่งน้อยลง สมัยนี้มหาวิทยาลัยมีมากขึ้น ปัญหาการเรียนการสอน อีกอย่างคือห้องสมุดไม่เพียงพอ คือการปรับปรุงคุณภาพทางวิชาการเราจะอ่อนขยับไม่ออกเลย ถ้าสร้างดีร้อยปีเสร็จก็จะขยายได้บ้าง การนวดกรรมกรการเรียนการสอนก็น้อย หรือเทคโนโลยีที่ช่วยในการค้นคว้าซึ่งเกือบจะไม่ได้เอาพวกนี้เข้ามาใช้ทั้ง ๆ ที่เรามีอยู่ มหาวิทยาลัยทำเป็นแผนไว้แล้วคือการพัฒนาวิทยาลัยระยะที่ 7 คือ 2535-2539 มหาวิทยาลัยได้ประเมินย้อนหลังกลับไปว่าเดิมมหาวิทยาลัยมีปัญหาอะไรบ้าง แล้วถ้ามหาวิทยาลัยจะก้าวต่อไปมหาวิทยาลัยจะต้องแก้อะไรบ้าง โดยทำเป็นแผนระยะยาว 5 ปี และมีแผนปฏิบัติการประจำปีด้วย ซึ่งตรงนี้เป็นเข็มทิศชี้ทางว่ามหาวิทยาลัยจะไปทางไหน

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ อนาคตคงเน้นภารกิจด้านการวิจัย

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ถ้าดูแล้วมหาวิทยาลัยมีความพร้อม เพราะในแผน 7 มหาวิทยาลัยทำพร้อมทั้ง 4 ด้าน สมบูรณ์และดูจากศักยภาพของมหาวิทยาลัย รวมถึงการขยายวิทยาเขตออกไปในด้านการผลิต บัณฑิต การเผยแผ่ศาสนา วิชาการ เรื่องของงานวิจัยก็มีบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นมารองรับ ที่นี้ด้านศิลป- วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมานั้นด้านวิทยาเขตที่ขยายออกไปตามภาคต่าง ๆ เช่น มีศูนย์วัฒนธรรม ตามวิทยาเขตภาคนั้น ๆ ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมทางด้านศาสนาและการอบรมให้ความรู้ซึ่งไม่ใช่ เรื่องยากแต่มหาวิทยาลัยไม่ได้ทำเลย ที่จริงมหาวิทยาลัยมุ่งที่จะให้พระสงฆ์มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ จัด เรื่องเหล่านี้เข้าในหลักสูตรการเรียนการสอน ความจริงมหาวิทยาลัยก็มีหลักสูตรด้านพุทธศิลปะอยู่ นานแล้ว แต่ผลพลวออกไปปฏิบัติมหาวิทยาลัยไม่ได้ตั้งตัวนี้ไว้ เพราะฉะนั้นการหาทุนมา โครงการ ะไรต่าง ๆ ต้องมีทุน ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ค่อยมีตรงนั้นก็หาได้จากผู้บริจาค ถ้าดูศักยภาพแล้ว สามารถทำภารกิจได้ทั้ง 4 ด้าน เท่าที่ผ่านมายังขาดด้านวิจัยและศิลปวัฒนธรรม

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ

เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระสิริสุทัศน์ธรรมภรณ์

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2534 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 การดำเนินการระยะแรก ๆ ยังขาดกลไก ทุนงบดำเนินการก็ไม่ค่อยมี เจ้าหน้าที่ ครูอาจารย์ก็มาจากหน่วยงานราชการบ้าง ก็อาศัยแรงศรัทธามาช่วยกัน โดยที่มหาวิทยาลัยพยายามจะส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา พวกชาวไร่ ชาวนาได้มีโอกาสอย่างทั่วถึง

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วยที่มีการกิจทั้ง 3 ด้าน การศึกษานั้นพยายามส่งเสริมกันเสมอโดยเฉพาะให้กับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ด้านการเผยแผ่นั้นส่วนหนึ่งจะมุ่งไปที่เด็กและเยาวชนเช่น ช่วงภาคฤดูร้อนก็จัดบรรพชาสามเณรอบรมสำหรับเด็กผู้ชาย ผู้หญิงก็ให้นุ่งขาวห่มขาวถือศีล 8 ส่วนผู้ใหญ่ก็มุ่งเรื่องธรรมะฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และด้านการเป็นแหล่งค้นคว้าวิชาการก็มีการค้นคว้าเสมอ ๆ

ได้เชิญครูอาจารย์ผู้รู้ผู้สามารถด้านธรรมะมีความแตกฉานทางพระไตรปิฎก มาสอนในมหาวิทยาลัย มาช่วยกันศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก เรื่องชำระไตรปิฎกเรียกว่า ฉบับมหาจุฬาไตรปิฎกธรรม และยังมี การจัดพิมพ์อรรถกถาและตำราหนังสือต่าง ๆ มากมาย

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ คงเป็นโครงการปึกย่อยต่าง ๆ เพื่อเสริมภารกิจหลักสำนักปฏิบัติธรรมที่ต่าง ๆ เช่น วิชา อาศรมที่ชลบุรี ก็เป็นส่วนหนึ่งของมหาจุฬาฯ มหาจุฬาฯ อาศรมที่มวกเหล็ก

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อ เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ ก็สอดคล้องเพราะมีการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสมัยใหม่ และยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ผสมผสานกันอีกมากมาย

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่า การดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมนี้มีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ได้แต่ไม่เต็มหน่วย มหาวิทยาลัยพยายามจะให้ได้รับประโยชน์มากกว่านี้ แต่ก็ติดขัดหลายอย่างเช่น ความพร้อมของสถานที่ ถ้าพร้อมจะได้ประโยชน์เต็มที่ ในเรื่องการไปปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปีนั้นจะได้ประโยชน์ พระเป็นสื่อสำคัญในการแพร่ข่าวสาร ไม่แต่การศึกษา การเผยแผ่ แม้แต่การสาธารณสุขมูลฐาน พระก็เป็นสื่อสำคัญ

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เป็นส่วนหนึ่ง ตอนนี้มีโครงการอยู่ว่าไม่ทราบจะสำเร็จหรือไม่ ก็คงขึ้นอยู่กับงบประมาณ เป็นโครงการเกี่ยวข้องกับต่างประเทศเป็นการอบรมพระสงฆ์เพื่อการเผยแผ่ในต่างประเทศแบบพระธรรมทูตต่างประเทศ มหาวิทยาลัยทำกันมานานแล้ว เมื่อก่อนทำร่วมกับมหามกุฏฯ ต่อมาเลิกกลับไปโรงเรียนพระธรรมทูตต่อมาเปลี่ยนเป็นบัณฑิตวิทยาลัย เปิดขึ้นทั้งมหาจุฬาฯ และมหามกุฏฯ ในปี 2535 ของงบประมาณเพื่ออบรมพระภิกษุที่จะไปปฏิบัติศาสนกิจ ณ ต่างประเทศประมาณ 20 รูป โครงการนี้จะสำเร็จได้นอกจากมหาจุฬาฯ แล้วต้องร่วมกับคณะสงฆ์ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญ โครงการนี้ก็ เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องหาแนวร่วมเพื่อไปเผยแผ่ในต่างประเทศ

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถ

สนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย-
สงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนิน
กิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ วิชาที่ผลิตออกมาทั้งด้านหนังสือ ตำรา การวิจัย ยังน้อยอยู่ เหมือนกำลังเริ่มต้น แต่ก็ไปได้
หนังสือตำราออกมาก็ได้รับความสนใจมาก ครูอาจารย์ในมหาจุฬาฯ เป็นผู้เขียน มหาวิทยาลัยมีสำนัก
พิมพ์เองและราคาไม่แพงเกินไป แต่อุปสรรคก็มีอยู่ที่งบประมาณไม่เพียงพอ รองลงมาคือบุคลากร

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ การศึกษาและการเผยแผ่ต้องไปคู่กัน ถ้าการศึกษาดีเท่ากับมหาวิทยาลัยได้สร้างบุคลากรขึ้น
มาดี การเผยแผ่ก็เด่นชัดขึ้น

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัย-
สงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนว
ทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ก็คงเป็นด้านงบประมาณที่ค่อนข้างน้อย อาคารสถานที่คับแคบมาก อีกด้านก็บุคลากรซึ่งก็
สืบเนื่องจากงบประมาณได้มาน้อย

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มใน
การดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ มหาวิทยาลัยพยายามให้ครบทั้งหมดทั้ง 3 ด้าน ตั้งแต่การศึกษาขึ้นมามากน้อยต้องพัฒนา
ปริมาณและคุณภาพดีขึ้น เมื่อคุณภาพดีแล้ว มหาจุฬาฯ จะเป็นศูนย์รวมของคณสงฆ์ทางการเผยแผ่
บางอย่างไม่มีก็ต้องหาให้มี เช่น ศูนย์หนังสือเหมือนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยก็คิด
เหมือนกัน มหาวิทยาลัยน่าจะเป็นเลิศทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา ทางธรรมะ เพราะเมื่อ

มหาวิทยาลัยมีความเป็นเลิศทางวิชาการ พระมีความรู้ด้านพุทธศาสนาที่ถูกต้องและนำไปให้เผยแพร่ได้
ถูกต้อง

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน
คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
และด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดม-
ศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ
การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสม
หรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ชื่ออาจเรียกไม่ตรงกัน อย่างวิจัยมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ทำ แต่เพิ่งเริ่มต้น มหาวิทยาลัยยังขาด
บุคลากรที่มีความรู้ที่สำคัญทางด้านวิจัยมาช่วย

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมปฏิภาณ

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 17 กรกฎาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ถ้าจะสรุปรวมที่เป็นภารกิจที่สำคัญก็ในด้านในการศึกษาอบรมแก่พระภิกษุสามเณรในสถาบัน รวมถึงการให้การศึกษอบรมแก่เยาวชนได้แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และกระจายไปถึงท้องถิ่นคือโครงการอบรมเยาวชนในภาคฤดูร้อน รวมไปถึงการอบรมให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อระดมปลูกฝังทางจริยธรรมและศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไปเท่าที่โอกาสจะอำนวยได้ มหาวิทยาลัยก็ได้ดำเนินมาเท่าที่ความสามารถ ขอบข่ายจึงอำนวยความสะดวกนั้นคือ ได้รับความอุปถัมภ์จากองค์กรต่าง ๆ ในแต่ละปี ยังไม่ได้งบจากรัฐ เป็นภารกิจหลักที่ดำเนินอยู่ นิสิตของมหาวิทยาลัยเมื่อจบหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ยังต้องเข้ารับการฝึกภาคปฏิบัติอีก 1 ปีเต็ม ด้วยการออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยขอมาที่มหาวิทยาลัย งานแต่ละท้องถิ่นจะต่างกันการสร้างงานของนิสิตเป็นหลักโดยประสานกับนโยบายของท้องถิ่นและมหาวิทยาลัย

2. ภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 ภารกิจใหญ่ ๆ คือ 1. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่งและเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยจะก้าวไปพร้อม ๆ กันทำที่โอกาสจะอำนวย เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นได้ทำมาโดยลำดับ จะเห็นว่าวัดไทยในประเทศต่าง ๆ ได้ติดต่อมาเพื่อให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยไปปฏิบัติงานตามวาระที่กำหนด

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ อีกด้านที่เป็นหลักคือบริการชุมชน มหาวิทยาลัยมีโครงการและอยู่ในความหวังอย่างเต็มเปี่ยมแต่เรื่องของทุนดำเนินการที่ขาด เท่าที่จะทำได้ในช่วงนี้ก็คือการเปิดอบรมสั้น ๆ เกี่ยวกับการให้การศึกษาอบรมความรู้ด้านพุทธศาสนา เช่น การปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์ในท้องถิ่น ในภูมิภาค หรือความรู้ที่จะเสริมสอดแทรกให้พระที่เป็นผู้นำทางความรู้ทางวิญญาณเป็นผู้นำชุมชน โดยสภาวะหรือภาระก็ตามที่สังคมจัดหาให้เป็นเพราะสังคมมีศาสนาเป็นแกนพระก็อยู่ในโครงสร้าง พระไม่รู้ก็ต้องชี้ในส่วนนี้ มหาวิทยาลัยเห็นว่าถ้าไม่รู้แล้วไปชี้จะยุ่งควรจะมีโดยมีความรู้ เพราะฉะนั้นการชี้แนะนำจะได้ทำโดยหลักสูตรเร่งรัดเฉพาะกิจ 2 สัปดาห์ 1 เดือน 3 เดือน เป็นต้น ขึ้นกับทุนในการดำเนินงานนี้ในส่วนพระ ในฆราวาสนั้นจะมีโครงการต่าง ๆ เช่นการแลกเปลี่ยนนิสิตที่จะเข้ามาศึกษาทั้งในและนอกประเทศ การจัดอบรมระยะสั้น ๆ ให้ฆราวาสผู้สนใจในพุทธศาสนา ประชญา มหาวิทยาลัยหวังว่ามหาวิทยาลัยน่าจะเป็นแหล่งความรู้ทางด้านศาสนาและปรัชญาท่านนั้น ในด้านอื่น ๆ มหาวิทยาลัยไม่พูดเพราะมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่มุ่งมองกันอยู่ยากให้เป็นแหล่งวิทยาการทางด้านนั้น

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อ เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เพราะมหาวิทยาลัยสอนทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และวิชาสามัญทางโลก โดยมีการปรับปรุงกันตลอด

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จ มากน้อยเพียงใด

ตอบ ในหลักการก็ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จะว่าเพียงพอหรือยัง ก็ยังไม่เพียงพอ เพราะสังคมเปลี่ยนไปการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนไป ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปมาก หลักสูตรต่าง ๆ เหล่านี้ร่างมานานแล้วยังไม่ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยไม่อาจจะสอนอะไรนอกเหนือไปจากที่หลักสูตรกำหนด แต่ในการอธิบายนั้นมหาวิทยาลัยทำได้แต่ก็ต้องวกกลับมาหาขอบเขตของหลักสูตร มหาวิทยาลัยกำลังจะปรับปรุงหลักสูตรครั้งใหญ่ เมื่อภารกิจเรื่องปรับปรุงโครงสร้าง ปรับปรุงแผน 5 ปีของมหาวิทยาลัยจบลงก็จะมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นโดยลำดับ อันแรกควรปรับปรุงหลักสูตร

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านการเผยแผ่ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยก็ได้มีการอบรมเผยแผ่ มีศูนย์วิปัสสนานานาชาติเผยแผ่แก่ชาวต่างประเทศ เอกสารสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยก็มีนิตยสารพุทธจักร เสี่ยงธรรม อนุสารเพื่อนใจสำหรับเด็ก โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์หลายร้อยแห่ง จุลสารข่าวสารของฝ่ายประชาสัมพันธ์เผยแผ่ นอกนั้นทางฝ่ายศูนย์วิปัสสนานานาชาติมีสำนักงานอยู่ที่สำนักธรรมวิชัย ให้บริการชาวต่างประเทศโดยเฉพาะ

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมกันคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา กันคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็สนองตอบบ้าง พุดถึงพระเทพเวทีที่ท่านได้เริ่มจุดสำคัญในการเขียนวิชาการต่าง ๆ งานต่าง ๆ ไว้ตั้งแต่สมัยท่านเป็นเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย พอท่านออกไปมหาวิทยาลัยก็ขาดทรัพยากรบุคคลด้านนี้ไปพอสมควร ก็มีบ้างระยะหลัง ๆ ก็มีพระเมธีธรรมภรณ์ เข้ามาก็มีผลงานการเขียนดี

พิมพ์ไปบ้าง มหาวิทยาลัยก็พยายามเร่งรัดให้ครูอาจารย์ได้เขียนผลงานออกมา ก็ขึ้นกับผู้ชำนาญการ ในการตรวจสอบงานที่ออกมาว่าควรจะผ่านหรือไม่ ซึ่งต้องใช้หลายสาขาชมมหาวิทยาลัยก็ยังไม่ค่อยมากพอ

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ เราพยายามให้ไปพร้อม ๆ กัน แต่อันไหนอยู่ใกล้มือก็รีบทำก่อน เนื่องจากทุนดำเนินการมี จำกัด ก็จะลดหลั่นกันลงไปตามหลักการ ด้านการให้การศึกษาเน้นมหาวิทยาลัยต้องเน้นหนักอยู่ ตลอดทั้งพระสงฆ์สามเณรและประชาชนผู้สนใจทั่วไป

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัย-สงขลามีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ด้านการเผยแพร่และเป็นแหล่งรวมวิทยาการ มหาวิทยาลัยขาดผู้ชำนาญการงานด้านต่าง ๆ ปัญหาสมองไหล งบประมาณก็ขาดมาก การแก้ไขมหาวิทยาลัยต้องสร้างความพร้อมให้เต็มขีด
1. หลักสูตรต้องปรับให้พร้อมกับการปรับเปลี่ยนไปของสังคมที่ก้าวไปไม่หยุดหย่อน 2. บุคลากรที่ผลิตต้องให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการในวิธีการ โดยเฉพาะประสบการณ์ความชำนาญที่ต้องอาศัยผู้ชำนาญภายนอก

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงขลในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ คาดว่าถ้าได้งบประมาณจากรัฐคงจะจัดจ้างบุคลากรซึ่งยังขาดมาก การกิจก็ควรก้าวไปพร้อม ๆ กัน เพราะเป็นการกิจหลักของสถาบันแห่งนี้ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ เห็นกันคงลำบาก สถานภาพที่มหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับคนละอย่าง ไม่เท่ากันเลย การก่อตั้งมหาวิทยาลัย คณะ การขยายงานของมหาวิทยาลัยของรัฐมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ โครงการ ก็ย่อมได้บุคคลตามที่วางแผนไว้มารับงานตามที่ได้วางแผนไว้ แต่ของมหาวิทยาลัยจำกัดที่ตัวบุคคลคือผู้บริหารต้องเป็นพระ แล้วจะไปหาพระผู้บริหารที่มีความชำนาญงานด้านต่าง ๆ มาจากไหน แต่ไม่ใช่ตีบตันหมดหนทาง มหาวิทยาลัยก็ไปได้ตามที่มหาวิทยาลัยพอใจ พยายามก้าวไปค่อยไปขอแรงจากคนอื่น ขอคำปรึกษา ขอรับรอง เชิญเป็นครั้งคราว ก็เป็นงานที่ค่อยทำกันไปได้แต่จะให้มั่นคงถาวรก็ต้องมีงบประมาณ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระเมธีรัตนดิลก

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2534 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจการอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ด้านให้การศึกษแก่พระสงฆ์ในด้านพระธรรมวินัยและวิชาสามัญ วิชาการโดยทั่ว ๆ ไป คณะสงฆ์เดิมนั้นจัดการศึกษาแบบแผนเก่าคือนักธรรมบาลี ส่วนมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ดำเนินการในแบบใหม่ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ที่จัดมาแล้วนี้ทำหน้าที่ให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบแผนใหม่แก่พระสงฆ์สามเณร ดังนั้นกิจการทางด้านวิชาการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา ในด้านสังคมก็มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเช่น เปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาธิการให้ความรู้พื้นฐานทางด้านพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน มีโครงการฤดูร้อนและโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่จะเป็นโครงการหลัก ๆ และที่เป็นโครงการย่อย ๆ ทำเสมอ ๆ เฉพาะหน้า เช่น มีอุบัติภัยธรรมชาติ ฝนตก น้ำท่วม เป็นตัวกลางรับบริจาคและนำไปมอบให้ผู้ประสบภัย

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ
 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วยทั้ง 3 ด้าน มหาวิทยาลัยมีการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์แล้วก็นำไปเผยแผ่ต่อยัง สังคม และเรื่องการเป็นแหล่งวิชาการนั้นก็พยายามกันอยู่ทั้งตำรา งานวิจัยก็ได้ตั้งสถาบันวิจัยขึ้น แล้ว มีบัณฑิตวิทยาลัยเปิดสอนแล้ว

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ก็มีกรให้บริการสังคม เช่นโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน เปิดโครงการอบรมภาคฤดูร้อน เป็นต้น

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ ก็สอดคล้อง มหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนทั้งวิชาพระพุทธศาสนาคือพวกบาลีธรรมต่าง ๆ และวิชาสามัญหรือวิชาการทั่ว ๆ ไปทางโลก

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น
- ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น
- ท่านคิดว่า การดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ การศึกษาด้านนี้ก็สนองตอบวัตถุประสงค์ แต่ในการจัดการศึกษาก็มีปัญหาอุปสรรคบ้าง เช่น เรื่องทัศนคติของพระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจบริหารบ้าง เป็นความไม่พร้อมของคณะสงฆ์ในการยอมรับแนวทางการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่

ข. การศึกษาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ กิจกรรมเหล่านี้ มหาวิทยาลัยก็ปฏิบัติกันอยู่เสมอ ๆ การตรวจชำระพระไตรปิฎกและจัดพิมพ์ ก็ดำเนินการแล้ว โครงการต่าง ๆ ก็ทำกัน ก็เป็นภารกิจที่มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชน การบวชเณรภาคฤดูร้อน มหาวิทยาลัยมีสถาบัน สำนักธรรมวิชัย เป็นศูนย์กลางเป็นเวทีสำหรับแสดงธรรม

ค. การศึกษาด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการศึกษาด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในศึกษาด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการศึกษาด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านนี้มหาวิทยาลัยกำลังดำเนินการแต่ยังไม่มาก ตั้งสถาบันวิจัยก็ยังไม่มีการวิจัยมากพอเพราะเพิ่งเริ่ม มีบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นอีกระยะหนึ่งก็คงมีตำราอะไรต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นสำหรับด้านนี้

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ คงเป็นด้านการศึกษาเพราะจะยังประโยชน์ไปสู่สังคมได้มาก

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ก็ด้านการศึกษา นอกจากปัญหาที่กล่าวในตอนต้น (ทัศนคติของพระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจไม่ค่อยเข้าใจระบบการจัดการศึกษาสมัยใหม่) ก็มีหลักสูตรคงต้องปรับปรุงทั้งวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาสมัยใหม่ ด้านอาคารสถานที่คับแคบไม่มีที่จะให้ทำงาน งบประมาณก็ไม่พอเพียง ปัญหาบุคลากรขาดแคลนก็พอมีแต่ไม่มากนัก

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ จะหย่อนก็คงจะเป็นด้านให้บริการทางวิชาการ ความขาดแคลนด้านงบประมาณ สถานที่บุคลากร เป็นอุปสรรคเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยข้างนอกแล้วการให้บริการทางวิชาการจะน้อยไป

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระครูวรกิจจานนท์

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทเขต ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2534 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เข็นตำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ด้านการศึกษาของพระสงฆ์เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2491 ก็ได้พระที่นั่งจากบาลีสถาธิตมาศึกษาต่อแล้วยังมีพวกภมรมัชฌม 6 สาขาปริยัติธรรมมาเรียนเพิ่มขึ้น กระทั่งสถานที่คับแคบไม่พอเรียนจึงขยายวิทเขตแห่งแรกที่หนองคาย ปี พ.ศ. 2521 และต่อไปอีกหลายแห่งรวม 8 แห่ง

2. ภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 ภารกิจใหญ่ ๆ คือ
 1. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ก็เห็นด้วยใน 3 ภารกิจ ซึ่งมหาวิทยาลัยก็ได้มีการดำเนินงานอยู่แล้ว การศึกษาก็มีจนถึงบัณฑิตวิทยาลัย ด้านอื่น ๆ ก็มี

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามีมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ คงเป็นการให้บริการชุมชนเช่น จัดอบรมเยาวชน จัดบวชนเณรภาคฤดูร้อน จัดอบรมประชาชน เป็นสิ่งที่ทำกันอยู่ ต่อไปคงต้องทำให้มากขึ้นอีก

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ ก็สอดคล้อง ในการศึกษาระดับอุดมศึกษาก็มีวิชาหลักคือวิชาแกนพุทธศาสตร์ 35 หน่วยกิต บังคับให้เรียน วิชาพื้นฐานเป็นวิชาสามัญทางโลก 41 หน่วยกิตเป็นหน่วยกิตบังคับ วิชาเหล่านี้พระที่จบมาทางปริยัติธรรมจะมีประโยชน์เพราะเรียนรู้วิชาพื้นฐานเกือบหมดแล้ว ก็จะไม่หนักมากเท่าพวกจบปริญญา 5 ประโยคต้องมาเรียนวิชาพื้นฐาน เมื่อจบ 2 ปีแล้วขึ้นปี 3 ปี 4 เรียนวิชาเอกแล้วแต่จะเลือก ซึ่งในแต่ละคณะมี 4 วิชาเอก

5. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ด้านการผลิตบัณฑิต ปัจจุบันจำเป็นมากเพราะพระที่จบไปทำงานสามารถช่วยสังคมได้มาก บางแห่งของผู้จบปริญญาโทมาจากมหาวิทยาลัยก็ยังมีให้ ต่อไปหากมหาวิทยาลัยมีผู้จบปริญญาโทมากหลายองค์ เมื่อขอมาก็ให้ได้เหมือนโรงเรียนปริยัติธรรมแรก ๆ ก็มีปัญหา พอเปิดมาก ๆ ขึ้นกลับไม่มีครูที่จะสอนเพียงพอที่ได้จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปช่วย

6. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ เกี่ยวกับการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 คงต้องปรับปรุงอีก ขยายคณะ ขยายวิชาเอกเพิ่ม ต้องเหตุการณ์และความเหมาะสมคงขึ้นกับงบประมาณ ปัจจุบันเปิดได้คณะละ 2 วิชาเอก ปัญหาอื่น ๆ ก็มีสถานที่เรียนไม่พอก็สืบเนื่องจากงบประมาณไม่มีจะสร้าง หากที่สร้างก็ไม่ค่อยมี

7. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ในอนาคตคงมุ่งไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน โดยการผลิตบัณฑิตเป็นสิ่งสำคัญ พระที่อยู่วัดโดยไม่ได้เรียนอะไรจะสู้พวกที่มาเรียนด้วยช่วยงานวัดด้วยไม่ได้ ทำให้ศาสนาเจริญขึ้น ในอนาคตแผนงานที่มหาวิทยาลัยมองอยู่จะเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อไปข้างหน้าโดยแผนใหม่จะมีครูอาจารย์มากขึ้น จะช่วยทำงานสังคมมากขึ้น มีวิจัยบ้าง เพราะว่ามีความรู้และจะทำได้ดี และคงจะเป็นสถาบันหลักของคณะสงฆ์ต่อไป

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับการกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ของมหาวิทยาลัยมีแนวคล้าย ๆ กันคือ การผลิตบัณฑิตเป็นบุคลากรที่สำคัญที่จะออกไปทำงาน โครงการต่อไปก็คืองานวิจัย เพราะมีสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ อีกด้านก็คืองานบริการสังคม ตอนนี้กำลังดำเนินอยู่เช่น เมื่อปีคภาครเรียนพระนิสิตก็ออกไปปฏิบัติงานในท้องถิ่น จัดอบรมเยาวชน บรรพชาสามเณร อบรมประชาชน

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระมหาสารม ปิยธัมโม

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายบริหารและคณบดีคณะสังคมศาสตร์

ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 27 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เข็นสำราญ

1. ภายหลังก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินภารกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังมิได้สนองพระราชประสงค์อย่างเต็มที่ คือสนองเป็นบางส่วน พุดกว้าง ๆ คือ เช่นด้านวิชาการต่าง ๆ ในแง่ของศาสนานั้นจะเน้นในแง่ทฤษฎีมากกว่าด้านปฏิบัติ ซึ่งอยากจะเห็นด้านทฤษฎีควบคู่ไปพร้อมปฏิบัติ ที่ผ่าน ๆ มามหาวิทยาลัยจะเน้นเฉพาะทฤษฎีมาก แต่ถ้าจะพูดกันถึงคำที่ท่านเจ้าคุณประยูรต์ ปยุตโต พุดไว้คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต้องมีความเป็นเลิศทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยที่ทำอะไรที่จะเอาศาสนาพุทธไปพุดให้ชาวโลกรู้เรื่อง นั่นคือต้องเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ จากภาษาต่าง ๆ เพื่อนำเอาไปถ่ายทอดตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีต้องเอามาใช้ โดยเอาหลักพุทธธรรมนำสงฆ์คือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังเน้นภารกิจด้านการเรียนการสอนโดยเน้นภาคทฤษฎีค่อนข้างมาก

2. ภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 ภารกิจใหญ่ ๆ คือ
 1. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ 1. เห็นด้วยด้านนี้โดยเฉพาะต้องรู้จักภูมิหลังของนิสิตที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เมื่อไม่มีศาสนาพุทธนี้คนกลุ่มนี้จะไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเลย อันนี้เป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ส่วนการเผยแผ่ก็เห็นด้วย แต่ยังเป็นรองข้อแรกเช่น พุทธศาสนาที่ไปต่างประเทศ ออกจากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ และเป็นแหล่งรวมวิทยาการ เห็นด้วยแต่ประมาณ 60% สำหรับภารกิจด้านนี้เช่น การปรับปรุงพระไตรปิฎก หรืออรรถกถา หนังสือที่เกี่ยวกับวิชาการทางพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยยังขาดงบประมาณที่จะจัดทำดำเนินการ อย่างพระไตรปิฎกนี้ขนาดพวกที่เรียนภาษาบาลีมายังไม่เข้าใจเลย จุดสำคัญอยู่ที่ว่ามหาวิทยาลัยจะเปลืองอย่างไรให้อ่านได้ง่าย ๆ โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนคนทั่วไปได้อ่านแล้วเข้าใจรู้เรื่องได้ ประเด็นที่สอง ในตำราต่าง ๆ เช่น พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม ทำอย่างไรจึงจะให้เยาวชนเข้าใจให้ได้หรือว่าตัวละครในชาดกต่าง ๆ มาสร้างให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นเช่น แสดงละครคือต้องโยงไปถึงจุดนั้นจึงจะเป็นสรรพศาสตร์ มีวีดิทัศน์ อะไรต่าง ๆ เผยแพร่ได้ ตรงนี้ยังไม่ถึงเรียกว่าแค่ 60% การแก้ไขคือต้องมีงบประมาณให้ดำเนินการ

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ 3 ด้านยังไม่พอ มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจต่อสังคมด้วย ให้บริการแก่สังคมด้านวิชาการต่าง ๆ มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องทำให้เป็นหลักเป็นฐานขึ้น โดยกระทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ อย่างที่บอกยังไม่ได้ทำที่ควร แต่สนองตอบเช่น ทฤษฎีกับปฏิบัติ ยังไม่สามารถไปควบคู่กันได้โดยเฉพาะภาคปฏิบัติเช่น ขณะนี้มหาวิทยาลัยกำลังพิจารณาว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิตไปแล้วถ้าสามารถปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ฉฉาน 16 มหาวิทยาลัยจะให้ปริญญาโท

ขณะนี้กำลังพิจารณาจัดทำอยู่เพราะมองเห็นปัญหาสังคมปัจจุบันนี้ต้องฝึกจิตกัน ถ้าไม่มีการฝึกจิต ปัญหาสังคมก็จะไม่ยุติ แล้วพระในปัจจุบันจะเป็นคนใจฉลาด พอเจอปัญหาสังคมจะถอยไม่กล้าออกไปวิจารณ์ ไม่เหมือนพระสมัยก่อนเช่น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พิมลธรรม) กล้าพูดกล้ารู้ความจริง ท่านมั่นใจว่าถูกผิดเป็นอย่างไร สมบัติที่ท่านมีไว้ให้เห็นเช่น อาคารสถานที่ โครงการต่าง ๆ ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยท่านก็ก่อสร้างเอาไว้ อภิชาติโชติควิทยาลัยก็ทำไว้ วิปัสสนากัณฑ์พื้นฐานเอาไว้ แนวคิดของท่านจะทำให้มหาจุฬาฯ เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนานานาชาติ เมื่อครั้งท่านไปต่างประเทศทั่วโลก ท่านได้พยายามชักชวนให้ต่างประเทศสมาธิที่มหาวิทยาลัยและพร้อมนั้นก็ส่งบุคลากรจากมหาวิทยาลัยไปเรียนเป็นการแลกเปลี่ยน แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะพระสงฆ์คนไทยสมัยนั้นใจแคบมากรับไม่ได้ โครงการจัดสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้ผลิตที่เรียนถึงปี 4 แล้วจะไม่ให้ไปไหนเลยคล้ายโรงเรียนกนินอน โดยมุ่งปฏิบัติอย่างเดียวนั้น นี่คืออุดมการณ์แต่ไม่สำเร็จ

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ยังไม่เพียงพอมีเพียงบางส่วน กิจกรรมเสริมหลักสูตรยังน้อย การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อยมีแต่บรรยายในห้อง ก็ได้พยายามกันอยู่เมื่อมีกรณีอะไรที่สำคัญ ๆ ก็จะเรียกนิสิตมาช่วยกันจัดภาวเคราะห์วิจารณ์กัน แต่นิสิตไม่ค่อยอยากจัดเพราะจะมีเสียงกลับมาเช่น กรณีมหาจุสิต โสภิตชาโดนข้อหากรรโชกทรัพย์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็จัดอภิปรายซึ่งก็ได้รับความสนใจจากพระเณรมาก แต่มีการ lobby กันหนักเลย หรือโครงการ ค.จ.ก. ที่มีปัญหากับชาวบ้าน มหาวิทยาลัยพยายามนำฝ่ายต่าง ๆ มาคุยกัน พยายามรักษาความเป็นกลางของมหาวิทยาลัยไว้ หรือโครงการโจงชีมูล

มหาวิทยาลัยก็จัดอภิปรายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มาพูดคุยกัน หรือเรื่องพระสงฆ์กับประชาธิปไตยนั้นพระสงฆ์ควรจะวางตัวอย่างไร จริง ๆ แล้วมันน่าจะมีสัญญาคุณบ่งบอกว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับอย่างไร ไม่ใช่หลบซ่อน มหาวิทยาลัยทำให้ถูกต้องเช่น พระบอกว่านายกเป็นคนดีมีศีลธรรม แต่นาย ข. ช่างสมโจร อย่างนี้พระพูดความจริงไม่น่าผิด

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ แยกได้ 2 ส่วน กิจกรรมพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยทำมาก็ได้ผลดี ประเด็นที่ 2 การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน มหาวิทยาลัยก็ได้มากเหมือนกัน มาพูดถึงการสื่อสารทางสิ่งพิมพ์ ยังไม่เพียงพอต้องปรับปรุงอีกมาก ซึ่งได้หารือกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะเปิดสาขานิเทศศาสตร์หรือวารสารศาสตร์เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสเรียนหลักการประชาสัมพันธ์ การโฆษณาต่าง ๆ และพระสงฆ์ก็ควรเป็นศูนย์กลางแหล่งข่าวสารด้วย วารสารของมหาวิทยาลัยสงฆ์มี 3 ฉบับนั้นไม่เพียงพอเพราะพระสงฆ์ไม่มีความรู้ด้านวารสารหรือนิเทศในการทำงานด้านนี้พอ มหาวิทยาลัยเพิ่มได้งบประมาณปี 2533 ก็เพียงก้านิเทศแต่ดำเนินการผลิตตำราไม่มี มหาวิทยาลัยก็ใช้ sheet ต่าง ๆ แก้ปัญหาไป ปี 2535 มหาวิทยาลัยก็เริ่ม start ทุกจุดเพราะมีโรงพิมพ์อะไรต่าง ๆ ดี จัดระบบการบริหารต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยเพราะการบริหารต้องเป็นไปตามวงจรตามกระบวนการของมันไม่ใช่ว่าขณะนี้อยู่แค่นี้ไม่ต้องต่ออะไรไปเลยไม่ใช่อย่างนั้น

ค. การกึ่งด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกึ่งด้านนี้ในรูปแบบของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกึ่งด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ สอนยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะถ้ามหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ได้ทำจุดที่ 3 (แหล่งรวมวิทยาการ) มันก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย จะด้วยประโยชน์ที่ตรงกันที่ตรงกันคือ เป็นแหล่งรวมสรรพวิชาการต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่เฉพาะเถรวาทต้องมีมหานด้วย พวกนักปราชญ์ ราชบัณฑิต นักวิชาการทั้งหลายนั้นจำเป็นมาก มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องมีคนเหล่านี้เอาไว้ ขณะนี้มหาวิทยาลัยก็มีงบประมาณพอหามาได้หลายท่านแล้ว มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรเปิดกว้างทุกนิกาย เพราะคำว่า University เป็นสากล มหาวิทยาลัยต้องมองกว้าง อย่างมองเฉพาะ ถ้ามองเฉพาะไม่ใช่แล้ว ไม่ใช่ University ในปัจจุบันนี้ถ้าจะเปิดได้ภายในปี 2 ปีก็คงแก่เอทธิธรรมคือ สามารถให้ทั้งพระทั้งชีทั้งฆราวาสเข้ามาเรียนได้กำลังทำเรื่องนี้อยู่

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกึ่งให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ควรเน้นด้านการให้การศึกษา โดยเน้นภาคปฏิบัติให้มากกว่าก่อนแล้วก็มีกิจกรรมต่าง ๆ ให้พระได้มีโอกาส เมื่อบอกออกไปจะได้มีประสบการณ์ติดตัวไป

7. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกึ่งด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ด้านแหล่งรวมสรรพวิชาต่าง ๆ เป็นแหล่งรวมนักปราชญ์ ราชบัณฑิต นักวิชาการต่าง ๆ รวบรวมทั้งมหายาน หินยาน เถรวาท มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องให้บริการทางวิชาการแก่สังคมด้วย จัดประชุมพุทธศาสนาทั่วโลกได้เพราะมหาวิทยาลัยสงฆ์มีคนที่ทำได้ ต้องเปิดใจกว้างทุกนิกา

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับการกึ่งหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ มหาวิทยาลัยก็มีในลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ บางอย่างแทบจะไม่มีเลยเช่น วิจัย อย่างพระที่เรียนบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยก็จัดส่งไปดูแลจัดการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ภาคต่าง ๆ ทำอะไรกันบ้างเพื่อได้ข้อมูลวิเคราะห์วิจัย แต่ก็ทำไม่ได้เพราะงบประมาณไม่มี ขอเพียงใช้เป็นค่ารถเท่านั้นอาหารไม่ต้อง พระจะเข้ากับคนในท้องถิ่นได้ดีทีเดียว การวิจัยจึงเป็นหลักสำคัญ แต่มหาวิทยาลัยไม่เคยวิเคราะห์วิจัยเลยที่มีข่าวเผยแพร่อะไรต่าง ๆ แต่มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ต้องมีนักวิชาการมากเท่าไร ตรงนี้จะได้ประโยชน์และมีงานด้านนี้อีกมาก เมื่อมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ประโยชน์ยังเป็นดูแลดวงอำนาจทางสังคมด้วย แต่ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่สามารถเป็นดูแลดวงอำนาจทางสังคมได้ เพราะความกลัว สรุปก็คือการวิจัยเป็นหลักแต่มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ค่อยมี จะมีก็การศึกษา การให้บริการสังคมมีก็ไม่ชัด คือมีทุกด้านแต่ยังไม่สมบูรณ์ แต่วิจัยยังขาดมาก ๆ มหาวิทยาลัยต้องระดมกำลังมาร่วมกันทำ ในปัจจุบันมองว่าอาจารย์เป็นแหล่งความรู้จริง ๆ แล้วไม่ใช่ อาจารย์เป็นเพียงที่ปรึกษาเป็นกัลยาณมิตรเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ

เกี่ยวกับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระมหาพิสิฏฐ์ สุธัมโม

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 17 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ต้องมอง 2 ช่วง รัชกาลที่ 5 ได้ประกาศตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2432 มาเปลี่ยนเมื่อ พ.ศ. 2439 เป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตั้งแต่ พ.ศ. 2432-2490 คณะสงฆ์ยังไม่ได้จัดการศึกษาในรูปของมหาวิทยาลัย แต่จัดการศึกษาเป็นแบบประเพณีเดิมที่ตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยศึกษาบาลีธรรมะหลักสูตรนิกายธรรมบาลีมาก่อนเรียกว่าการศึกษาแบบวัดยังไม่ได้จัดแบบมหาวิทยาลัย พอมาถึง พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ทางพระพิมลธรรม (ช้อย) องค์ปฐมสภานายกฯ ได้จัดประชุมพระสังฆาธิการ ซึ่งล้วนเป็นพระนักการศึกษาสมัยใหม่ในยุคนั้นประมาณ 50 รูป ประชุมกันและคิดว่าจะสานต่อพระราชปณิธานของรัชกาลที่ 5 คือจัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัย แต่คณะสงฆ์ก็ยังไม่สามารถทำอะไรจากการประชุมแล้วก็ได้มีการจัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัยตั้งแต่ พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ช่วงปีแรก ๆ จัดการสอนพระยังขาดวิชาความรู้ทางด้านวิชาสามัญ เพราะพระท่านก็จะรู้เพียงด้านธรรมบาลีท่านนั้นไม่มีการเปรียบเทียบ ในสมัยก่อนพระผู้ที่จะมาสมัครเรียนกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ความรู้ก็แตกต่างกัน บางท่านก็จบมัธยม 6, มัธยม 8 ต่าง ๆ กัน ความรู้มีได้อยู่ในระดับเดียวกันจึงจำเป็นต้องปรับพื้นความรู้ให้ใกล้เคียงหรือเท่า ๆ กันก่อน มหาวิทยาลัยจึงตั้งหลักสูตรเตรียมเข้ามหาวิทยาลัยเรียกเป็นแผนกเช่น แผนกเตรียมบาลีอุดมศึกษา การศึกษาระดับเตรียมนี้เรียนประมาณ 4 ปี พ.ศ. 2490-2493 พอถึง พ.ศ. 2494 จึงเปิดในรูปของอุดมศึกษาในระดับปริญญาตรีด้วยระบบหน่วยกิต

เป็นครั้งแรก โดยเปิดสอนคณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรก หน่วยกิตในสมัยนั้น 200 กว่าหน่วยกิต ประมาณ 210-215 หน่วยกิต ในยุคนั้นถ้าวิชาสามัญวิชาไหนไม่ขัดกับสมณวิสัยท่านให้เรียนหมด ให้เรียนไว้เพื่อจะได้รู้ว่าพอขึ้นปี 3 ปี 4 ถนัดวิชาไหน ในขณะที่เดียวกันก็เน้นวิชาการทางพุทธศาสนาเป็นหลักและเป็นแกนคือมีความรู้ด้านบาลี สันสกฤต พระไตรปิฎก ตามพระประสงค์ที่ว่า "เพื่อศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง" เรื่องวิชาชั้นสูงนี้ถ้าจะตีความกันก็คือวิชาสมัยใหม่เกี่ยวกับวิชาสามัญทางอุดมศึกษาทั่ว ๆ ไป จะอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดกับสมณวิสัย และวิชาพระไตรปิฎกก็ต้องเรียนจากบาลีและหนังสือที่เกี่ยวข้องคือในยุคต้นก็จัดการเรียนการสอนลักษณะที่ว่ามานี้

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ทั้ง 3 ด้านครอบคลุมโดยทั่ว ๆ ไป เพราะการจัดการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยที่ต้องจัดการศึกษา เป็นการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร นอกจากนั้นแล้วยังให้การศึกษแก่ประชาชนบุคคลทั่วไปด้วยในรูปแบบของการศึกษาพิเศษ อย่างโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาทยเป็นทางการให้การศึกษแก่เยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา เพื่อที่จะมีพื้นความรู้ทางพระพุทธศาสนา เน้นหลักวิชาธรรมะ พุทธประวัติ พุทธศาสนา ภาคภาษาอังกฤษบ้าง นอกนั้นก็เสริมวิชาศิลปวัฒนธรรม ศาสนาพิธีต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบปลีกย่อย ยังมีโรงเรียนอภิธรรมโชติวิทยาลัยเปิดการศึกษแก่พระภิกษุและบุคคลทั่วไปเน้นหนักการศึกษาพระอภิธรรม พระอภิธรรมนี้อาศัยหลักสูตรจากประเทศพม่า เป็นการรวบรวมยอดอภิธรรมมาแบ่งเป็นการศึกษา แต่ก่อนยังมีการศึกษาบาลีพิเศษ คนที่มาศึกษาเพราะต้องการอยากได้ความรู้ภาษาบาลี เพื่อตัวเองจะได้ไปค้นคว้าพระไตรปิฎกด้วยตนเอง โดยไม่สนใจว่าจะได้เปรียญหรือได้ใบแสดงผลการศึกษาอะไร ซึ่งเรียนทั้งพระและฆราวาส คนกลุ่มนี้สนใจว่าจะได้ความรู้จริง ๆ เพื่อไปศึกษาค้นคว้าต่อไป ด้านการเผยแผ่นั้นเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่แล้วเพราะเป็นแหล่งทรัพยากรทางศาสนา มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานต่าง ๆ รองรับการเผยแผ่เช่น สำนักธรรมวิจักษณ์ สถาบันวิปัสสนาธุระ ศูนย์พัฒนาศาสนา-แคมป์สน ทำหน้าที่ในการเผยแผ่เป็นแหล่งศูนย์กลางการศึกษาถ้าหากสังคมภายนอกต้องการก็สามารถเข้ามาศึกษาได้ หรือทางคณะสงฆ์โดยครูบาอาจารย์ก็ออกไปทำหน้าที่ให้วิชาการเป็น

วิทยาการต่าง ๆ ต้องเป็นแหล่งให้เข้ามาศึกษาค้นคว้าและออกไปให้ความรู้ภายนอกสถาบันด้วย อันนี้เป็นหน้าที่อีกอันที่ต้องทำ

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1: ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ อีกด้านหนึ่งคือ หน้าที่บริการสังคม เป็นหน้าที่ที่จำเป็น พระพุทธองค์ท่านเป็นเพียงผู้ริโภคสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้ทำหน้าที่อะไร มองกันไปต่าง ๆ นานา ทางคณะสงฆ์ได้มองว่าสถาบันการศึกษาชั้นนำของสงฆ์น่าจะได้อิทธิพลที่โดดเด่นคือต้องหันกลับไปบริการสังคม อาจจะบริการทางด้านวิชาการด้วยการจัดสัมมนาให้บริการทางวิชาการเช่น การจัดโครงการศึกษาพิเศษให้ ในแต่ละปีพระนิสิตอาสาไปปฏิบัติการณ์ในชุมชน การอบรมพระภิกษุหรือเยาวชนในระยะสั้น ๆ ให้หันเข้ามาใกล้ชิดพระพุทธศาสนาในระยะ 1 เดือนในภาคฤดูร้อน พระนิสิตอาสาของมหาจุฬาฯ ออกไปทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ ปี ๆ หนึ่งกว่า 60 โครงการ ได้รับทุนสนับสนุนจากหลายแหล่ง พอมาช่วงที่สองตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เปิดคณะครุศาสตร์ขึ้นมา ในสังคมไทยผู้ที่จะเป็นครูได้ก็คือพระในสมัยก่อนมีบทบาทมาก ฉะนั้นพระที่มีความรู้ทางด้านศาสนาควรมีความรู้ทางด้านครูบ้าง วิชาการความเป็นครูจึงเปิดคณะครุศาสตร์ขึ้นมาเพื่อสนองและจัดหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้ที่ไม่สามารถจบ 4 ปีได้ เป็นการศึกษาศึกษา 2 ปีคือ วิทยาลัยครุศาสตร์ศึกษา ก็สามารถจะให้อนุปริญญาได้ พอปี พ.ศ. 2506 ตั้งคณะเอเชียอาคเนย์ เป็นการศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์คือภาษา ประวัติศาสตร์ทางวรรณคดีต่าง ๆ โดยเน้นเอเชียภาคตะวันออก หลังจากนั้นเปลี่ยนเป็นคณะมนุษยสงเคราะห์ศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2508 รวมทั้งภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และภาควิชามนุษยศาสตร์ด้วย ต้องการให้พระท่านรู้เรื่องความรู้ทั่ว ๆ ไปซึ่งจัดรวม ๆ ลักษณะนี้ จนมาถึง พ.ศ. 2526 ก่อนหน้าสักปีสองปี คิดว่าจะปรับปรุงหลักสูตรใหม่โดยแบ่งให้ชัดเจนตามมาตรฐานตามที่คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้รับรอง มหาจุฬาฯ และมหาจุฎฯ เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว จึงต้องปรับปรุงและจัดแบ่งคณะให้ถูกต้อง และ 200 กว่าหน่วยกิตก็ได้ปรับปรุงใหม่ จึงแบ่งเป็น 4 คณะโดยแยกจากคณะมนุษยสงเคราะห์ศาสตร์ออกเป็น คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2526 คณะนี้วิทยาลัยครุศาสตร์ศึกษาหายไปเพราะคณะครุศาสตร์เข้ามารับผิดชอบเต็มที ซึ่งผู้ที่เรียนจบเพียง 2 ปีนั้นไม่พอแล้วต้อง 4 ปี ผลจากการปรับปรุงคณะ หลักสูตร หน่วยกิต (จาก 200 กว่าหน่วยกิตเหลือ 150

กว่าหน่วยกิต) โดยอาศัยเกณฑ์จากมหาวิทยาลัยภายนอกหลาย ๆ สถาบันตามมาตรฐาน และผลจากการปรับหลักสูตรทำให้ทางราชการได้รับรองหลักสูตรปริญญาตรีคือ รับรองวิทยฐานะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาทางพระพุทธศาสนา โดยออกเป็นพระราชบัญญัติ เมื่อ พ.ศ. 2527 ตั้งแต่นั้นการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็จัดในรูปแบบสากลคือมีหน่วยกิตที่ไม่มากเกินไปนั้น จัดแบ่งภาควิชาต่าง ๆ ใหม่ ทุกคณะจะมีคณะละ 4 ภาควิชา รวมมี 16 ภาควิชา แต่บางคณะยังเปิดเพียง 2 ภาควิชาก็มี หลังจากการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความมั่นคงและเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายการศึกษาให้มีการศึกษาค้นคว้า ระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งได้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2530 เป็นการทดลองเปิดสอนในคณะพุทธศาสตร์ก่อนสอน 2 สาขาวิชาคือ สาขาพระพุทธศาสนา และปรัชญา ซึ่งในหลักสูตรมีถึง 4 สาขาด้วยกันแต่ยังไม่เปิดคือภาษาบาลีและสาขาศาสนายังไม่เปิด เมื่อจบไปแล้วก็กลับไปเป็นผู้นำในท้องถิ่นของท่านเรียกว่าเป็นการปฏิบัติศาสนกิจในประเทศ สำหรับผู้ที่จบใหม่ ๆ มหาวิทยาลัยมีกฎระเบียบบังคับว่าจบภาคทฤษฎีแล้วต้องไปปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัย 1 ปีจะไปที่ไหนก็ได้ตามที่มหาวิทยาลัยส่งไปหรือหน่วยงานขอมา จะต้องไปปฏิบัติเพื่อสังคมในส่วนนี้ก่อนในฝ่ายของนิสิต ในฝ่ายของผู้จบการศึกษาไปเป็นครูบาอาจารย์ท่านก็ยังคงกลับไปทำหน้าที่นี้อยู่ ไปผูกพันกับสังคมของท่าน ถือเป็นภาระของมหาวิทยาลัยที่จะต้องกระจายพระบัพติศมาเหล่านี้ออกไปเป็นผู้นำสังคมช่วยเหลือสังคมต่อไป ทางมหาวิทยาลัยเกรงว่าถ้าเป็นข้อตกลงพระท่านอาจจะไม่ออกไป จึงต้องตั้งระเบียบว่าถ้าไม่ผ่านการปฏิบัติงานจะไม่ประสาทปริญญาให้เป็นข้อบังคับเลย ถ้าจะสรุป คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษา 2. เป็นศูนย์เผยแผ่ 3. แหล่งรวมวิทยการทางพระพุทธศาสนา 4. บริการวิชาการแก่สังคม

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ เพราะมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังไม่มีกฎหมายรองรับนอกจากการรับรองวิทยฐานะเท่านั้น พันธกิจหรือภารกิจซึ่งยังไม่ระบุแน่ชัด ฉะนั้นภารกิจบางอย่างท่านอาจจะยกเลิกไม่ปฏิบัติก็ได้เพราะไม่มีกฎหมายกำหนด ภารกิจต่าง ๆ นั้นสามารถกระจายออกได้ถึง 7 ส่วนแต่สรุปแล้วก็อาจจะรวมอยู่ใน

3-4 ด้านที่กล่าวมาแล้ว จะมีเพิ่มมาก็เรื่องการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การกิจการนิสิต การทำนุบำรุงส่งเสริมพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ นี่คือภาพใหญ่ ๆ แต่สรุปมาแล้วก็จะอยู่ใน 4 ด้านที่ว่ามานี้ ถ้าไม่มีพระราชบัญญัติมารองแล้ว มหาวิทยาลัยจะไม่ปฏิบัติการแต่เดิมที่มีมาได้หรือไม่ เพราะว่าการก่อตั้งมหาวิทยาลัยนั้นจุดประสงค์ใหญ่ก็เพื่อภารกิจเหล่านี้อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นวัตถุประสงค์เดิมที่ว่าก่อตั้งขึ้นมาวัตถุประสงค์อยู่แล้ว การที่มหาวิทยาลัยเขียนพันธกิจหรือภารกิจและวัตถุประสงค์ เป้าหมายต่าง ๆ ก็ตามก็เพื่อที่จะสนองเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยนั่นเอง มันไม่ขัดเลย

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี ซึ่งจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ไม่สามารถแยกแยะให้ชัดเจนได้ มองในแง่เวลานั้นเวลาเรียนก็จะไปทำงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคม ไม่สามารถแยกประเด็นเหล่านี้ได้ มามองกิจกรรมดีกว่าเพราะพระที่ทำในช่วงกำลังศึกษานี้เป็นลักษณะกิจกรรมแต่ไม่ใช่กิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่เป็นกิจกรรมที่ท่านทำเพื่อเอื้อต่อพันธกิจของมหาวิทยาลัยและกิจกรรมนั้นไม่สามารถนำมานับรวมกับการศึกษาในส่วนที่ยังเป็นนิสิต นอกจากส่วนของกรรมฐาน อาจจะเป็น 15 วัน เป็น 1 เดือนของบัณฑิตวิทยาลัย จะเป็นการปฏิบัติศาสนกิจภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้วอันนั้นมานับรวมด้วย กิจกรรมที่นิสิตทำเช่น กิจกรรมอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน การไปสอนหนังสือตามโรงเรียนต่าง ๆ ในช่วงที่เป็นนิสิตตามที่หน่วยงานขอมา อันนี้ไม่ใช่กิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่เป็นภารกิจของมหาวิทยาลัยที่จัดส่งไปเพราะมีทั้งนิสิตและครูบาอาจารย์ที่จัดส่งไป กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคือการศึกษาปฏิบัติกรรมฐาน และจะต้องปฏิบัติศาสนกิจอีก 1 ปี ถ้าใครล้มแล้วถือว่าไม่จบเลย อันนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรด้วย ต้องพิจารณา

ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาด้วยไม่ใช่ทำไปคนละเรื่อง ซึ่งเป็น การรวบรวมมาเป็นส่วนเพื่อในเอกภาพของการจัดการศึกษา คือลักษณะกิจกรรมบางกิจกรรมจะคาบ เกี่ยวระหว่างการศึกษากับภารกิจของมหาวิทยาลัย บางทีแยกแยะยากกว่าอะไรเป็นอะไร

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจ ชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลวรรณคดี หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จ มากน้อยเพียงใด

ตอบ เห็นด้วย ภารกิจคือการตั้งเป้าไว้แล้วก็มั่นนโยบายว่าจะอย่างไรต่อการเผยแผ่ ซึ่งมีมาตรการ คือโครงการต่าง ๆ ที่ต้องจัดทำขึ้นที่พูดมาเหล่านี้คือโครงการในการเผยแผ่ แต่มีอีกโครงการคือ โครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างประเทศทุกวันเสาร์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เสาร์ละ 2 ชั่วโมง โดยมีวิทยากรจากมหาวิทยาลัยบรรยายเป็นภาษาอังกฤษตลอดที่ธรรมวิชัย และถ้ามีผู้สนใจจะปฏิบัติ อย่างจริงจังก็ยกกรู๊ฟไปที่พุทธมณฑลคือปฏิบัติต่อเนื่อง เป็นการอบรมพิเศษ

ค. ภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนิน ภารกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถ สอนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย- สงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินภารกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนิน ภารกิจมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนาของประเทศและน่าจะเป็นของโลก เพราะพุทธศาสนาเถรวาทที่เจริญที่สุด มั่นคงที่สุดมีอยู่ในไทยเท่านั้น แต่น่าเสียดายที่ยังไม่มีระบบที่ยิ่งใหญ่พอจะเป็นระดับโลก แม้แต่จะเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาในระดับประเทศไทยก็ยังไม่ยากอยู่ มหาวิทยาลัยเลขาคิดว่า (อุดมคติ) น่าจะมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เพื่อทั้งบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ ครูบาอาจารย์ และนิสิตผู้เรียน การพัฒนาทางครูอาจารย์ก็ต้องมีการสัมมนา อบรม กระตุ้นให้เขียนตำราสนับสนุนให้ค้นคว้าวิจัยงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและกระตุ้นให้ผลิตตำราต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาขึ้นมา เพราะบุคลากรทางพระได้เปรียบตรงที่มีความรู้ทางพุทธศาสนาเป็นทุนอยู่แล้ว ถ้าหากสนใจค้นคว้าให้ลึกลงไปอีกขั้นแล้วผลิตผลงานการวิจัยให้เป็นชิ้นเป็นอันขึ้นมา โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ปีนี้อาจได้น้อยค่อยวางแผนต่อไปในแต่ละปี ขณะนี้กำลังดำเนินการโดยวางแผนได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 ได้แบ่งโซนของสาขาวิชาต่าง ๆ ในภาควิชาต่าง ๆ มีวิชาอะไรบ้าง มีใครสอนบ้าง อาจารย์ในแต่ละวิชาจะมีที่ทำงานก็แล้วแต่ให้มาร่วมกันเขียนตำรา ตอนแรกอาจจะเป็น sheet ก่อนแล้วแต่ละท่านก็นำมารวมกันแก้ไขให้สมบูรณ์แล้ว มหาวิทยาลัยมีคณะกรรมการบริหาร วิชาการ เพื่อตรวจสอบเกณฑ์มาตรฐาน ตรวจแล้วส่งคืนแก้ไข แล้วจึงนำมาจัดพิมพ์เช่น จัดพิมพ์วิชาพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย เอากันให้ลึกเลยผลิตออกมา 1 เล่ม การจัดทำหนังสือคล้ายของมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมราช ในแผนพัฒนาได้บังคับไว้เลยว่าอาจารย์ในสาขาวิชาที่สอนวิชาเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกันให้รวมกลุ่มกัน แล้วทำ sheet มาให้มหาวิทยาลัย ในปีต่อไปก็ปรับปรุง sheet มากลายเป็นบทไป พอปีที่ 3 ก็ต้องพัฒนาเป็นตำราแล้ว นี่ก็เป็นการพัฒนาบุคลากรทางครูบาอาจารย์ให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ถ้ายังไม่ได้มาตรฐานมหาวิทยาลัยก็ให้เป็นคู่มือประกอบการเรียนแล้วค่อยนำมาพัฒนาใหม่ อันดับแรกนั้นจะต้องพัฒนาตัวอาจารย์ก่อนเพราะอาจารย์เป็นผู้สอนวิชาการให้ลูกศิษย์ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาห้องสมุด เพราะห้องสมุดคือเป็นแหล่งรวมสรรพวิทยาการต่าง ๆ ที่รวบรวมความรู้ต่าง ๆ ไว้เป็นแหล่งค้นคว้า มหาวิทยาลัยมีแผนที่จะปรับปรุงห้องสมุด มหาวิทยาลัยสำรวจความต้องการโดยให้อาจารย์ที่สอนวิชาแต่ละวิชาว่าจะใช้หนังสืออะไรในการสอนบ้างให้แนะนำอย่างน้อยคนละ 10 เล่ม อย่าให้ซ้ำกันยกเว้นสอนวิชาเดียวกัน มหาวิทยาลัยก็จะจัดหาให้เพราะเวลาอาจารย์แนะนำลูกศิษย์ว่าควรอ่านเล่มนั้นเล่มนี้ นิสิตก็สามารถไปค้นคว้าหาอ่านได้ ซึ่งในสมัยก่อนพออาจารย์บอกว่าไปอ่านเล่มนี้เล่มนั้น ไปหากก็ไม่พบเลย บางทีตัวอาจารย์ก็ไม่ค่อยแนะนำเพราะกลัวลูกศิษย์จะรู้ว่าใช้เล่มไหนสอน ซึ่งสมัยนี้ไม่มีแล้วเพราะอาจารย์กับนิสิตจะต้องไปคู่กัน อาจารย์ค้นด้วยในขณะที่เดียวกัน ให้โอกาสนิสิตค้นด้วย เพราะฉะนั้นต้องพัฒนาระบบห้องสมุด

เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอนต่อไป ตัวนิสิตเองแต่ก่อนให้เรียนถึง 200 หน่วยกิต เราก็อพิจารณาให้ลดลงมาเหลือ 100 กว่า เพื่อให้นิสิตมีเวลาค้นคว้าเข้าห้องสมุดได้ เหล่านี้เป็นมาตรการในการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ เมื่อเกิดความเป็นเลิศทางวิชาการแล้ว มหาวิทยาลัยก็จะเป็นแหล่งรวมสรรพวิชาทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีผู้ต้องการค้นคว้าศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ก็สามารถที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถส่วนใหญ่อยู่กับขอนแก่น วิทยาลัยภายในก็มีแต่น้อย จึงมีความคิดว่าต้องพยายามผลิตบุคลากรภายในให้มีความรู้ความสามารถในระดับที่พอจะตอบปัญหาข้อข้องใจแก่คนภายนอกได้บ้างแม้ไม่มีความเป็นเลิศมากนักก็ยังดี ขณะนี้มหาวิทยาลัยกำลังทำอยู่โดยเน้นด้านพุทธศาสตร์เป็นแกน ในมหาวิทยาลัยสอนวิชาทางพุทธศาสตร์ 50-60 หน่วยกิตอยู่แล้ว

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ เน้นการจัดการศึกษา ในขณะที่มหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นตั้งแต่ปี 2526 มีการจัดหลักสูตรเป็น 4 คณะนั้น ในการจัดการศึกษาดังกล่าวยังไม่เป็นข้อยุติว่าการจัดการศึกษาดังกล่าวจะทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์โดดเด่นวิชาการด้านพุทธศาสนา สามารถที่จะผลิตบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา โดยเฉพาะหรือไม่ยังไม่มีการประเมินผล ยังกำหนดไว้ในแผน 6 อยู่ขณะนี้ ในการปฏิบัติงานของนิสิตที่ขบออกไปในด้านวิชาการบางครั้งไม่สามารถปฏิบัติได้ แสดงว่าการเรียนการสอนอ่อน หลักสูตรยังต้องปรับปรุงยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานเต็มที่มากนัก ทางผู้บริหารของมหาวิทยาลัยซึ่งมีมติให้ยกร่างหลักสูตรใหม่ ปรับปรุงใหม่โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานของทบวงฯ และเกณฑ์การศึกษาของสภาการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2529 เอาเกณฑ์มาจัดเพราะถ้าใช้เกณฑ์ทบวงฯ อย่างเดียวจะไม่มีการศึกษาทางพุทธศาสนา แต่มีเกณฑ์การศึกษาสภาการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์จะมีวิชาทางพุทธศาสนาอยู่ด้วย ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชาจะเปิดอีก 8 สาขาวิชาให้พระเรียน ไม่มีสาขาทางพุทธศาสนาให้เรียน ทางคณะสงฆ์ก็เลยต้องกำหนดให้พระที่จะไปเรียนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชาต้องมีความรู้ทางพุทธศาสนาบ้างเพื่อเป็นหลักไว้ก่อน ในอนาคตอาจจะใช้ลักษณะเป็นสถาบันสมทบกับมหาวิทยาลัยภายนอก เช่น เปิดให้เรียนสาขาวิชาที่ไม่มีในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่น นิติศาสตร์ เป็นต้น ขณะนี้กำลังยกร่างปรับปรุงหลักสูตรตามแผน 7 เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2535 เป็นต้นมา โดยที่จะต้องพิจารณาดังแต่คณะภาควิชาลงมาตามลำดับว่าต้องมีการแก้ไขปรับปรุงอะไรกันบ้าง เพราะมหาวิทยาลัยพิจารณาแล้วว่าในสมัยก่อนการจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์คนไหน

เก่งก็จัดกันไปตามกำลังไม่มีระบบ แต่ทั้งนี้ภารกิจอื่น ๆ คงต้องปฏิบัติตามไปด้วย เพียงแต่นำด้านนี้ ด้านอื่น ๆ ก็ลดลงตามสัดส่วน

7. จากการคณินภารกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ด้านการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารด้วย มหาวิทยาลัยสงฆ์มีวิทยาเขต 9 แห่ง ปัญหาคือความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยส่วนกลางกับวิทยาเขต และกระบวนการจัดการเรียนการสอนของวิทยาเขต ซึ่งแต่ละวิทยาเขตทั้ง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนในขณะเดียวกันและมาตรฐานการเรียนการสอน มาตรฐานวิชาการ การวัดผล ยังไม่มีการประเมินผล การรวม ยังไม่มีการสัมมนาหรือกัน การบริหารวิทยาเขตก็ยังไม่เป็นสัดส่วน การจัดการเรียนการสอนก็เคยจัดไปอย่างไรก็จัดไปอย่างนั้น โดยที่ไม่ได้มองส่วนกลาง ส่วนกลางอาจตั้งมาตรฐานไว้ว่าการเรียนการสอนต้องจัดอย่างน้อยอย่างนั้น แต่วิทยาเขตไม่สามารถทำตามที่กำหนดได้ ทางส่วนกลางเองก็ยังไม่เข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด ปัญหาในการผลิตบัณฑิตซึ่งยังคงไม่ค่อยเป็นเอกภาพเท่าที่ควร ยังไม่ได้เกณฑ์ ด้านการบริหารนั้นก็ยังมีระบบมากขึ้นแล้ว สำหรับแนวทางแก้ไขนั้น ตั้งแต่เริ่มตั้งมหาวิทยาลัยถึง 2534 มหาวิทยาลัยไม่เคยมีแผนพัฒนามหาวิทยาลัยเลย การทำงานโดยไม่มีแผนก็เหมือนการเดินทางโดยไม่มีทิศทาง เรือที่ปราศจากหางเสือ ปัญหาบางปัญหาหมักหมมกันมาตลอดโดยไม่มีแก้ไข บางปัญหาว่าต้องเกิดก็เกิดเพราะขาดการรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มหาวิทยาลัยจึงตั้งกองแผนขึ้นมาเพื่อเป็นคลังรวบรวมข้อมูลขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานเป็นแม่ข่ายในการทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยสิ่งต่าง ๆ ที่พูดก็อยู่ในแผนทั้งหมด การแก้ปัญหาการจัดการศึกษาคือ จัดให้มีการสัมมนาครู อาจารย์ที่สอนให้มีการพบปะกันก่อนเปิดการศึกษาในแต่ละปีทั้งส่วนกลางและวิทยาเขตที่สอนในวิชาเดียวกัน การสัมมนานี้มหาวิทยาลัยจะไม่จัดในสถานที่เดียวกันทั้งหมดแต่จะกระจายไปตามวิทยาเขตด้วย ประชุมร่วมกันวางมาตรฐานของวิชาก่อนแบ่งกันรับผิดชอบการผลิตตำราร่วมกันวางขอบข่ายการสอน เขียนแผนปฏิบัติการเค้าโครงการสอนเป็นลำดับต่อไป อาจารย์ผู้สอนนำเข้าสู่หัวหน้าภาค หัวหน้าภาคเสนอคณะ คณะเสนอกรรมการบริหารวิชาการทั้งส่วนกลางและวิทยาเขตแล้วมาร่วมกันดูว่าการจัดขอบข่ายเป็นไปได้แค่ไหน ปรับปรุงเสร็จก็อนุมัติไป การเรียนการสอนก็จะ

เป็นไปในแนวเดียวกัน ครูอาจารย์ก็รวมตัวกันผลิตตำรา การวัดผลการศึกษาเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน ข้อสอบส่วนกลาง 60% แต่ละวิชาเขต 40% อย่างน้อยเมื่อจบออกมาแล้วก็ต้องผ่าน 60% ตามมาตรฐานมาแล้ว ปีนี้เราทำแล้วเฉพาะส่วนกลาง ต่อไปเมื่อปรับปรุงหลักสูตรใหม่ก็จะเชิญวิชาเขตเข้ามาประชุมร่วมกัน

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการทางด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ต้องให้มีการพัฒนาด้านความเป็นเลิศคือ การจัดการศึกษาให้ดีเสียก่อน เพราะถ้าด้านนี้ดีแล้วก็มีบุคลากรที่มีความพร้อมภารกิจด้านอื่น ๆ ก็จะติดตามมา ทั้งนี้ต้องขึ้นกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ ว่ามีปัจจัยเอื้อมีอะไรบ้าง แต่ทั้งหมดต้องทำตามแผนของมหาวิทยาลัยที่ระบุไว้เป็นปี ๆ ไป

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ งานวิจัย โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังไม่ได้ทำการวิจัยสถาบันของตนเองมากนัก ซึ่งแต่เดิมมีทำแต่ทำโดยบุคคล ถึงแม้จะมีสถาบันวิจัยขึ้นมาแล้ว ภารกิจด้านนี้เป็นเรื่องสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องกระทำ ขณะนี้เราเปิดภาคบัณฑิตศึกษาขึ้นมา อีกสักกระยะหนึ่งก็คงจะมีงานวิจัยขึ้นมา เพราะจะมีการสำรวจค้นคว้าขึ้นบ้าง ในระดับอุดมศึกษาตอนต้นคิดว่าสมบูรณ์เพียงพอ แต่ถ้าในระดับบัณฑิตศึกษายังไม่อยู่ในขั้นสมบูรณ์เพียงพอ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรสมร ธีรธัมโม

ตำแหน่ง คณบดีคณะครุศาสตร์

ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ เดิมเปิดคณะเดียวคือคณะพุทธศาสตร์ โดยมีพระไตรปิฎกเป็นวิชาพื้นฐาน วิชาชั้นสูงคืออะไร มี 2 อย่างคือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ทั้ง 2 อย่างนี้เมื่อภาคเรียนสุดท้ายก็จะมาปฏิบัติ 15 วัน จะเห็นว่าตรงกับพระราชนิพนธ์เดิม มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ทำอย่างต่อเนื่องมา และเห็นเด่นชัด ที่มีปัญหามากคือความนิยมด้านปฏิบัติของชาวต่างประเทศ คือของไทยนิยมทฤษฎีมากเกี่ยวกับการศึกษาพระพุทธศาสนา แต่ต่างประเทศนิยมภาคปฏิบัติคือวิปัสสนากรรมฐาน มหาวิทยาลัยได้ตั้งศูนย์วิปัสสนานานาชาติขึ้น การกิจที่ทำต่อเนื่องมากก็คือให้พระนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่เข้าไปช่วยสอนวิชาทางพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษา ในปี 35 คณะครุศาสตร์จัดส่งไปสอนถึง 23 สถาบัน นิสิตประมาณ 115 คน กิจกรรมนี้เริ่มตั้งแต่ปี 2487 จนถึงปัจจุบัน แต่น่าเสียดายว่าการดำเนินกิจกรรมนี้ไม่มีการบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษรให้พระรุ่นหลังคนรุ่นหลังภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ศึกษาว่าพระได้ปฏิบัติ กิจกรรมนี้จริง น่าเสียดาย ส่วนอื่น ๆ ก็มีบ้างเช่นช่วยเหลือญาติโยมด้านอุทกภัย วาดภัย เป็นครั้งคราวพระพระมีชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยญาติโยม พอญาติโยมเดือดร้อนมหาวิทยาลัยมีโอกาสช่วยได้บ้างตามสมควร ในปัจจุบันเยาวชนนั้นห่างไกลพระศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงจัดโครงการบรรพชาสามเณร และอบรมเยาวชนในภาคฤดูร้อนขึ้นในปี 2535 มีประมาณ 170 หน่วย โดยมีการทำต่อเนื่องมา 10

กว่าปีแล้วนับว่าได้ผลดี จะไม่ถึง 100% ก็ตาม เป็นการปลูกฝังขั้นพื้นฐานและอยากให้การศึกษาดังกล่าวทางพระณเรแพร่ออกไปในต่างจังหวัดทุกจังหวัด เหตุที่ว่าเป็นเมื่อไม่นานมานี้เองมีชาวต่างประเทศไปจี้ออพระพุทธรูปแล้วถ่ายรูปก็หาว่าไปดูลูกเหยียบย่ำศาสนา แต่ในทางตรงข้ามเพราะชาวต่างประเทศไม่รู้ไม่เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีไทย อีกประการพระณเรในท้องถิ่นนั้นพูดภาษาไม่รู้เรื่องอธิบายไม่ถูก จึงอยากให้พระได้มีโอกาสศึกษาอย่างน้อยก็สื่อให้รู้เรื่องได้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ การศึกษาเห็นด้วยตามที่ได้เล่าให้ฟัง ด้านการเผยแผ่เห็นด้วย แต่ด้านนี้มีอุปสรรคเช่น ต่างประเทศขอพระภิกษุเพื่อไปช่วยสอนกรรมฐาน ปัญหาคือ 1. ปัญหาเกี่ยวกับพระ 2. ผู้สนับสนุน 3. ทุนดำเนินการ เป็นปัญหาด้านการเผยแผ่ที่มหาวิทยาลัยประสบอยู่ แล้วที่ไป ๆ กันได้ผลน้อยเพราะบางครั้งก็ไม่มีวัตรปฏิบัติน้อย (กรรมฐาน) ชาวต่างประเทศเข้ามาหากก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง แล้วสื่ออื่น ๆ ที่จะช่วยก็ไม่มีเช่น วีดิโอเทป สไลด์ มหาวิทยาลัยไม่มี เพียงแต่พูดให้เขาฟัง เพราะมหาวิทยาลัยมีทุนน้อยก็ต้องปฏิบัติให้ดูว่านั่งอย่างไร เดินอย่างไร ปฏิบัติอย่างไรก็ได้แค่นี้ บางครั้งชาวต่างประเทศ ก็ไม่ค่อยเชื่อพระไทยเท่าไรเพราะบางที่มหาวิทยาลัยสงฆ์เจอพระนิสิตภาษาก็ไม่ค่อยได้ ตอบไม่ตรงประเด็นไปก็ถูกบ้างผิดบ้าง ซึ่งไปพบอาจารย์ที่มีความรู้ก็เกิดความขัดแย้งกันเช่น บางท่านเห็นควรเผยแผ่ในประเทศให้ดีกว่าแล้วค่อยไปต่างประเทศ ความเป็นจริงในประเทศนั้นได้เผยแผ่ทั่วถึงแล้ว ได้จากในต่างจังหวัดมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ตำบล เจ้าอาวาส เป็นผู้แทนในการเผยแผ่อยู่แล้ว แต่ปัญหาอยู่ที่ว่ากลุ่มนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาเท่าที่ควร ฉะนั้นเวลาออกไปเผยแผ่จึงมีปัญหา การอบรมพระที่จะไปต่างประเทศก็เคยมีโครงการร่วมกับมหาเถรฯ จัดอบรมที่วัดบวรนิเวศอยู่ช่วงหนึ่งตอนหลังก็หายไปปัจจุบันไม่มีแล้ว ด้านแหล่งรวมวิชาการน่าจะดำเนินการมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกัมภีร์สำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าพระไตรปิฎกที่จัดพิมพ์มาแล้วในวาระต่าง ๆ หรือมีการแก้ไขมาแล้วยังเป็นสำนวนเดิม ๆ อยู่คืออ่านแล้วยังไม่เข้าใจ โดยเฉพาะพวกภรรยาที่ไม่ทราบภาษาบาลี ถ้าจะให้แหล่งวิชาการให้ประชาชน เขาชนได้เข้าใจคำสอนตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง น่าจะได้มีการจัดทำสำนวนใหม่เป็นภาษาชาวบ้าน

ธรรมดา ๆ อ่านแล้วเข้าใจง่าย ๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้นิสิตนักศึกษาสถาบันต่าง ๆ ก็ให้ความสนใจมากในวิชาพุทธศาสนา แต่พอไปหยิบเล่มไหนอ่านก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง นี่ถ้ามหาวิทยาลัยจัดการด้านนี้ใหม่แล้ว จะได้ผู้มีความรู้ความสนใจจากคนภายนอกมหาวิทยาลัยได้เข้ามาศึกษารวมกัน

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามีมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ พุดย้อนไปสมัยพุทธกาลก่อนเสด็จพระปริณิพพาน พระอนันท์ถามว่าแล้วจะมอบให้ใครดูแลพระศาสนา ท่านตอบว่าให้พุทธบริษัท 4 คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้ดูแล วัตถุประสงค์ของการฝากลักษณะนี้มีข้อเดียวคือ งานสร้างคนไม่ใช่สร้างวัตถุ การสร้างคนให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถซึ่งไม่ว่าจะเป็นพระเณรฆราวาสก็สามารถร่วมมือร่วมใจกันได้ เรื่องการสร้างวัตถุต่าง ๆ ตามวัดควรเลิกได้แล้ว อยากจะเห็นพระช่วยกันออกไปสร้างโรงเรียนในชนบท จะเห็นได้ว่าในชนบทขาด 2 อย่างคือ สถานศึกษากับอนามัย ถ้าฆราวาส รัฐบาล คณะสงฆ์ ได้นำได้ร่วมกันดำเนินงานก็จะเป็นการอำนวยประโยชน์แก่ญาติโยม และช่วยด้านการศึกษาให้แพร่หลายไป อันนี้ก็ เป็นอีกภารกิจหนึ่งที่เราเห็นควรทำ

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...")

ตอบ ตามวัตถุประสงค์เดิมนั้นตรงอยู่แล้ว แต่ว่าโดยสถานการณ์ก็มีการปรับเปลี่ยนไปเหมือนกัน จึงมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับระบบและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมก็การศึกษาต่าง ๆ ก็รวมอยู่ที่วัดแล้วค่อย ๆ พัฒนาปรับเปลี่ยนมาจนมีการแยกการศึกษาออกจากวัดดังที่รู้จักกัน มหาวิทยาลัย-สงฆ์เองก็มีการปรับเปลี่ยนไปเช่นกันตามกาลสมัย แต่ทั้งนี้ก็ยังคงยึดหลักการเดิมคือให้การศึกษ พระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงคือวิธีการที่ปรับเปลี่ยน

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น
- ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี ซึ่งจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เห็นด้วยที่ว่ากรเรียนในทฤษฎีและปฏิบัติ นั้น ปฏิบัติมี 2 ความหมายคือศึกษาแล้วไปปฏิบัติศาสนกิจทั้งทฤษฎีและปฏิบัติคือมีการจัดกิจกรรมการสอนเด็ก ๆ และสอนวิปัสสนา สามารถแนะนำประชาชนในการทำประโยชน์แก่สังคมและชุมชนเช่น ช่วยเสียสละที่ทำถนนหนทาง จุดบ่อน้ำ การศึกษาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติช่วยในการสร้างประสบการณ์ให้ตัวนิสิตเอง ประการที่ 2 ทำให้นิสิตเข้าใจความต้องการของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ และสามารถช่วยเข้าไปแก้ไขหรือบรรเทาปัญหา นั้นได้ มีการติดตามผลการทำงานแต่ไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้

- ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ สนองตอบแน่นอน จากการศึกษาตามผลการดำเนินงานได้ผลประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ แต่ในความคิดเห็นส่วนตัวประมาณว่า 50:50 เพราะอะไร เพราะพูดไปก็ไม่มีเอกสารหลักฐานยืนยันได้ ทำแล้วก็ไม่มีการบันทึก การดำเนินงานต่าง ๆ ก็ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชนต่าง ๆ เช่น ธนาคารกรุงเทพ มูลนิธิเดอะไพลอย และผู้มีจิตศรัทธามาช่วยสนับสนุนกิจการต่าง ๆ เหล่านี้

ค. การศึกษาด้านการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการศึกษาด้านนี้ในรูปของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการศึกษาด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านนี้มหาวิทยาลัยกำลังเริ่มดำเนินการมีการตั้งสถาบันวิจัยขึ้น มีบัณฑิตวิทยาลัยขึ้น คงต้องใช้เวลาในการดำเนินการบ้าง

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ควรเน้นด้านเผยแผ่ซึ่งเป็นหัวใจของศาสนา โดยเฉพาะด้านการประชาสัมพันธ์ให้มีคนรู้จักมหาวิทยาลัยสงฆ์มากขึ้น จะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์ยังน้อยอยู่ การเรียนการสอนที่นี้ยังไม่ค่อยใช้วิธีการเผยแผ่เหมือนมหาวิทยาลัยทางโลก แต่ปัจจุบันก็ได้พยายามให้ครูบาอาจารย์ได้ใช้วิธีการเผยแผ่ด้วยการฝึก มีการเขียนให้ดูก็เช่นวิชาพวกบาลี สันสกฤต ส่วนวิชาสามัญต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยอิงข้างนอกมาเรียนก็ให้ครูอาจารย์จัดพิมพ์ชื่อหนังสือต่าง ๆ ที่ใช้อ้างอิงในการสอนแล้วแจกให้นิสิตได้ทราบเพื่อไปใช้ค้นคว้าเพิ่มเติม เหมือนการที่ซื้อพระไตรปิฎกไปถวายวัดควรจะไปถวายวัดต่าง ๆ ที่ยังขาดอยู่หรือไปวัดตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อไปเป็นสิ่งที่ใช้ศึกษาหาความรู้ดีกว่าไปถวายวัดที่มีพระไม่ก็รูปแล้วก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร เอาไปตั้งประดับแทนกุฏิ มีมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียเคยคิดต่อจะสร้างมหาวิทยาลัยนานาชาติ โดยมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วย ซึ่ง

จะเน้นด้านเทคโนโลยี ถ้าเข้ามาได้จริงแล้วการศึกษาหรือภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์จะก้าวไปไกล ไกล จะทำให้เกียรติคุณของพุทธศาสนาจะไปไกลเป็นสากลขึ้น รวมถึงขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมไทยต่าง ๆ

7. จากการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ด้านสถานที่เป็นปัญหามาก คับแค้นแล้วก็ทุนในการดำเนินงานมีน้อย มหาวิทยาลัยต้องขยายงานอีกมากแต่ติดขัดอยู่

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินภารกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ คงเป็นการเผยแผ่และการเป็นแหล่งรวม ส่วนการศึกษานั้นก็ทำได้ดีอยู่แล้ว

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ เทียบได้คือการผลิตบัณฑิต การบริหารทางวิชาการ การทำนุบำรุง การศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ก็พร้อม ส่วนการวิจัยมหาวิทยาลัยก็ตั้งสถาบันวิจัยแล้ว แต่การบริการทางวิชาการมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังทำน้อย ยังไม่สมบูรณ์มากนักถ้าจะเทียบกัน

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระมหาโกวิทย์ สิริวัฒน์

ตำแหน่ง คณบดีคณะพุทธศาสตร์ ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นก็มีอยู่ 2-3 สาขาคือ ปรัชญา คุรุศาสตร์ สังคมทั่วไป ในอดีตที่ผ่านมา แต่ที่เป็นหลักจริง ๆ คือ ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา อันเป็นแกนหลักของมหาวิทยาลัย ส่วนสาขาวิชาอื่นถือเป็นส่วนประกอบ ปัจจุบันได้ขยายสาขาวิชาออกไปจำนวนมาก แต่ก็ยังเน้นหลักเดิมด้านพุทธศาสนาอยู่คือ คณะพุทธศาสตร์เป็นหลัก มี 2 สาขาคือ ศาสนาทั่วไปและปรัชญา พ.ศ. 2536 ก็เปิดวิชาเอกพระพุทธศาสนาในแผน 7 ด้วย ในปี พ.ศ. 2537 ก็เปิดเอกบาลีสันสกฤต

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ
 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วยทั้ง 3 การกิจ แต่มหาวิทยาลัยคงจะทำสมบูรณ์ไม่ทั้งหมด เน้นอนมหาวิทยาลัยต้องจัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่มาจากชนบทให้ได้มี

โอกาสศึกษาในระดับสูงคือ ระดับอุดมศึกษา ส่วนการเผยแผ่พุทธศาสนาก็ทำคือ ส่งพระวิทยากรไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ไปอบรมนักโทษตามเรือนจำทั่ว ๆ ไป อันเป็นโครงการระหว่างมหาวิทยาลัยกับเรือนจำ ใช้พระนิสิตและครูบาอาจารย์ไปสอนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับมหาวิทยาลัย เปิดอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนและบรรพชาสามเณร โดยมีรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตออกไปตรวจดูการทำงานเหล่านี้ โครงการต่าง ๆ นี้ นิสิตเป็นตัวดำเนินการราว 70-80 เปอร์เซ็นต์ มหาวิทยาลัยช่วยสนับสนุนบ้าง โครงการเหล่านี้เป็นโครงการเผยแผ่พุทธศาสนาของมหาวิทยาลัย การชำระพระไตรปิฎกก็เสร็จแล้วใช้เวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบันรวม 35 ปี จะมีการจัดฉลองวันที่ 12 กันยายนนี้ โดยสมเด็จพระเทพจะเสด็จฯ จะถวายเจ้าคณะจังหวัดทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกาย การชำระคือการนำเอาฉบับภาษาพม่า ลังกา อังกฤษ มนเทียบเคียงกันตรงกัน ใกล้เคียงกันแค่ไหน ทั้งนี้เนื้อหาของพระสูตร พระวินัย ให้ได้ข้อความที่ชัดเจนสมบูรณ์ที่สุด การจัดพิมพ์ตำราก็กำลังดำเนินการอยู่บ้าง การเป็นแหล่งรวมวิทยากรนั้นมหาวิทยาลัยยังไม่พร้อมนักเช่น บุคลากรก็เชิญมา การจะมาทุ่มเทเวลาให้มหาวิทยาลัยในการผลิตเอกสารตำราก็ไม่ได้เต็มทีนัก แต่ปัจจุบันก็ศิษย์มหาวิทยาลัยมีงบประมาณจัดจ้างบุคลากรบ้างแล้ว

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ด้านที่ 4 คือการให้บริการแก่สังคม เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชน ซึ่งก็เป็นทั้งการเผยแผ่และการให้บริการสังคม มหาวิทยาลัยทำด้านการบริการสังคมแต่ยังไม่กว้างขวางมากนัก ศูนย์วิปัสสนานานาชาติบริการชาวต่างประเทศก็เพิ่งเริ่มบริการ

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ ก็สอดคล้อง มหาวิทยาลัยจัดให้เรียนพระไตรปิฎก วิชาพุทธศาสนานั้นเป็นการบังคับให้ทุกชั้นในทุกคณะต้องเรียนเป็นวิชาหลัก จุดประสงค์หลักก็ยังมีอีกเกี่ยวกับการประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการควบคู่กันไปด้วย

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่า การดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ในแง่การให้ศึกษานั้น มหาวิทยาลัยอยากสนองตอบให้มากกว่าที่จัดอยู่ขณะนี้ แต่อาคารสถานที่ งบประมาณค่อนข้างจำกัด แต่มหาวิทยาลัยก็ขยายการศึกษาออกไปต่างจังหวัดโดยตั้งเป็นวิทยาเขตตามภาคต่าง ๆ 9 แห่ง การจะให้พระเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ มีข้อจำกัดคือ ที่อยู่ซึ่งมีจำกัด สถานที่ศึกษามีขนาดจำกัด ทุนมีจำกัด ความจำเป็นในการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จนั้นคือ ถ้าหากเราจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพียงอย่างเดียว ทรัพยากรที่จะเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษามีน้อย ยิ่งการศึกษาคณะบังคับได้ขยายออกไปเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยแล้ว จะมีปัญหามากขึ้นสำหรับพระภิกษุสามเณร โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งกำลังพิจารณาอยู่ว่าจะทำอย่างไรกับปัญหานี้ แต่มหาวิทยาลัยก็พยายามเต็มที่ อย่างปีนี้ก็ได้รับนิสิตเต็มที่แล้ว สถานที่ไม่พอก็ขยายไปใช้ที่วัดศรีสุทธาราม ผังธนบุรี ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ พระที่จบการศึกษาออกมาก็สามารถไปสนองต่อกิจการคณะสงฆ์และงานการเผยแผ่ และยังมีงานอื่น ๆ อีก มหาวิทยาลัยมีการประเมินผลของนิสิตที่ไปปฏิบัติงานทุก ๆ 6 เดือนว่าได้ทำอะไรไปบ้าง ต้องส่งรายงานมายังมหาวิทยาลัยเสมอ ๆ

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง โครงการที่จัดทำในระยะสั้น ๆ เช่น การอบรมพระสังฆาธิการในเรื่องของการบริหารคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบางทีมหาวิทยาลัยจะได้แนวคิดจากพระที่เข้าอบรมว่าการเผยแผ่ในท้องถิ่นนั้น ควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร พระที่เข้ามาอบรมก็ได้ความรู้เทคนิคใหม่ ๆ ไปใช้เผยแผ่ต่อไป ทางมหาวิทยาลัยก็จัดส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปช่วยเหลืออีกครั้งเมื่อพระเหล่านี้กลับไปปฏิบัติงานในท้องถิ่นแล้ว แต่ขณะนี้ยังไม่มีการติดตามผลอย่างจริงจัง

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์อรรถกถาอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ กิจกรรมเหล่านี้สนองตอบแน่นอน นอกจากคำรับตำราแล้ว มหาวิทยาลัยยังมีครูอาจารย์ที่สามารถตอบคำถามข้อสงสัยเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาแก่ผู้สนใจ มีทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย การกิจในด้านนี้มหาวิทยาลัยยังไม่มากพอถ้าเทียบกับภารกิจทั้ง

3 ด้าน หลายท่านภายนอกมหาวิทยาลัยก็ยังไม่ค่อยทราบว่าถ้ามีปัญหาข้อสงสัยสามารถสอบถามได้ มีก็แต่นิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หรือผู้สนใจจริง ๆ ซึ่งจะมารับบริการ และมหาวิทยาลัยก็ยังมีกรออกไปให้ความรู้เช่น พระเมธีธรรมภรณ์ก็ออกไปบรรยายภายนอกมหาวิทยาลัยด้วย

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ การให้การศึกษาเป็นหลักใหญ่ เพราะงบประมาณที่ได้มาก็เรื่องการศึกษา ส่วนเรื่องการเผยแผ่นั้นเป็นอีกหน้าที่ที่จะทำควบคู่กันไป แต่ยังไม่หนักทำการจัดการศึกษา

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ปัจจุบันด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการ เพราะมหาวิทยาลัยยังไม่มียงบประมาณด้านนี้ ในอดีตนั้นปัญหาและอุปสรรคคือ การจัดการศึกษาที่เราไม่มีบอยไม่สามารถรับผู้ต้องการเข้าศึกษามากขึ้นได้ แต่ปัจจุบันรับได้มากขึ้นสามารถสนองตอบสังคมได้มากขึ้น โดยเฉพาะสังคมชนบท แต่ปัญหาของการเป็นแหล่งรวมวิทยาการมีมาก แนวทางแก้ไขมหาวิทยาลัยพยายามให้ครูอาจารย์ที่รับเข้ามาแต่ละคณะพยายามค้นคว้าวิจัยศึกษาเพื่อการผลิตตำราให้มากขึ้น ให้เป็นรูปธรรมขึ้น

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ด้านการให้การศึกษาซึ่งเป็นงานหลัก ถ้านิสิตนักศึกษามีความรู้ความสามารถสูงทางพุทธศาสนาแล้วก็สามารถเผยแผ่และให้คำปรึกษาได้ดี แต่ถ้าหน้าที่ให้การศึกษาไม่เพียงพอแล้วจะส่งผลเสียกับภารกิจด้านอื่น ๆ ด้วย มหาวิทยาลัยจึงต้องการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพมาก ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยได้เปิดบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นมาเพื่อให้การศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีด้วยแล้ว

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ แผนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็เขียนไว้ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แต่จริง ๆ มหาวิทยาลัยพระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริมทำนุบำรุงและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว ทั้งด้านการค้นคว้าต่าง ๆ โดยเฉพาะนิสิตที่กำลังเรียนอยู่ ซึ่งเป็นภารกิจด้านที่ 4

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พระมหาสมชาย กุศลจิตโต

ตำแหน่ง คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ ชื่อสถาบันการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ สถาปนาปี พ.ศ. 2432 เป็นมหาธาตุวิทยาลัย แล้วมาเปลี่ยนชื่อเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปี พ.ศ. 2439 จากนั้นก็มีช่วงว่างหรือที่เรียกว่ายุคมืด คณะสงฆ์ก็ไม่สามารถสานต่อพระราชประสงค์รัชกาลที่ 5 ได้เป็นช่วงเวลาที่น่าเสียดาย ในช่วงนั้นคือคณะสงฆ์ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมไม่ทัน จึงทำให้การดำเนินการขาดช่วงไป ฟังจะมารื้ออีกทีปี พ.ศ. 2490 จากนั้นก็ยังไม่มั่นคงเท่าที่ควร เพียงทำด้วยใจรักด้วยความเสียสละทั้งครูบาอาจารย์ทั้งเจ้าหน้าที่ ฆราวาสที่เกียจฉ่ำแล้วมาช่วยสอนให้ ผลที่มหาวิทยาลัยสามารถช่วยสังคมเป็นรูปธรรมในระยะแรก ๆ คือ การตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มหาจุฬาฯ ได้แนวคิดมาจากประเทศศรีลังกาได้จัดขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 อันนี้เป็นรูปธรรมมาก ในช่วงต้น ๆ มหาวิทยาลัยได้บุคลากรมาช่วยเสริมงานของคณะสงฆ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มหาวิทยาลัยก็ได้บุคลากรที่มีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาเช่น พระเทพเวที เจ้าคุณสุธี (ขณะนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช) นอกจากนี้ 2 ท่านนี้ก็ยังมียุทธิหลายท่านที่สำเร็จการศึกษาออกมาช่วยงานพระศาสนาในตำแหน่งต่าง ๆ โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติที่เริ่มไว้ปี พ.ศ. 2501 ก็ได้ขยายกระจายไปถึงเกือบ 200 แห่งทั่วประเทศ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วลาสิกขาไปก็ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติมากมาย เช่น อาจารย์จำนงค์ทองประเสริฐ ซึ่งได้รับการยอมรับมาก พอมายุคหลัง ๆ ก็ได้มีการสานต่อในกิจกรรมการอบรม

เยาวชนภาคฤดูร้อน การบวชเณรภาคฤดูร้อนที่มีการสอนศีลธรรม ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกนั้นก็เป็นการบริการทั่ว ๆ ไป บรรยายธรรม ตอบปัญหาธรรมะ เป็นต้น

2. ภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 ภารกิจใหญ่ ๆ คือ 1. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภารกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เห็นด้วยทั้ง 3 ภารกิจ

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามีมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ความจริงอาจเพิ่มใน 3 ภารกิจหลักคือ อยากให้พระสงฆ์เราได้เรียกบทบาทเก่า ๆ กลับมาบ้าง ซึ่งอาจไม่เหมือนเดิมนั้นคือ พระเป็นผู้นำทุกด้านโดยเฉพาะด้านจิตวิญญาณ ด้านสติปัญญา ทั้งสองด้านนี้เราก็อ่อนไปและนอกจากนั้นสังคมได้เปลี่ยนไปมากแล้ว จากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม ในด้านนี้พระสงฆ์ก็ต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมและต้องรู้จักประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมเองตอนนี้ก็กำลังสับสนไม่รู้ว่าจะไปอย่างไร พัฒนาไปมากก็มีปัญหา ที่พัฒนาไปมากก็มีกังวล ประชาธิปไตยก็ไม่ไปไหน ปัญหาศีลธรรมก็ยังมี คล้ายกับสังคมเองก็ไม่รู้จะออกอย่างไร พระสงฆ์เองก็ยังไม่รู้ว่าบทบาทตัวเองจะเข้าไปตรงไหนความพร้อมก็มีน้อย พระควรมีบทบาทเป็นผู้ชี้นำสังคมได้ แนะนำให้พระสงฆ์เป็นผู้ทำได้เช่น การเลือกผู้แทน พระสงฆ์ควรชี้ให้ได้ว่าผู้แทนที่ดีเป็นอย่างไร เพื่อให้ชาวบ้านเลือกคนดีได้ ขณะเดียวกันก็ต้องให้ชาวบ้านสำนึกในชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มัคน้อย สันโดษ ไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้พระสงฆ์ควรมีบทบาท

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อ เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ ก็เป็นตามแนวพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นสถานที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง วิชาชั้นสูงนี้คงไม่ใช่เรื่องวิปัสสนาปฏิบัติกรรมฐานอย่างเดียว คงเป็นทุกวิชาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ นำมาเป็นอุปกรณ์ให้พระท่านเข้าใจวิชาทางพระพุทธศาสนามากขึ้น เป็นอุปกรณ์ที่จะสามารถทำให้พระ สื่อกับประชาชนได้เข้าใจพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งคือสิ่งง่ายเช่น ภาษาอังกฤษก็เป็นภาษาหนึ่งที่ใช้ เป็นสื่อให้เข้าใจง่ายเพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล หรือเรื่องเศรษฐกิจที่ควรจะนำมาปรับใช้พระ- ศาสนาอย่างไร ทำอย่างไรถึงจะให้ความเชื่อวชาญความเป็นเลิศอย่างพระเทพวาทิหลาย ๆ องค์

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าภารกิจด้านนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เห็นด้วยเพราะการให้การศึกษถึงแม้มหาจุฬาฯ จะตั้งขึ้นมาด้วยความยากลำบากความไม่พร้อม แต่ขณะนี้ก็ได้พิสูจน์ตัวเองด้วยการสอนแนวสมัยใหม่ทั้งมหาจุฬาฯ และมหามกุฏฯ นับเป็นความหวังของพุทธศาสนา การสอนแบบเก่า ๆ คือบาลี นักธรรมในปัจจุบันจะลดลงเรื่อย ๆ โดยที่ท่านไม่ได้ประยุกต์โดยให้มีวิชาที่เกื้อกูลให้พุทธธรรมลึกซึ้งจึงทำให้บุคลากรที่ศึกษาอยู่เกิดช่องว่างในการที่จะนำไปเผยแผ่กับชาวบ้าน ส่วนผู้ที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่จากมหาวิทยาลัยสงฆ์คือ ทั้งวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาสมัยใหม่ควบคู่กัน จะมีวิชาที่เกื้อกูลพระศาสนาช่วยสร้างความเข้าใจกับบุคคลได้

ดีกว่า ต่อไปถ้าจะปรับปรุงการพระศาสนาให้ดีขึ้นก็ต้องอาศัยการศึกษาแบบนี้ ส่วนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ช่วยได้โดยตรงคือ ช่วยผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้มีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ส่วนดีคือช่วยให้ผู้ที่ยากจนและขาดโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสศึกษาทำให้ไม่เป็นภาระของสังคม เมื่อจบแล้วก็สามารถช่วยเหลือตัวเอง ครอบครัวยุติพิน้อยได้ อีกส่วนคือได้บุคลากรทางศาสนาแต่โดยธรรมก็มีทั้งสึกและไม่สึก ถ้าท่านไม่มั่นคงและสึกไปทำให้มหาวิทยาลัยขาดบุคลากรด้านนี้ไป

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลสรรพถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ พระได้ทำงานด้านนี้มาก เช่น การบวชเณรภาคฤดูร้อนก็เป็นส่วนหนึ่ง การบรรยายธรรมเสาร์ อาทิตย์ การส่งพระไปเผยแผ่ในต่างประเทศ รายการวิทยุ (มูลนิธิของมหาจุฬาฯ) วันละ 50 นาที โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งวารสาร สำนักธรรมวิจัยก็ทำประจำ บรรยายธรรมทั้งวัน ศูนย์วิปัสสนานานาชาติมีการบรรยายและสอนกรรมฐานให้ชาวต่างประเทศ พุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษทุกวันเสาร์ งานนี้ก็เริ่มเดือนเมษายน 2535 ก็เริ่มเปิดตั้งเป็นนานาชาติขึ้น แต่ก็ทำได้ในวงจรจำกัดตามกำลังที่จะทำได้ งบที่ได้จากราชการส่วนใหญ่อีกเป็นเงินเดือนเจ้าหน้าที่ ด้านอื่น ๆ ก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุน

ค. การกึ่งดำเนินการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกึ่งดำเนินการนี้ในรูปของการรวบรวมค้นคว้าเอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจดำเนินการเป็นแหล่งรวมวิชาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกึ่งดำเนินการนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ แน่ ๆ เลยมหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องสนองตอบด้านวิชาการเพราะเป็นสถาบันอุดมศึกษา ภารกิจหลักก็คือผลงานวิชาการ มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ตั้งเป้าว่าอยากเป็นเลิศทางวิชาการในเรื่องพระพุทธศาสนา ประชญา คือตั้งเป้าไว้ว่านิสิตไม่ว่าจะเรียนสาขาวิชาใดหลักคือพระพุทธศาสนา หรือต้องให้รู้เรื่องพระพุทธศาสนา ที่สามารถเป็นที่พึ่งไปตอบปัญหาญาติโยมได้ เนื่องจากตั้งเป้าไว้แต่ก็ยังไม่ถึงจุดนั้น ซึ่งมหาวิทยาลัยก็พยายามอยู่ในวิชาพุทธศาสนานั้นคุณภาพก็คิดว่าอยู่ในขั้นนี้ใช้ได้ และไม่มีมหาวิทยาลัยอื่นผลิตซึ่งไม่มีข้อเปรียบเทียบซึ่งคิดว่าน่าพอใจแต่ก็ต้องพัฒนาและประยุกต์กันต่อไป เช่น พุทธศาสนาในแง่อื่น ๆ เช่น พุทธศาสนาในแง่เศรษฐศาสตร์ หรือแง่อื่น ซึ่งมหาวิทยาลัยรู้ด้านศาสนาแต่ไม่มีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์จึงประยุกต์ไม่ได้ ในช่วงนี้มหาวิทยาลัยได้มีการจัดพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยโรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเองออกมาหลายเล่มในช่วง 2-3 ปีมานี้ แต่ก็คงต้องเพิ่มเติมอีก ในส่วนของงานวิจัยก็ยังน้อยอยู่เพราะด้านวิธีการวิจัยต่าง ๆ ก็ยังไม่ค่อยรู้ เพราะมหาวิทยาลัยศึกษาจากระบบเก่า นักวิจัยดี ๆ ก็ยังมีน้อยซึ่งเรื่องนี้ก็ต้องเน้นกันอีกในแผนพัฒนา มหาวิทยาลัยก็ระบุไว้แล้ว

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกึ่งให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ควรไปพร้อม ๆ กัน แหล่งรวมวิชาการนี้ควรจะรวมถึงบุคลากร ตำราด้วย อันนี้ก็ขาดไม่พอเหมือนกัน ด้านการศึกษาที่สำคัญเพราะนอกจากจัดให้พระสงฆ์แล้ว ในอนาคตควรเปิดให้กว้างให้ฆราวาสที่ต้องการเรียนพุทธศาสนาได้เข้าศึกษาได้ เท่ากับช่องห่างระหว่างพระกับฆราวาสน้อยลง มีการเรียนร่วมกันระหว่างสถาบัน จึงคิดว่า 3 ด้านน่าจะไปพร้อม ๆ กัน

7. จากการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ การจัดการศึกษาเป็นเรื่องหลักคือถ้าเรามีความพร้อมทั้งผู้เรียนผู้สอนพร้อมอุปกรณ์การศึกษาทุน สถานที่ต่าง ๆ ถ้าพร้อมแล้วก็จะช่วยให้ภารกิจอีก 2 ด้านดีขึ้น การศึกษาน่าจะเป็นด้านที่กระทบโดยตรงเพราะเป็นงานหลักและเป็นรูปธรรมมากกว่า ส่วนด้านอื่น ๆ คงต้องทำไปด้วย ส่วนการแก้ไขความไม่พร้อมมีหลายอย่าง งบประมาณ บุคลากร สถานที่จำกัด อุปกรณ์ ห้องสมุด ซึ่งในแผนของมหาวิทยาลัยก็มีการเตรียมไว้แล้ว

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินภารกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ คิดว่าในปัจจุบันคงไปแนวโน้ม ถ้าหาก 4-5 ปีก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ เช่น นักเรียนที่จะมาบวชอาจน้อยลงเพราะการศึกษาภาคบังคับถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ต่อไประดับอุดมศึกษาเปิดกว้างขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อาจเป็นว่าพระลดจำนวนลง ถึงขั้นนั้นมหาวิทยาลัยอาจขยายอะไรไปไม่ได้ แต่ถ้ามหาวิทยาลัยรักษาคุณภาพมาตรฐานไว้ได้ มหาวิทยาลัยก็เป็นผู้จัดในวิชาที่มหาวิทยาลัยคิดว่ามหาวิทยาลัยพอจะเปิดตัวได้ก็จะทำให้บทบาทด้านการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยคือผู้ สังคมก็ยังต้องการที่จะเรียนพุทธศาสนา ภาษาบาลี สันสกฤต คือถ้าก้าวไปไกล ๆ มหาวิทยาลัยต้องดูแลแนวโน้มต่อไป

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับการกึ่งหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกึ่ง 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ครูบาอาจารย์พระเณรที่นี้มีความรู้สึกว่าเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์ การทำงานของคณะสงฆ์ที่ทำงานโดยคัมภีร์มหาวิทยาลัยก็ไม่มีพระราชบัญญัติ ซึ่งมหาวิทยาลัยก็ดำเนินการโดยมีพระราชปราชญ์ของรัชกาลที่ 5 การบริหารที่ดำเนินมาก็ไม่มีเป็นเอกสารไว้ แนวทางพัฒนาที่ไม่มีเพิ่งจะเริ่มทำกันที่ทำงานมาส่วนใหญ่เป็นลักษณะนั้นจริง ๆ บริการทางวิชาการก็มีจำนวนน้อย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมถ้าคิดการบริการวิชาการเป็นส่วนหนึ่งก็คงพอมีแต่ก็ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก สังคมก็ยังไม่รู้จักสนับสนุนกันกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยยังไม่ค่อยเปิดตัวเอง ถ้าจะถามว่าเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์หรือยังถ้าจะเป็นก็คงกึ่ง ๆ วัด แต่โดยหลักการสถานที่ อุปรณ์ ครูอาจารย์ คงจะเท่ากับคณะ ๆ หนึ่งในมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปอย่างจุฬาฯ แต่ก็ต้องยอมรับว่านี่คือระบบวัดที่ทำมาด้วยความรู้สึกอย่างนี้มันถูก ระบบบริหารคณะสงฆ์นี้ถ้าจะไปสืบหาหลักฐานเอกสารอะไรนี่คงยาก ถ้าจะเทียบระบบวัด มหาจุฬาฯ คงมีระบบมากกว่า มี office มีเวลาทำงาน มีตำแหน่งครูบาอาจารย์ การเรียนการสอนก็มีการกำหนดช่วงการบรรยาย การให้เกรดหน่วยกิตก็เป็นระบบ แต่ถ้าจะไปเทียบกับมหาวิทยาลัยทั่วไปที่มีคุณภาพแล้วเราต้องยอมรับว่าเราต้องเรียนรู้อีกมาก โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคล การจัดองค์กร มหาวิทยาลัยเริ่มคิดถึงสัดส่วนแต่เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้บริหารต้องเป็นพระ ตอนนี้นำวาทะก็เริ่มมีเป็นอาจารย์ประจำบ้าง ตอนนี่ก็เริ่มให้มีการแต่งตั้งแต่การให้มีตำแหน่งทางวิชาการนั้นยังคิดไม่ออกว่าจะทำกันอย่างไร ให้มี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ จะทำได้แค่ไหน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการได้ทางหนึ่ง หรือบางทีรัฐให้มาก็ไม่ได้บอกว่าจะให้เพิ่มหรือไม่ในปีต่อไป ท่านก็ให้เหมา ๆ มาให้มาจัดการเอง นี่คือข้อจำกัดหลาย ๆ ประการในการดำเนินการกึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร. ระวี ภาวิไล

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการธรรมสถาน

ชื่อหน่วยงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 16 และ 21 กรกฎาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ดุจะมุ่งความสนใจไปในทางที่จะให้พระนิสิตนักศึกษามีความรู้ทางพระพุทธศาสนาและวิชาการสมัยปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมุ่งหมายจะให้มีความรู้วิชาการปัจจุบันให้มากที่สุดที่ยมผู้ที่อยู่เป็นฆราวาสอาจเป็นความปรารถนาจะให้พระทันสมัย ดุมหาวิทยาลัยจะเอาใจใส่ในเรื่องความรู้ทางสังคมที่จะช่วยสังคม การที่จะสนใจค้นคว้าศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาเองนั้นจะน้อย มหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะเป็นแหล่งที่จะศึกษาค้นคว้าวิชาการทางพระพุทธศาสนาคือคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ปรากฏว่ามหาวิทยาลัยยังไม่ได้ทำเช่นนั้นมากนัก โดยเฉพาะในแง่ของการวิจัยหรือในการศึกษาระยะอย่างลึกซึ้งจากผลงานของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา อรรถกถาฎีกาที่ตกทอดมานั้น มหาวิทยาลัยไม่ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ รู้สึกว่ามหาวิทยาลัยพยายามจะสนใจวิชาการสมัยใหม่ ศึกษาปรัชญาตะวันตก ตะวันออก ศึกษาในมุมกว้าง ๆ ซึ่งเป็นการตามรูปแบบการศึกษาตะวันตกมากเกินไป

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ
 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ก็เห็นด้วย แต่ไม่สามารถประเมินได้ว่าทำไปได้ผลมากน้อยอย่างไรบ้าง ก็ให้การศึกษาแก่พระคือนมหาวิทยาลัยคิดว่าพระก็ได้เรียนพุทธศาสนามาก่อนแล้วในระดับนักธรรมเปรียญ บาลี ในกรณี มหาจุฬาฯ นั้น เมื่อเจ้าคุณพระเทพเวทีท่านได้นิพนธ์หนังสือชื่อพุทธธรรมขึ้นมาแล้ว มหาจุฬาฯ ก็ได้ให้พระนักศึกษามหาวิทยาลัยได้ศึกษาหนังสือเล่มนั้นเป็นหลักในการศึกษาพระพุทธศาสนา อย่างน้อยก็เป็นหลักสำคัญอันหนึ่ง ทางด้านอื่น ๆ มหาวิทยาลัยให้ความรู้ในลักษณะอักษรศาสตร์ สังคมศาสตร์ ด้านการเผยแผ่ ก่อนที่นิสิตจะสำเร็จนิสิตต้องไปปฏิบัติงานระยะหนึ่งก่อน นั่นก็คงเป็นการศึกษาว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วหวังว่าส่วนหนึ่งจะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะเมื่อเป็นฆราวาสแล้วก็เลิกเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือไปเป็นผู้ครองเรือน ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพุทธศาสนา ข้อนี้ยังรู้สึกว่าจะเวลาเกิดปัญหาอะไรในวงการศาสนา ถ้าหากเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพุทธศาสนาแล้ว สังคมหรือคนในสังคมจะต้องไปขอรายละเอียด ไปดูซิว่าพระที่ท่านเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์มีมติว่าอย่างไร ก็ไม่เห็นว่ามีคำตอบข้อปัญหาที่เกิดขึ้น

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ จาก 3 ด้านถ้าขยายออกไปก็จะครอบคลุมได้มาก อย่างเป็นต้นว่าเป็นแหล่งวิทยาการอันนั้นมันครอบคลุมถึงการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา การค้นคว้ามีหลายอย่าง การค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ ทางหลักธรรม ทางการปฏิบัติ เป็นต้น ในแง่สมาธิหรือวิปัสสนาเป็นการค้นคว้าหาแนวทางที่จะดำเนินการหรือว่าวิเคราะห์ผลงานของนักปราชญ์ในพุทธศาสนาที่ตกทอดมา เรื่องต่าง ๆ ทำได้มากมายที่ยกตัวอย่างกรณีการค้นคว้า สร้างสรรค์ การสร้างคัมภีร์รุ่นใหม่ อันนี้ต้องสร้างนักวิชาการทางพุทธศาสนารุ่นใหม่ขึ้นมา ยังมีอะไรทำได้อีกมากมายในฐานะมหาวิทยาลัยสงฆ์ ถ้าทำให้ขยายกำหนดออกเป็น 3 ด้านแล้วให้ขยายออกไปเป็นกิ่งก้านได้มากมายก็จะครอบคลุมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยสงฆ์จะทำในแต่ละด้าน

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อ เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ การแยกออกมาเป็น 3 ภารกิจเป็นหลักเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของมหาวิทยาลัย ถ้าว่าสนองตอบหรือไม่ต้องคิดว่าทำได้ผลมากน้อยอย่างไร การดูว่าได้ผลมากน้อย หรือไม่เช่น ความสำเร็จการศึกษาได้ไปรับใช้สังคมหรือไม่รับตามหลักการ ฉะนั้นต้องไปดูสถิติ ของผู้สำเร็จการศึกษาว่าทางมหาวิทยาลัยได้ติดตามประเมินผลหรือไม่ ดูในแง่ผลงานวิชาการที่ออก จากมหาวิทยาลัยมีอะไรบ้าง ก็เคยเห็นหนังสือ 2 เล่มที่ออกมาประมาณ 2 ปีมาแล้ว ที่เป็นเรื่อง ของพระพุทธศาสนาและรวบรวมปรัชญาบูรพทิศ ผลงานนั้นเป็นผลงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย หรือว่าอาจารย์พิเศษซึ่งก็เป็นของดี แต่ดูระยะเวลาที่ยาวนานเพิ่มจะปรากฏให้เห็นชัดเจน 2 เล่ม เท่านั้น การตีพิมพ์รู้สึกยังน้อยเกินไป ผลงานทางวิชาการถ้าจะสรุปแล้วยังน่าจะมียากกว่าเท่าที่ เป็นมาแล้ว แต่ผลงานทางวิชาการก็ไม่ควรจะทำได้ง่าย ๆ แต่เป็นของที่ควรเอาใจใส่ ผลงานทาง วิชาการก็เป็นหนังสือที่รวบรวมผลงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย แล้วก็ผลการทำงานของนิสิตที่ไป ออกภาคสนาม น่าจะพยายามมีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ถ้าตีพิมพ์ออกมาผู้คนซื้อหาไป อ่านในเรื่องต่าง ๆ ที่เค้าไม่รู้ก็ได้รู้มหาวิทยาลัยควรทำ

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการ ศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและ บัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และ จัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไป ปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าภารกิจลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จ มากน้อยเพียงใด

ตอบ ก็เห็นด้วยในการศึกษาควรมีด้านปฏิบัติที่ออกไปอยู่กับสังคมต้องมีประสบการณ์ก่อนจะได้ปริญญา สมควรทำมาก

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เป็นกิจกรรมที่ควรทำอยู่แล้ว คิดแต่ว่าต้องดูว่าที่ทำมาแล้วต้องประเมินได้ว่าได้ผลมากน้อยอย่างไร

ค. ภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคณาจารย์จากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คณาจารย์เรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในการกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ นึกถึงการมีห้องสมุดที่ใหญ่โตพอประมาณ เท่าที่เห็นยังเป็นเพียงตู้สมุด อันนี้ต้องลงทุนเพื่อให้เป็นห้องสมุดทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง อย่าไปคิดว่าพุทธมณฑลมีแล้วไม่จำเป็นต้องมี มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ต้องมีของตัวเองและต้องสมบูรณ์เท่าที่จะสมบูรณ์ได้ สังเกตว่ายังขาด จำเป็นต้องทุ่มเทเงินให้มีหนังสือมาก ให้เหมาะสมกับการเป็นมหาวิทยาลัย

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ด้านการค้นคว้า การเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาให้มาก เพราะสำคัญ

7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพียง 3 ด้านก็เพียงพอแล้ว แต่ให้ทำอย่างจริงจัง ทำเต็มที่

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ สุนน อมรวิวัฒน์

ตำแหน่ง ศาสตราจารย์

ชื่อสถาบันการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 22 กรกฎาคม 2535

สถานที่สัมภาษณ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นล้ำาญ

1. ภายหลังก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกึ่งอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ในฐานะบุคคลภายนอกที่เอาใจใส่สนใจมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง รู้สึกว่าที่เห็นได้ชัดเจนและต่อเนื่องคือด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุ ส่วนการให้การศึกษาแก่สามเณรในเรื่องพระปริยัติธรรมยังไม่ค่อยเห็นชัดเจนเท่าใดนัก

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกึ่งใหญ่ ๆ คือ 1. การกึ่งด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกึ่งด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกึ่งทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ พุดเป็น 2 ประเด็น การให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ก็ต้องเรียกว่าเป็นการปฏิบัติภารกิจด้วยวิธีการที่สืบเนื่องกันมาตั้งแต่เริ่มตั้งมหาวิทยาลัย เพราะฉะนั้นรูปแบบและวิธีการในการจัดการศึกษาซึ่งเน้นไปในเรื่องของการศึกษาพระไตรปิฎก บาลี ถึงแม้จะมีคณะวิชาต่าง ๆ ก็ตามก็มีการให้ศึกษาประเภทองค์ความรู้เป็นส่วนใหญ่มากกว่าการประยุกต์ใช้หรือการนำองค์ความรู้มาเผยแผ่ในด้านพระภิกษุและสามเณรในระดับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งต้องถือว่าเป็นผลพวงของการศึกษาของสงฆ์เหมือน

กัน เพราะผู้ที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปจะไปมีบทบาทในเรื่องของโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่าง ๆ อย่างไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่แล้วเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่ในจังหวัดนั้น ๆ คำนึงการโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่ก็ด้านวิชาสามัญ เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าในด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรว่ามีความชัดเจนเพียงใด ก็ตอบว่าได้ปฏิบัติตาม ๆ กันมากเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันมา แต่ยังคงการริเริ่มหรือการปฏิรูปอย่างชัดเจน (ทั้งระบบและกระบวนการ) คือเป็นเรื่องตั้งแต่สมัย สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ แล้วก็ต่อเนื่องกันมาในรูปแบบเดิม การเคลื่อนไหวที่จะปฏิรูปปรับปรุง รูปแบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งยังไม่มีความชัดเจนที่เด่นชัด สำหรับด้านการเผยแผ่อันนี้ ก่อนข้างยอมรับว่าประสบความสำเร็จ เพราะว่าพระนิสิตนักศึกษาที่จบจากทั้ง 2 มหาวิทยาลัยได้ ออกไปเป็นผู้นำทางด้านพุทธธรรมและด้านอื่น ๆ ของพุทธศาสนาเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นพระเทพเวทีจากมหาจุฬาฯ พระเมธีธรรมภรณ์จากมหาจุฬาฯ พระราชธรรมนิเทศจากมหามกุฏฯ ทั้ง 2 แห่งได้ผลิตพระนิสิตนักศึกษาคดี ๆ เช่น อาจารย์จันทนงค์ ทองประเสริฐ ฉะนั้นภารกิจในด้านนี้ ก่อนข้างจะเป็นที่ยอมรับนับถือและประสบความสำเร็จ ภารกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพุทธศาสนาเท่าที่ดำเนินการมาก็จะมีการค้นคว้าวิจัย เช่น สำนักธรรมวิจัยทั้ง 2 มหาวิทยาลัย แต่ว่าการเผยแผ่ผลการวิจัยก่อนข้างน้อยมาก ประการที่สองเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งเกี่ยวกับหลักธรรมของพุทธศาสนาหรือประเพณี พิธีกรรมใด ๆ ก็ตาม มหาวิทยาลัยมีบทบาทน้อยในการที่จะแสดงจุดยืนออกมา เช่นมีข้อขัดแย้งในเรื่องจิตว่างจากสำนักพุทธทาสหรือขัดแย้งจากพระธรรมกาย สันติอโศก เสียงจากมหาวิทยาลัยมีน้อยแต่ออกมาด้วยเอกัตตบุคคล มีอยู่บ้างโดยพระรูปนั้นรูปนี้ แต่โดยมหาวิทยาลัยเองว่าอย่างนี้ควรเข้าใจว่าอย่างไร ธรรมกายก็ยังไม่มีการตอบอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นชาวบ้านก็ไม่รู้จะถึงแนวความคิดใคร ทั้ง ๆ ที่ภารกิจอันนี้เป็นของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ถ้าเปรียบกับคริสตศาสนาก็เป็นอย่างสำนักกรูซีบรีส หรือองค์กรทางศาสนาอื่น ๆ จะต้องเป็นหลักของศาสนา ถ้าเกิดความสงสัยเคลือบแคลงก็จะแข็งแรงมากเป็นที่นับถือมาก เพราะฉะนั้นถ้าจะตอบข้อ 1 ว่าพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกนั้นก็เป็นที่อันว่าสมพระราชประสงค์ แต่บัดนี้รัชกาลที่ 9 แล้ว บทบาทและภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็คงจะต้องได้รับการปรับปรุงและเป็นความต้องการของสถาบันศาสนา ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงมหาวิทยาลัยสงฆ์มีใช้มหาวิทยาลัยคนทั่วไปคือมีใช้มหาวิทยาลัยแบบที่เรียกว่า University เพราะว่ามีบทบาทซ่อนเรหว่างการเป็นแหล่งที่มีวิทยาการขั้นสูงกับสถาบันศาสนาคือการสร้างผู้นำในสถาบันศาสนาด้วย เพราะว่าถ้ามหาวิทยาลัยคนทั่วไปประสบความสำเร็จล้มเหลวมันเป็นความล้มเหลวของมหาวิทยาลัย แต่ถ้ามหาวิทยาลัยสงฆ์ล้มเหลวมันเป็นความล้มเหลวของพระพุทธศาสนาด้วย

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ ควรมีข้อ 4 เพราะว่าข้อ 3 มันแคบไปถือเป็นแหล่งรวมวิทยาการมันไม่รวมการวิจัยและพัฒนา ดังนั้นมหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องมีการวิจัยและพัฒนา เพื่อเป็นที่พึ่งทางความคิดด้านพระพุทธศาสนาด้วย เช่น โดยบังเอิญมีคอมพิวเตอร์พระไตรปิฎกขึ้นก็หาใช้ผลงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่เป็นของมหาวิทยาลัยมหิดลโดยพระเทพเวทีไปเป็นที่ปรึกษาให้ สิ่งเหล่านี้น่าจะเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นงานลักษณะวิจัยและพัฒนา อีกประการหนึ่งภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะใช้หลักพุทธธรรมช่วยแก้ปัญหาของสังคม เช่นเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่นขณะนี้มีการสร้างหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในทุกระดับ ครูก็แคว้งคว้างมากเลย มหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะได้ช่วยแก้ปัญหาสังคมเช่นด้านการศึกษา หรือขณะนี้ประชาชนสับสนเกิดเหตุพฤษภาทมิฬ มีกลุ่มชนด้อยโอกาสเช่นเด็กพิการ มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีบทบาทแก้ปัญหาสังคมตรงนี้ด้วย มหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะให้แนวทางแก้วัดทั่วประเทศคือให้ทางหลักวิชาแนวทาง เช่นเจ้าอาวาสทั่วประเทศจะช่วยเหลือหมู่บ้านได้อย่างไร จะช่วยคนในหมู่บ้านได้อย่างไรหรือขณะที่โรคเอดส์ที่แพร่หลายอย่างมาก มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็คงไม่มีบทบาทเกี่ยวกับโรคเอดส์ แต่คงเกี่ยวกับแง่ของการสำรวมพฤติกรรมทางเพศ ความไม่ประมาท การสังวรในกาม คือใช้หลักธรรมะใช้วิชาการศึกษาทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหา ซึ่งถ้าภารกิจเป็นอย่างนี้วิธีการให้การศึกษแก่พระนิสิตจะต้องเปลี่ยนไปและภารกิจด้านวิจัยและพัฒนาต้องทำอย่างรีบด่วนถือเป็นความสำคัญอันดับแรก ต้องรีบทำอย่างด่วนที่สุดคือวิจัยรูปแบบและกระบวนการของมหาวิทยาลัยสงฆ์เองว่าจะมีรูปแบบมีการปฏิรูปมหาวิทยาลัยได้อย่างไร โดยไม่วิ่งตามมหาวิทยาลัยคนทั่วไป มีเอกลักษณ์ของตัวเอง มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีจุดประสงค์จุดหมายของมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ ประเด็นการให้การศึกษาชั้นสูงนั้นในแง่ความรู้ความเข้าใจเหมาะสมดี โดยเฉพาะเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมนั้นดีมาก แต่ในส่วนของต่างประเทศนั้นเห็นมีการอบรมพระธรรมทูตต่าง ๆ ยังไม่มีพระต่างประเทศมาเรียน ในส่วนนี้ยังไม่สนองวัตถุประสงค์เท่าที่ควร รวมทั้งการเป็นแหล่งเสนอองค์ความรู้ยังน้อยมาก แต่การเผยแผ่นั้นเหมาะสมดี

5. ลักษณะของการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านการให้การศึกษาเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนแบบนี้และคิดว่าประสบความสำเร็จและทำได้ดีที่ส่งออกไปปฏิบัติงาน 1 ปีก่อนจบ แต่ที่น่าจะปรับปรุงคือวิธีการสอนที่ยังมีลักษณะของการถ่ายทอดความรู้สูง อยากให้มีวิธีการเรียนที่ส่งเสริมการค้นคว้าเพิ่มขึ้น การสอนโดยตั้งกระทู้กระทู้ธรรม ขันติโสรัจจะ อยากให้เป็นเรื่องที่ชาวบ้านเข้าใจอย่างนี้ พระนิสิตเข้าใจอย่างไร กระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นลักษณะ Interactive Process เป็นประการแรกที่จะควรปรับปรุงคืออยากให้เป็น Interactive Process (การดำเนินการอย่างเป็นระบบ) ให้มากขึ้น ประการที่ 2 อยากให้กระบวนการเรียนการสอนมีลักษณะเชื่อมโยงระหว่างทางโลกกับทางธรรมมากขึ้น จริงอยู่การเรียนรู้ทางโลกจำเป็นต้องคัดเลือกเป็นเรื่อง ๆ แต่ก็จำเป็นต้องเลือกกรณีปัญหาสถานการณ์จำลองให้มากขึ้น ในแง่ของการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ประเด็นที่ 1 และประเด็นที่ 2 คือ Simulative Process (การจำลองสถานการณ์) ต่าง ๆ ขึ้นมา น่าจะทำได้มาก ซึ่งจะทำให้พระนิสิตมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และประยุกต์หลักวิชาการได้ดี อันที่ 3 อยากจะให้น้ำหนักคือ Leadership คือ การฝึกภาวะผู้นำให้แก่พระภิกษุ การที่จะฝึกภาวะผู้นำได้ก็ต้องฝึกในแง่ของ

บุคลิกภาพ เจตคติ ทั้งในแง่ของ Communicative Skill (ทักษะในการสื่อความหมาย) หรือวิธีการตัดสินใจ (Decision Making) ต้องเรียกว่าพระในสถาบันคริสต์เข้าฝึกมาก ภาคราต่าง ๆ เขาจะฝึกการสมาคม พระของเราถูกตัดออกจากการสมาคมอาจจะโดยศีลโดยวินัย แต่อย่างไรก็ตามการฝึกภาวะผู้นำเป็นความจำเป็นในแง่ของภารกิจ เพราะคนรุ่นใหม่เขาไม่ยอมที่จะเอาใบลานมกพูด

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน แต่ควรจะมีการประสานสัมพันธ์กับองค์กรทางการศึกษาอื่น เพื่อจะได้รับทรัพยากรมากขึ้น เพราะที่นำไปนี้ทำไปตามบุญตามกรรม ขาดการ Support อาจจะได้จากกรมการศาสนาเล็กน้อย ที่จริงแล้วองค์กรเอกชนทั้งหลายเขายินดีที่จะช่วยถ้าหากว่าเราได้มีการเชื่อมโยง หรือว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียน หรืออะไรก็ตามที่สัมพันธ์กับองค์กรอื่นจะทำให้การเผยแผ่มีพลังมากขึ้น ในแง่ของการเผยแผ่ทางสื่อมวลชนและเอกสารสิ่งพิมพ์ แน่นนอนที่สุดก็ต้องฝึกทักษะทางด้าน การประชาสัมพันธ์ด้วย การเขียน การพูด และที่ออกไปเผยแผ่ความรู้ก็ออกไปแบบอัครบุคคลมากกว่าจะไปในนามของมหาวิทยาลัย ฉะนั้นมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ได้มีรายการใด ๆ ไปสัมพันธ์กับองค์กรอื่น เช่นมหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถเข้าไปอยู่ในชุดวิชามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชาได้ตั้งหลายชุดวิชา และการตรวจชำระพระไตรปิฎก อรรถกถา แต่งตำราเรียน เป็นงานประจำอยู่แล้ว ความจริงแล้วก็เป็งานของกรมการศาสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กิจกรรมเหล่านี้ถ้าหากจะประเมินว่าสำเร็จมากน้อยเพียงใดก็อยากประเมินก่อนว่าทำไปตามบุญตามกำลัง ขาดการเชื่อมโยง ประสานงานติดต่อกัน เพื่อที่จะเพิ่มพูนทรัพยากร น้อยคนนักที่จะรู้ว่ามิมมหาวิทยาลัยแยกออกไปจากมหาวิทยาลัยทั้งปวง คำถามก็คือว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ตีกรอบให้ตัว

เองอย่างคับแคบหรือไม่ เพราะถ้าเป็น University ต้องเป็น Universal ซึ่งไม่ได้หมายความว่า ต้องต่างประเทศเสมอไป ในประเทศก็ต้อง Universe เหมือนกัน ซึ่งโครงการระยะสั้น ๆ เช่น การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา อยากจะขอให้มีการคิดริเริ่มในการกิจอันนี้อย่างจริงจัง ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยน่าจะใช้ R & D คือการวิจัยและพัฒนาในแง่ของการอบรมพระสังฆาธิการเป็นระดับ ๆ ปัจจุบันการเลื่อนให้สมณศักดิ์มักจะถือการก่อสร้างวัตถุเป็นเกณฑ์ เหล่านี้จริงแล้วน่าจะใช้ว่าถ้าคนที่จะเป็นสังฆาธิการต้องมามหาวิทยาลัยสงฆ์ก่อน ต้องมารับการอบรมอะไร ๆ อย่างนี้ อยากจะให้เริ่มการกิจนี้โดยเร็วที่สุด มิฉะนั้นพระพุทธศาสนาอยู่ไม่ได้ ขณะนี้เจ้าอาวาสได้ทั้งให้อาคารสถานที่ราคา 10-100 ล้าน ว่าเหว่า โดดเดี่ยว และในแง่ของการสอนวิปัสสนากรรมฐานในเรื่องนี้ถ้าทำให้ดีจะดี ทุกวันนี้ก็อาศัยพระป่า หลวงปู่ต่าง ๆ ซึ่งท่านสามารถจะสร้างศรัทธาด้วยตัวของท่านเอง คนที่ไปหาหลวงปู่ก็ไปด้วยความศรัทธา แต่ถ้าจะถามเป็นหลักเกณฑ์ มหาวิทยาลัยจะต้องวิจัยและพัฒนาทางด้านนี้ คือว่าวิธีการที่จะสอนวิปัสสนากรรมฐานอย่างเป็นระบบ ฝึกหัดครู ซึ่งอาจจะรวมทั้งพระภิกษุและฆราวาส ตอนนี้อยู่ในวิชาพุทธศาสนาแล้ว คือการฝึกสมาธิและเจริญปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่รีบด่วนมาก

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคณาจารย์จากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คณาจารย์เรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในการกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินการนี้มีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ด้านการรวบรวมคณาจารย์จากแหล่งต่าง ๆ ห้องสมุดของฆราวาสเขาทำได้ ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วต้องลึกซึ้งกว่านี้ คือนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น Interlibrary หรือ International library คือมีการเชื่อมโยงโดยใช้ระบบข้อมูลที่ทันสมัย และใช้เทคโนโลยีขั้นสูง มาเก็บใน Microfilm การทำ Disc, Diskette ต่าง ๆ ก็สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาได้เช่น ถ้ามวลึงกางค์เป็นอย่างไร สามารถจะตรวจสอบได้ แต่ด้านนี้แค่ดูเก็บพระไตรปิฎก

มหาวิทยาลัยหรือห้องสมุดคนเขาก็ทำอยู่แล้ว ฉะนั้นแหล่งวิชาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องเป็นแหล่งกิจกรรมที่ลึกซึ้งกว่า ทั้งในแง่การเก็บรวบรวม การค้นคว้าอ้างอิง การทำวรรณคดีต่าง ๆ ทำอย่างที่พระเทพเวทีทำคือทำอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องเป็นแหล่งที่สร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นคนหรือเป็นพระ ซึ่งบทบาทอันนี้ยังไม่ค่อยมาก การเป็นแหล่งอ้างอิงเมื่อเกิดข้อสงสัยขงน้อย การแต่งตำรา จะเห็นได้ว่ากินบุญเก่า ถ้าไปดูหนังสือที่โรงพิมพ์มหาจุฬา ก็ยังพึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า อาจจะมีของพระราชธรรมนิเทศ คนแต่งยังมีน้อยมาก หรือไปที่มหาจุฬา ก็เช่นเดียวกัน คนแต่งก็เป็นคนรุ่นเก่าทั้งนั้น การผลิตตำราเอกสารทางวิชาการอย่างเช่น โยนิโสมนสิการ ถ้าพ้นจากพระเทพเวทีไปแล้ว ครูก็อยากจะได้ approach อื่นบ้าง ว่าถ้าจะผลิตอย่างพระเทพเวทีที่แยกประเภทไว้ คนอื่นอาจจะแยกเป็นข้อ 6 หรือแยกเป็น 17 แต่ไม่รู้จะไปหาที่ไหน นอกจากนั้นก็ต้องประสานสัมพันธ์ซึ่งเป็นการกิจที่ 4 อย่างพวกเราสนใจพระพุทธศาสนาก็น่าจะต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ขณะนี้จุฬา มีโครงการสร้างศูนย์วัฒนธรรม ถ้าได้ทางมหาวิทยาลัยสงฆ์มาช่วยก็จะเป็นการประสานสัมพันธ์ เช่นทางนี้มี course พุทธจารย์ (อาจารย์แก่) สอนศีลธรรมแก่เด็ก 12 คน อยากจะชวนนิสิตไปนั่งคุยกันกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ แล้วก็ไป share experience (แลกเปลี่ยนการณ์) กันกับพระนิสิตคณะครุศาสตร์ ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ไม่รู้จะติดต่อใคร ต้องอาศัยความรู้จักกันเป็นส่วนตัว

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ การวิจัยและพัฒนาที่คว้นคือ วิจัยรูปแบบและกระบวนการของมหาวิทยาลัยสงฆ์เอง เพื่อไม่ต้องวิ่งตามมหาวิทยาลัยทางโลกและต้องแก้ไขการดำเนินงานปัจจุบันให้ดีขึ้น เพราะรากฐานได้ถูกวางไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ขณะนี้ไม่มั่นคง ต้องเสริมฐานให้มากขึ้น

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ก็ได้พูดมาตลอดแล้ว ปัญหาด้าน Resource Management (การบริหารทรัพยากร) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน ที่ร้ายแรงตัวปัญหาคือหลักสูตร ปัญหาด้านสาระและกระบวนการเรียน อีกอันหนึ่งคือปัญหาในด้านการรักษาสถาบันศาสนาคือความมั่นคง บทบาทของมหาวิทยาลัยที่จะสร้างความมั่นคงไว้ให้แก่พระพุทธศาสนา แนวทางแก้ไข ถ้าเราบอกว่าทำอะไรไม่ได้ เช่น ดิคมหาเถระสมาคม ไม่เห็นด้วย ปัญหาทุกปัญหาโดยเฉพาะปัญหาที่วิกฤตของมหาวิทยาลัยสงฆ์จำเป็นที่จะต้องเริ่มลงมือทำในจุดเล็ก ๆ ก่อน ยกตัวอย่างเช่น การขอรถของมหาวิทยาลัยเป็นเรื่องเล็กมาก จริง ๆ แล้วมินิบัลคันหนึ่งไม่เกิน 6-7-8 แสนบาท เงินเพียง 2 ล้านบาทหาที่ไหนไม่ได้ แต่มันเป็นจุดเริ่มที่ต้องลงมือทำอย่างจริงจัง มีรถต้องมีคนขับรถ (อัตราค่าจ้าง) เป็นลูกโซ่ ถ้าไม่ยอมมีการะก็ทำเป็นรถเช่า เมื่อถึงเวลาตรงจุดนั้น ๆ ก็มารับขยาก็เริ่มจุดเล็ก ๆ ก็น่าจะทำได้ ปัญหาทุกปัญหาแก้ไขได้ การกิจอีกอย่างคือรักษาศรัทธาของประชาชนต่อสถาบันสงฆ์ สร้าง Image ต่อพระบิณฑิตและพระนิสิตให้สังคมศรัทธาและยอมรับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องมีรูปแบบควบคุมพระได้ ต้องแก้ไขปัจจุบันให้ดีกว่า เพราะที่พระผู้ใหญ่ได้วางรากฐานไว้ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ขณะนี้ไม่มั่นคงนัก ต้องเสริมรากฐานให้มากขึ้น

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ในอนาคตอยากเห็นมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นดั่งศิลาของโลก คือใครจะเรียนพุทธศาสนาก็ไม่ต้องไปที่พาราณสี หรือนาลันทา แต่มานี่นี้จะได้เรียนหมดทั้งวิปัสสนาธุระ และคันถธุระ ใครสนใจสมาธิมา ใครสนใจวิปัสสนามาเรียน ใครสนใจศาสตร์ทางไหนมา อย่างเช่นที่เราไปหาศูนย์กลางของคริสต์ศาสนา เราก็ไปที่วาติกัน ถ้าไปศูนย์กลางของอิสลาม เราก็ไปที่เมกกะ มหาวิทยาลัยจะต้องมีบทบาทที่จะทำให้เป็นศูนย์กลาง

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ยกตัวอย่างการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ น่าจะดูที่คุณภาพมากกว่าจำนวน แต่ มหาวิทยาลัยคนต้องสนองความต้องการของตลาด ต้องดูจำนวนของบัณฑิตที่จะผลิต แต่มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ได้ดูตลาด ฉะนั้นในแง่ของการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ยากให้มาเอาเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยคนไปใช้มันคนละเรื่อง ผลิตได้น้อยก็ใช้ได้ แต่ขอให้ได้คนที่มีความดี เป็นผู้นำ ถ้าปี 1 มีพระบัณฑิตได้ 100 กว่ารูป แต่ถ้าจะมีพระบัณฑิตที่มีคุณภาพดีสัก 15 รูปก็พอแล้ว เกณฑ์ในการผลิตบัณฑิตไม่เห็นด้วยที่จะมาเทียบกับมหาวิทยาลัยคน ในด้านการวิจัยและพัฒนา ก็เช่นเดียวกัน มันคนละขอบข่ายกัน ฉะนั้นถ้าไม่คิดเทียบ แล้วถามว่าพอใจรึยัง ก็ต้อง Rate ดู 1 2 3 4 5 ดูในด้านความเป็นไปได้

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ดร. ไพฑูรย์ สีนสารัตน์

ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ภาควิชาอุดมศึกษาคณะครุศาสตร์

ชื่อสถาบันการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 22 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ เห็นมีเรื่องการส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์คือการเล่าเรียนของพระเถรทั้งหลาย หน้าที่ด้านการสอนก่อนข้างฆนฑนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่วนหน้าที่อื่น ๆ ทางอุดมศึกษาคิดว่าคือหนึ่งไม่แน่ใจว่าควรมีหน้าที่อื่นอะไร อย่างไร แต่มองจากภายนอกก็หน้าที่ต้องกันกว่าด้านพระไตรปิฎกกับการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งอาจจะยังน้อยไป

2. การกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้เป็น 3 การกิจใหญ่ ๆ คือ 1. การกิจด้านการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา 2. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. การกิจด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกิจทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ตรงกันกับที่กล่าวในตอนแรกคือ มีการสอนการให้การศึกษและหน้าที่ทั้ง 3 ด้านก็เห็นด้วยทั้ง 3 ด้าน

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ นอกจาก 3 ด้านแล้วผมอยากให้มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีส่วนเข้าไปช่วยผดุงคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมของสังคมในรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของสงฆ์เช่น อาศัยส่วนร่วมกับโรงเรียน กับองค์กร และในฐานะเป็นที่พึ่งเป็นแหล่งแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักพื้นฐานของพระพุทธองค์เป็นตัวชี้ โดยทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ เหมาะสมและสอดคล้องทีเดียว เพราะการจะให้การศึกษา การเผยแผ่ และการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา จะต้องมีบุคคลที่ศึกษาซึ่งศึกษารับผิดชอบ มีความต่อเนื่องด้านนั้น ๆ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ อันนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นองค์กรที่จะทำได้ดีที่สุด

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. ภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษามาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าภารกิจลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ การปฏิบัติภารกิจทั้งหลายนั้นเป็นบทบาทที่เหมาะสม แต่วิธีการดำเนินการควรจัดแยกให้ชัดเจนขึ้นในแง่ของการบริหาร การบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรเน้นรูปแบบการบริหารเฉพาะ เช่นการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนการบริหารระดับต่ำกว่าปริญญาตรีควรจัดการบริหารในอีกรูปแบบหนึ่ง อาจจะอยู่ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แต่ควรแยกการบริหารออกเป็น 2 ระดับ เพราะรูปแบบการบริหารจะแตกต่างกันมาก

ข. ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เท่าที่ฟังก็คิดว่ากว้างขวางและรอบด้านพอ เพียงแต่ถ้าจะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก็น่าจะมีการกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ให้กระชับชัดเจนและเป็นรูปธรรม หลังจากนั้นจึงจัดกิจกรรมให้สอดคล้องและสนองตอบ แต่โดยความเป็นจริงอาจมีรูปแบบอยู่แล้วก็ได้เพียงแต่รายละเอียดไม่ค่อยทราบ แต่ที่ฟัง ๆ ดูก็กว้างขวางรอบด้านซึ่งมีลักษณะผสมผสานกัน

ค. ภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในการกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ สอดคล้องและสนองตอบอยู่มาก สิ่งที่น่าจะเพิ่มเติมคือ การที่จะได้คัดเลือก ประยุกต์ เนื้อหาสาระในคำสอนของพระพุทธองค์มาใช้เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมให้มากขึ้น โดยเฉพาะในสภาพสังคมสมัยใหม่ สิ่งเหล่านี้ถ้าเป็นไปได้อยากให้เห็นด้วย คือปรับให้เข้ากับสภาพสังคมแต่อยู่ภายใต้เนื้อหาคำสอนของพระพุทธองค์

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ควรเน้นด้านการเผยแผ่ให้มากและเน้นการประยุกต์ใช้กับสังคม เพราะว่าสังคมมีปัญหาและต้องการทางเลือกและคำตอบ คิดว่าทางเลือกและคำตอบจะอยู่ในพระศาสนานี้เองอย่างมากและอย่างมีความหมาย แต่ได้มีการพูดถึงและเอามาใช้กันน้อย

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ปัญหาหลักซึ่งจริง ๆ ไม่รู้ แต่เท่าที่ดูจากภายนอก ประเด็นแรก รัฐบาลให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณตัวบุคคลน้อยไป ประเด็นที่สองทางมหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะมืองค์กรที่รับผิดชอบหลัก ๆ ที่จะเผยแพร่งานประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย คือ คนภายนอกยังไม่ค่อยรู้จักมหาวิทยาลัยสงฆ์มากนัก ประเด็นที่สาม มหาวิทยาลัยน่าจะได้ร่วมทำงานกับองค์กรทางฆราวาสสถาบันทางโลกให้มากขึ้นคือ องค์กรทางวิชาการทางเอกชนให้มากขึ้นคือออกมามหาวิทยาลัยโลกภายนอกมากขึ้น จะทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้างมากขึ้นอีก

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เมื่อทำแล้วงานด้านอื่น ๆ จะตามเอง งานเผยแผ่ก็จะตามมา

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภารกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ ความเป็นมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เพียงแต่แนวคิดบางอย่างอาจใช้กันได้เท่านั้น สถาบันสงฆ์ก็ควรมีแนวคิด ปรัชญา และวิธีการของมหาวิทยาลัยเองได้ แต่สมบูรณ์หรือไม่ไม่ทราบ แต่ควรมีรูปแบบของตัวเอง

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
 เกี่ยวกับการกึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เสฐียรพงษ์ วรรณปก

ตำแหน่ง อธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบัน นักวิชาการ

วันที่สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ สำนักพิมพ์ อัมรินทร์พรินต์ติ้ง

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังจากก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินการกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ พอประกาศตั้งแล้วก็ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างมหาวิทยาลัยมีแต่การเรียนปริยัติธรรม ผ่านมาตั้งหลายปีกว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนอย่างมหาวิทยาลัย จุดประสงค์ที่รัชกาลที่ 5 วางไว้ไม่ทราบว่ามีผลการดำเนินการให้เป็นไปตามนั้นหรือไม่ การตีความว่า "ให้ศึกษาวิชาชั้นสูง" "วิชาชั้นสูง" คือ วิชาการอะไร ก็ตีความกันไปต่าง ๆ ท่านเจ้าคุณสมเด็จพระพุทธสาคร (อาสยะ) หรือพระพิมลธรรม ท่านมักจะพูดเสมอว่าวิชาการชั้นสูงคือวิชาพระไตรปิฎก นอกนั้นไม่ถึงว่าเป็นวิชาชั้นสูง จุดประสงค์ของการตั้งมหาวิทยาลัยต้องเรียนวิชาที่จำเป็น คือวิชาสามัญที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการสอนพุทธศาสนา "วิชาการชั้นสูง" คนเลยตีความว่าวิชาการหรือศาสตร์อย่างอื่นระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนในมหาวิทยาลัยที่จำเป็น ศาสตร์เหล่านี้จำเป็นที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ คือศาสตร์หรือวิชาการอย่างอื่นนอกเหนือจากวิชาพระไตรปิฎก ซึ่งก็ควรจะเป็นอย่างนั้นถึงจะเป็นมหาวิทยาลัยได้ ไม่ก็ไม่นับเป็นมหาวิทยาลัยเพราะว่าการจัดการเรียนการสอนพระจัดมานานแล้ว พวกบาลีชั้นสูงต่าง ๆ จนกระทั่งถึงเปรียญ 9 ก็ไม่ได้มีการยอมรับว่าเป็นมหาวิทยาลัยเพราะยังขาดวิชาสามัญต่าง ๆ อยู่ ที่นี้เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยก็ผลิตบัณฑิตมาเป็นลำดับ ๆ จนปัจจุบันนี้ก็ไม่รู้ที่รุ่น ก็คงจำนวนเป็นพันรูปไม่ถึงหมื่นรูป รัชกาลที่ 5 ประกาศตั้งแล้วแต่ด้วยความไม่พร้อมด้านบุคลากร งบประมาณต่าง ๆ เลยยังไม่ได้ดำเนินการ พระที่ต้องสอนพุทธศาสนาแก่ชาวบ้านซึ่งเป็นหน้าที่หลักคือ ต้องศึกษาแล้ว

ต้องสอน ที่นี้การสอนชาวบ้านต้องมีเครื่องมือสำหรับถ่ายทอดการสอนซึ่งจะสำเร็จ ในโลกที่ก้าวหน้า ในด้านวิชาการซึ่งได้รับการศึกษามัธยมใหม่ในโลกปัจจุบันไม่เหมือนโลกสมัยก่อน พระก็จำเป็นต้องเรียนรู้สาขาวิชาหลาย ๆ สาขาวิชาที่ชาวบ้านรู้ เช่น วิชา วิชาประวัติศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการศึกษาต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ชาวบ้านไม่รู้ เพื่อจะได้พูดให้ชาวบ้านเข้าใจได้ คือถ้าหากรู้แต่เรื่องของตัวเองเรื่องธรรมเนียมเวลาไปสอนธรรมะสอนศาสนาให้คนอื่น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ก็จะสื่อกันไม่เข้าใจเพราะการใช้ภาษา การอธิบายต่าง ๆ ก็เป็นปัญหา แต่ถ้าพระรู้วิชาการสมัยใหม่ วิชาการเหล่านั้นจะเป็นสื่อสำคัญเอามาถ่ายทอดได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อที่มีประโยชน์ แต่ต้องคิดว่าวิชาเหล่านี้ให้ถือว่าเป็นเครื่องมืออย่าถือว่าเป็นวิชาหลัก คือหลักก็ยังถือเรื่องวิชาพุทธศาสนาอยู่ เวลาพระจะเรียนจึงไม่ควรห้าม แต่พระรุ่นเก่าก็ยังถือว่าเป็นวิชานอกกรรมนอกวินัยอยู่ และมักกีดกันไม่ให้พระเรียนแม้มีมหาวิทยาลัยแล้วก็ตาม เจ้าอาวาส พระผู้ใหญ่ ก็ไม่เต็มใจให้เรียน ที่มาเรียนนี้บางที่ก็ฝัน ๆ มา หลบ ๆ มา ไม่ค่อยเต็มใจ มหาวิทยาลัยทำไมจึงไม่เจริญ ทำไมไม่ก้าวหน้าเพราะว่าการดำเนินงานนั้นดำเนินโดยพระเด็ก ๆ ส่วนมากที่จบจากมหาวิทยาลัยแล้วไปศึกษาต่อต่างประเทศ ที่ไม่สึกก็กลับมามีงาน มหาวิทยาลัย แต่ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ไม่ค่อยมี อย่างมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนกลาง โดยหลักมองภาพรวมมหาวิทยาลัยอยู่ในอุปการะเป็นงานที่ต้องขึ้นกับมหาเถรสมาคม อันนี้เป็นมุมมองจากภายนอก ในแง่ปฏิบัติจริง ๆ แล้วคณะสงฆ์ทำโดยไม่เต็มใจ ท่านจะปฏิเสธก็ไม่ได้เพราะเป็นพระราชปราชญ์ พระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนามา ท่านจะรับท่านก็ตะจิตตะขงใจไม่เต็มใจจึงออกมาในรูปแบบต่างๆ อยู่วัดมหาธาตุฯ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัดมหาธาตุฯ มหามกุฏฯ อยู่วัดบวรนิเวศก็เป็นส่วนหนึ่งของวัดบวรฯ ก็เลยกลายเป็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งเป็นของวัดบวรฯกับวัดมหาธาตุฯ แทนที่จะมองว่าเป็นสถาบันการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของมหาเถรสมาคมฯ ต้องรับรู้ถึงอนาคตความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยโดยถือเป็นเรื่องสำคัญ แต่ท่านไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ คืออยู่ในฐานะที่จะปฏิเสธก็ไม่ได้จะรับเลยก็ไม่เต็มใจรับ พระที่ท่านทำงานอยู่ก็ทำไปตามมีตามเกิด มหามกุฏฯ นั้นมีเงินมากจากเงินมูลนิธิต่าง ๆ ได้มาช่วยเหลือในการจัดการศึกษาของมหามกุฏฯ ในการจัดการเรียนการสอนก็ไม่ลำบากนักสำหรับค่าตอบแทนเงินเดือนต่าง ๆ การจัดการต่าง ๆ ก่อนข้างสะดวก แต่มหาธาตุฯ มีมูลนิธิแต่มีเงินไม่ค่อยมาก ฐานะก็ยอบเยบ การจะเอาเงินไปช่วยจัดการศึกษาก็ลักษณะจับแพะชนแกะ ท่านก็ทำกันมาอย่างนี้

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันสามารถสรุปได้เป็น 3 การกึ่งใหญ่ ๆ คือ
1. การกึ่งด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. การกึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. การกึ่งด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกึ่งทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ ก็มีส่วนนะ โดยเฉพาะด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ต้องพูดว่าแก่ประชากรไทย หมายถึงพลเมืองไทยต้องเข้าใจสภาพสังคมไทยว่าการจัดการศึกษาโดยรัฐไม่สามารถจัดได้เสมอภาคหรือทัดเทียมกัน มีบุคคลอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นจำนวนมากยังตกหล่นจากการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นคนยากจนลูกชาวไร่ชาวนา 80-90% เมื่อจบประถม 4 แล้วโอกาสเรียนสูง ๆ ระดับอุดมศึกษามีน้อยมากเพราะระบบการศึกษาของไทยเป็นระบบไต่บันไดขึ้นไป ใครมีโอกาสดีก็ไต่บันไดขึ้นไป ฉะนั้นชาวไร่ชาวนาจะมีโอกาสอะไรที่จะไปส่งลูกเรียน แต่ก็ยังต้องการให้ลูกได้มีโอกาสเจริญก้าวหน้าไม่ตกดานเหมือนที่ตัวเองเคยเป็น ก็ไม่รู้จักไปฟังทางไหนก็ต้องฟังวัด ประเพณีการบวชเรียนเป็นประเพณีที่ช่วงสังคมไทยมาตลอด จับมาบวชเรียนตั้งแต่เป็นเณรเล็ก ๆ ทางวัดก็ให้การศึกษาไปจริงอยู่การศึกษาไม่ค่อยได้มีประสิทธิภาพอะไร ไม่เป็นระบบมากมาย เรียนนักธรรมบาลีไปบ้าง แต่ในขณะที่เดียวกันมันเป็นการหล่อหลอมอุปนิสัยอาศัยพื้นฐานทางศาสนาเข้ามาช่วย การประพฤติปฏิบัติในวัด การเป็นเณรเป็นพระก็หล่อหลอมจิตใจให้ซึมซับในคุณธรรม ฉะนั้นส่วนนี้เป็นส่วนที่ได้โดยเราคาดไม่ถึง แต่ด้านการเรียนที่สอบถึงนักธรรมตรี โท เอก นั้นมีน้อย ก็มีตกหล่นไปบ้างสูไม่ไหวก็สึกไป แต่สึกไปก็ยังมีนิสัยพื้นฐานที่เคยบวชเรียนในวัด สิ่งเหล่านี้ก็จะไปช่วยให้ดำเนินชีวิตอยู่ได้ตามฐานานุกรม แต่ก็ยังมีที่หลุดรอดมาจนเรียนปริญญาสูง ๆ ได้เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เข้าเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยก็ให้การศึกษาตามมีตามเกิดจริง ๆ คือเป็นมหาวิทยาลัยสังคมสงเคราะห์จริง ๆ คือสงเคราะห์คนที่ไม่มีโอกาสเหมือนชาวโลกเขา พวกนี้ก็มีมาเรียนใช้เวลาครึ่งวันบวชเรียน เขาก็อยู่ที่วัดปฏิบัติภารกิจ สอนบ้าง เรียนปริยัติธรรมบ้าง บวชก็มาเรียนมหาวิทยาลัย ทรหดอดทนมาก บางวันไม่ได้ล้างมือเที่ยงเพราะเดินทางมาไกล แต่ท่านก็อดทนเรียน ขณะที่เรียน การเรียนการสอนก็ค่อนข้างล้ำสมัยมาก ครูบาอาจารย์ก็ได้อาจารย์พิเศษมาสอน อาจารย์ประจำน้อยมากไม่เหมือนกับมหาวิทยาลัยทางโลก ลองคิดดูอาจารย์พิเศษท่านจะไม่ค่อยมีเวลาให้ อาจารย์พิเศษบางที่มาสอนได้ ท่านก็ไม่ได้เตรียมการเรียนการสอนอะไรนักหนา เพราะท่านมีภารกิจมาก แต่ก็สามารถผลิตบัณฑิตออกมาได้ทีละรูปสองรูป มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งช่วยให้ผู้ที่ด้อยโอกาสซึ่งตามปกติถ้าไม่มีมหาวิทยาลัยสงฆ์คนเหล่านั้นก็ไม่มีโอกาสเรียนสูง ๆ ก็คงอยู่ตามชนบท ท่านเหล่านี้ก็ได้อาศัย

มหาวิทยาลัยสงฆ์ระดับตัวเองขึ้น อาศัยมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นสะพาน จะพูดว่าสถาบันการศึกษา
 สงฆ์เป็นสถานที่อบรมเป็นโรงเรียนอะไรสักแห่งนั้น สถาบันก็ทำหน้าที่ผลิตคนที่มีคุณภาพออกมา
 แล้วยังไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้คนเหล่านี้เท่าไรหรอก เพราะอยู่ไปไม่นานคนเหล่านี้ก็สึกออกไป ท้ายสุด
 ผู้ได้รับผลประโยชน์จากระบบนี้ก็คือรัฐ ซึ่งไม่ได้ลงทุนอะไรเลย ใ้ทั้งงบประมาณก็ให้เสียไม่ได้
 น้อยนิด เพิ่งจะมีเพิ่มขึ้นตอนหลังนี้เอง มีคนเปรียบเทียบกับฝรั่งว่าค่าใช้จ่ายของนิสิตมหาจุฬาฯ หรือ
 มหามกุฏฯ ปีหนึ่งเท่ากับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้ 1 วันเท่านั้น ค่าใช้จ่ายต่อหัวต่อวันเท่า
 นั้นเอง สิ่งเหล่านี้ไม่มีใครมองเห็นหรือแล้งมองไม่เห็น บทบาทในการให้ศึกษานั้นไม่ใช่แค่
 ฝึกหัดสามเณรแต่เป็นประชากรไทยทั้งหมดมากกว่าคือรวมทั้งจรรยาด้วย คือถ้าไม่มีสถาบันทั้ง 2
 แห่งนี้ จะมีคนไม่รู้หนังสืออีกเป็นจำนวนมาก ด้านการเผยแผ่นั้นจริง ๆ แล้วนับเป็นภารกิจแต่ยังไม่
 ได้เน้น คือมีการศึกษาต่าง ๆ ก็เพื่อมาเผยแผ่ พระสงฆ์เองไม่ค่อยได้มองเห็นความสำคัญ โดยภาพ
 ของสถาบันสงฆ์ทั้งหมดขณะนี้ยังมองไม่เห็นความสำคัญ เห็นถ้าต้องแก้ไข ที่นี้ทางมหาวิทยาลัยสงฆ์
 นั้นปรับตัวขึ้นเพราะว่าอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งอย่างน้อยชมมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วจะ
 ต้องไปปฏิบัติศาสนกิจอีก 1 ปีตามท้องถิ่นของตนเอง จึงมีสิทธิ์รับปริญญา การไปนี่ก็ไปเพื่อเอา
 ความรู้ที่เรียนมาไปปรับใช้สังคม ซึ่งมี 2 รูปแบบคือ ไปสอนในระบบเช่นไปสอนในสำนักเดิมด้าน
 บาลีนักธรรม อีกด้านคือไปช่วยสอนในสถาบันที่มีการเรียนการสอนสมัยใหม่ เช่น โรงเรียนพระ-
 ปริยัติธรรมแผนกสามัญ การศึกษาผู้ใหญ่ พุทธศาสนาวินิจฉัย ขณะเดียวกันก็ไปสอนชาวบ้าน
 (ธรรมทูต) อีกส่วนก็ไปร่วมมือกับองค์กร เช่น สังคมสงเคราะห์ไปเป็นพระธรรมจาริก หรือไปช่วย
 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ไปเป็นเลขาเจ้าคณะจังหวัดบ้าง อำเภอบ้าง คือลักษณะงานนั้นยืดหยุ่น ใน
 ขณะไปปฏิบัติศาสนกิจ ส่วนด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยากรนั้นเป็นตัวหนังสือที่พูดกันให้โก้ แต่ถ้า
 มองในแง่รูปธรรมคือ การมีแหล่งข้อมูลด้านศาสนาเพียงพอหรือไม่ ในแง่ดำรงตำราชั้นมีห้องสมุดที่
 สมบูรณ์หรือยัง ตำราทางพุทธศาสนาสมบูรณ์หรือยัง มีงานวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพียงพอหรือยัง
 ส่วนเหล่านี้ยังขาด มีห้องสมุดก็ห้องสมุดเล็ก มีหนังสือไม่มาก ความจริงมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรให้
 ความสำคัญในด้านนี้ คือเป็นแหล่งรวมจริง ๆ เวลาใครจะมาศึกษาพุทธศาสนาในแง่ไหน ก็สามารถ
 หาได้ที่นี้ มีใครทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาไว้ก็ควรหาได้ที่นี้ เช่น วิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา
 ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีเยอะแยะ ที่นี้ควรเป็นแหล่งรวม ใครเขียนบทความอะไรเกี่ยวกับ
 พุทธศาสนาไว้บ้าง คือไม่จำเป็นต้องผลิตจากภายในมหาวิทยาลัยหมายความว่าห้องสมุดที่สมบูรณ์
 นี้สุดด้านพุทธศาสนา เวลาจะหาอะไรที่ต้องวิ่งไปทั่ว ยิ่งวิ่งไปที่กรมการศาสนายิ่งหาอะไรไม่ได้เลย
 ในเรื่องเหล่านี้ยังขาดอยู่มากเลย ในแง่แหล่งทรัพยากรบุคคลก็ควรหาได้จากที่มหาวิทยาลัย แต่

จริง ๆ แล้วยังขาดอยู่มาก ยังไม่มีคนที่เป็นหลักในความรู้เรื่องพุทธศาสนาจริง ๆ เวลาต่างชาติถามว่าจะไปคุยกับพระองค์ไหนดี มองไปก็หาไม่ได้ ในเมืองไทยก็มีอยู่องค์ 2 องค์ เช่น เจ้าคุณเทพเวที ใครไปใครมาจะไปหาท่าน ท่านก็ไม่ค่อยมีเวลา แม้แต่คนไทยเองเวลาทำงานวิชาการ วิจัยอะไรจะหาพระที่จะให้คำตอบได้แน่นอนเลย คือคำตอบชัดเจนมีแต่ตัวแทนศาสนาไม่สามารถตอบได้ สิ่งเหล่านี้ขาดมากต้องพยายามสร้างขึ้นมาก ในด้านความเป็นเลิศทางวิชาการโดยเฉพาะเรื่องของศาสนา ผมสอนหนังสือผมเน้นตลอดเวลา วิชาการอย่างอื่นนั่นถือเป็นเครื่องมือที่จะเอามาใช้ แต่ควรสนใจเรื่องศาสนาให้มาก เมื่อจบแล้วไปต่อต่างประเทศก็ควรเรียนพวกพุทธปรัชญา บาลี สันสกฤต เรียนพุทธศาสนาใครจะรู้ดีกว่าท่าน เพราะท่านเหล่านั้นฝึกฝนอบรมทางด้านนี้โดยเฉพาะ ได้รับการแนะนำเล็กน้อยก็ไปได้เอง

3. นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยากรทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีภารกิจด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ ภารกิจดังกล่าวคือ

ตอบ อื่น ๆ ควรเป็นภารกิจรอง เช่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ตามมาเป็นหน้าที่รอง ส่วนหน้าที่หลักก็ทีกล่าวมาแล้ว 3 ด้าน โดยเฉพาะด้านที่ 3 ยังขาดอยู่มาก

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ เป้าหมายใหญ่คงเป็นแบบนั้น แต่โดยหลักนั้นมีการดำเนินการในปัจจุบันยังคงไม่บรรลุกลายเป็นว่าจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้สำเร็จการศึกษา ได้มีวิริยะฐานะ เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะดำรงชีพอยู่ไม่ว่าจะเป็นพระหรือเป็นฆราวาส คือเป็นการเรียนเพื่อเอาปริญญา เพื่อยกระดับตัวเองให้สูงขึ้น คือหน้าที่ที่ทำก็ทำแต่ยังไม่เต็มที่ สังเกตดูพระที่ศึกษาแล้วนั้นท่านไม่ทุ่มท่เต็มที่ ไม่ถึงไหนถึงกัน คือท่านไม่แน่ใจในสถานภาพของตัวเอง คือจบการศึกษามาขณะที่ยังอยู่ในวัยหนุ่ม ยัง

ไม่แน่ใจว่าจะบวชต่อไปหรือจะสึก ความไม่แน่ใจนี้เองทำให้การอุทิศเพื่อการทำงานนั้นแล้วจะถอนตัวไม่ขึ้น พระท่านยังลั้งเลอยู่ และยังอยู่นานไปได้รับบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าคุณขึ้นไป สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องผูกมัดให้ท่านถอนตัวไม่ขึ้น ความลั้งเลใจจึงเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานไม่เต็มที่ ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหานี้ได้ กระทั่งมีพระผู้ใหญ่ท่านพูดว่าอย่าลั้งเลใจทำงานก็ทำไปเลย อย่ากลัวเมื่อไหร่ก็สึก เพราะพุทธศาสนานุญาตอยู่แล้วว่าอยู่ไม่ได้ก็สึกได้ อย่ามัวคิดลั้งเลสองจิตสองใจในขณะที่ทำงานไม่ต้องคิดเรื่องสึก ถ้าอยากสึกก็สึกเลย แต่ทำงานก็ต้องทำงานอย่าลั้งเล เพราะจะบวชจะสึกไม่ใช่สิ่งเลวร้ายอะไร ในมหาวิทยาลัยต้องมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ สอนอย่างจริงจัง เพราะพระองค์สติปัญญาที่คงไม่ต่างกับชาวบ้าน วิชาทุกวิชาใครจะสอนได้ใครว่างใครสอน การสอนก็เป็นการบอกจุด เล่าให้ฟังเท่านั้นเอง อุปกรณ์ก็ไม่ค่อยมี ทั้งมหาวิทยาลัยมีโอเวอร์เฮดเครื่องเดียว มีคนถวายให้ สิ่งเหล่านี้ไม่เอื้อ เป็นสิ่งที่ทำให้คุณภาพลดลง ไปยึดคิดว่า เป็นมหาวิทยาลัยสังคมสงเคราะห์ของชาวบ้าน เดิมที่ตั้งมาตรฐานไว้ว่าต้องจบการศึกษาระดับมัธยม 6 หรือเปรียญ 4 ประโยคขึ้นไป ต่อมาก็ลดลงไม่เป็นเปรียญก็เข้าได้ เป็นการลดหลักการลงแทนที่จะจัดคนเข้าหาหลักการ คุณภาพก็เลยด้อยลง เพราะฐานไม่ดีพอโดยเฉพาะเป็นมหาวิทยาลัยทางศาสนา ฐานทางศาสนาต้องมั่นคง มีความรู้เรื่องธรรมะพอสมควร ภาษาบาลีพอสมควร เพราะมีวิชาทางศาสนาเป็นหลักเป็นวิชาเฉพาะ ปรากฏว่านักศึกษาในปัจจุบันไม่ค่อยมีพื้นฐานทางศาสนาพอ เวลาสอนต้องช่วยปูพื้นกันใหม่ โดยเฉพาะเปรียญโทเวลาสอนต้องปูพื้นคล้ายเปรียญตรีไม่แตกต่างกันเลย เวลาบัณฑิตวิทยาลัยรับนักศึกษา ก็ไม่ค่อยได้กลั่นกรองเท่าที่ควร เอาปริมาณเข้าว่า ขนาดมหาวิทยาลัยทางโลกโปรแกรมหนึ่ง 15 คนก็นับว่ามากแล้ว ขนาดมีวัสดุอุปกรณ์พร้อมเต็มมหาวิทยาลัยสงฆ์รับทีเดียว 30 องค์ เคยถามว่าปีนี้รับ 30 ปีหน้ารับอีก 30 เป็น 60 ขนาดยังไม่ทำวิทยานิพนธ์ พอถึงตอนนั้นจะเอาใครมาคุมวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยคิดกันหรือเปล่า มหาวิทยาลัยก็บอกว่าเดี่ยวเผื่อตก ๆ หล่น ๆ ได้บ้าง ตกบ้าง ออกไปบ้าง รับมากเพราะมีผู้สมัครมาก คัดเลือกไม่เป็นตามเกณฑ์นำทางธรรมะเข้ามาใช้ สงสารว่ามาสมัครมากรับมาก เวลาเรียนรายวิชาต่าง ๆ ก็จบ แต่วิทยานิพนธ์ไม่ค่อยได้ทำกันเลย ทั้งกลางคันไปเลย บางคนก็ไปสมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ใหม่อีก มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรเปิดให้เชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยข้างนอกเข้ามาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาได้เท่าที่เปิดบัณฑิตวิทยาลัย มากก็จบไม่กี่องค์ อย่างที่พระเทพเวที (ประยุต ปรยุตโต) ท่านกล่าวว่า จะเปิดอะไรกันมากมาย เปิดมากไปก็แข่งกันเสื่อม คือไม่ว่ามหาวิทยาลัย หรือมหาจุฬาฯ เปิดสาขาเปิดวิชาเขตต่าง ๆ ท่านบอกว่าแข่งกันเสื่อม คือคุณภาพจะลดลงและอันนี้คือจุดเสื่อมจริง ๆ อย่างที่ท่านเจ้าคุณว่าเพราะว่าทางโลกต้องมอง ขนาดเวลาจะขอรับรองปริญญาต้องใช้เวลาก็สิบปีกว่าจะรับรองให้ คนภายนอกมองหลาย

ด้านมองด้วยความไม่เข้าใจว่าเมื่อพระเรียนจบแล้วก็สึก ซึ่งอันนี้เป็นทัศนคติที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจ แล้วยังมองต่อไปอีกว่า การสอนอย่างมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้จะมีคุณภาพหรือไม่ โดยเฉพาะข้อสองนี้คนทั่วไปมอง ขนาดยังไม่รับรองยังด้อยกว่าก็เห็นว่าไม่ได้รับการรับรอง แต่จบมาแล้วก็ยังสามารถได้บางคนก็เก่งจริง ๆ อย่างเจ้าคุณเทพเวที ซึ่งสอนได้ทั่วโลกจบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยที่ไม่เคยไปเรียนต่างประเทศ จบแล้วมาหาจรรยา จึงทำให้เห็นว่าสถาบันนี้ก็ผลิตเพชรออกมาได้ ที่นี้พอรับรองแล้วมหาวิทยาลัยไม่ได้แก้ไขปรับปรุงเรื่องคุณภาพ คิดแต่จะช่วย จะเป็นมหาวิทยาลัยสงเคราะห์เพื่อคนยากคนจน ในที่สุดก็จะหาคุณภาพได้ยาก ที่นี้พอเสียแล้วคนข้างนอกก็จะไม่ให้ความเชื่อถือ นี่คือแข่งขันเสื่อมทราบิดที่ไม่กวัดกันกัน อยู่ที่ฝ่ายใดจะดำเนินการ ฝ่ายคณะสงฆ์ (มหาเถรสมาคม) ก็ไม่รู้เพราะถือว่าไม่ใช่งานของมหาเถรฯ คือไม่ปล่อยให้ตายหรืออกแต่ไม่ค่อยโต เหมือนต้นไม้ที่แกรน ๆ มหาวิทยาลัยคิดในแง่ปริมาณไม่จำเป็น คุณภาพมากกว่า

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และจัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ ไม่เห็นด้วยตรงที่จุดเสื่อมเกิดเพราะฐานไม่ดี พอขึ้นสูงไปก็ไปไม่ถึง การจัดการแบบเบ็ดเสร็จตั้งแต่ระดับก่อนมหาวิทยาลัยด้วยน่าจะทบทวน ควรเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ที่ต้องทำในขั้นตอนนี้ควรมีหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดรับผิดชอบผลิตระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา เหมือนสมัยก่อนให้การศึกษาแบบเก่า (ปริยัติธรรม) เป็นผู้ผลิตให้ได้นักเรียนได้เปรียญก่อนเพื่อให้มีฐานด้านพุทธศาสนา ก่อนแล้วมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็รับเข้าเป็นนิสิต ส่วนวิชาสามัญค่อยเข้ามาเอง ฉะนั้นพวกที่จบแบบนี้ค่อนข้างมั่นคงเพราะฐานพุทธศาสนาแน่น แต่ปัจจุบันนั้นเริ่มวิชาสามัญมาก่อนแล้วจากโรงเรียนบาลีต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเป็นการเตรียมเพื่อที่จะให้เข้าเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์เอง

ส่วนนี้ไม่น่าให้เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือควรแยกออกไปต่างหาก ก็เรียนจบก็จบไป เวลาจะเข้ามหาวิทยาลัยก็สอบใหม่อีกครั้ง ไม่อย่างนั้นจะไม่ได้คุณภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นฐานไม่มั่นคงพอ สมัยก่อนเวลาสอนจะมีแต่พระมหาทั้งนั้นถามบาสิรู้เรื่อง ธรรมะรู้เรื่อง แต่ปัจจุบันบางปี สอนปริญญาโทมีแต่พระภิกษุพอถามว่าท่านเข้ามาได้อย่างไรท่านยังไม่ได้มหาเปรียญ ปรากฏว่ามาจาก บาลีสาธิต บาลีก็ไม่รู้เรื่อง เวลาเรียนพระไตรปิฎกไม่รู้บาลีเลยต้องปูพื้นกันใหม่ จะเห็นได้ว่าเริ่มเสื่อมคุณภาพด้อยลง ๆ ถ้าจะโยงเป็นเหตุเป็นผลคือเรียนแล้วก็ยังเรียนไม่เก่ง จบไปก็จบอย่างเสียไม่ได้ ความรู้ที่ไหนจะเอาไปถ่ายทอดให้คนข้างนอก การเรียนการสอนจึงควรทบทวนทั้งกิจกรรม หลักสูตร เป้าหมายของการผลิตบัณฑิต อย่างหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนก็ไม่ค่อยมีโอกาสรู้เพราะไม่เคยมีการ พิมพ์ไว้ให้ ใครสอนก็ไปวางเอง แล้วอย่างนี้จะตรงกับเป้าหมายที่ต้องการหรือ เนื้อหาสาระจะ ครอบคลุมแค่ไหน ทุกวิชาผู้สอนต้องวางกันเองแล้วยังเชิญอาจารย์พิเศษมาสอน แก่ก็วางตามทีไหนดี แล้วทีนี้จะไปทางไหนกัน

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจ ชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลอรรถกถา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จ มากน้อยเพียงใด

ตอบ โดยรูปแบบคือทำสิ่งเหล่านี้ใช่ แต่โดยสาระจะทำได้มากแค่ไหนก็เป็นเรื่องที่ต้องดูกันอย่าง ใกล้ชิด อย่างการตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตยนั้นเป็นการดึงเยาวชนให้เข้ามาใกล้ชิดพระศาสนา การให้ความรู้ทางศาสนาเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง แต่สิ่งที่ควรจะเน้นคือให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับ บรรยากาศทางพุทธศาสนาโดยใกล้ชิดกับพระกับศาสนา ให้คุ้นกับบรรยากาศความเป็นพุทธมากขึ้น ในสมัยก่อนได้ทำกันมา แต่ปัจจุบันกำลังห่างเหิน พ่อแม่ห่างลูกก็ห่างไปด้วย การที่มีโรงเรียนพุทธ- ศาสนาวินาศิตยมีส่วนดี ทั้งนี้ต้องดูรายละเอียดว่าทำได้สำเร็จแค่ไหน โดยรูปแบบดี ก่อนข้างได้ ผลขยายไปมากโดยเฉพาะต่างจังหวัด ชาวบ้านนิยมมาก อันนี้คิดว่าน่าจะสานต่อทำให้ดีขึ้น

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนิน การกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์ กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิจัยเรื่องเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถ สนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย- สงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนิน กิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ อยากเห็น 1. ต้องสร้างทรัพยากรบุคคลให้มีขึ้นให้ได้ 2 ด้านคือ หนึ่งระบบเก่ามาเสริมต่อคือ ยังมีช่างเผือกคือมีเด็กหนุ่มคือสามเณรหนุ่มน้อยที่จบเปรียญ 9 ตั้งแต่ยังไม่บวชพระ พวกนี้แสดงว่า มันสมองปราดเปรื่องที่เดียวใช้ได้ทีเดียว อายุยังน้อยก็จบเปรียญ 9 แต่ยังไม่ถึงงานทำ ก็เปื้อนสีไปบ้าง ไปทำงานที่ไม่ได้ใช้ความรู้เลย ซึ่งน่าเสียดาย การจบเปรียญ 9 ไม่ใช่สูงสุดในปัจจุบันมันเป็นจุดเริ่ม โดยที่น่าจะได้รวบรวมคนเหล่านี้มาอุปถัมภ์มาอุปการะ แล้วตั้งให้เป็นกรรมการทางวิชาการเป็นผู้ คำนวณความรู้ทางพระศาสนาโดยงบประมาณคงไม่มาก เช่นไม่ให้ท่านลำบากเรื่องการไปมา ตั้งให้ ท่านเป็นกรรมการคัมภีร์พระไตรปิฎก ชำระหนังสือต่าง ๆ พจนานุกรมทางศาสนา แล้วก็ให้วิทย- ภัต (เงินเดือน) ให้ท่านอยู่อย่างไม่ลำบาก อันนี้เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งน่าจะเอามาใช้แทนที่จะปล่อยให้ เป็นไปตามบุญตามกรรม 2. ก็คือผลิตคนภายในที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์เองให้มีคุณภาพมี ความรู้จริงจึงไม่ใช่แต่จบเปรียญ ทักษะบุคคลเหล่านี้จะได้เป็นหลักของมหาวิทยาลัย 3. ต้อง ผลิตนักเขียนนักพูดนักแสดงธรรมต้องเห็นความสำคัญทางด้านสื่อ สื่อภายนอกที่จะช่วยสอนศาสนา มีหรือไม่ มีก็มีโดยอัตโนมัติ อย่างพระพยอม พระเทพเวที เจ้าคุณระเบียบฯ ซึ่งเป็นโดยอัตโนมัติไม่ ได้ผ่านการฝึก ซึ่งควรมีหน่วยงานฝึกเทศน์ธรรมเถิก อาจเป็นหน่วยหนึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็น หน่วยงานเอกเทศก็ได้ที่พยายามจะสร้างบุคคลด้านการพูด โดยเฉพาะด้านการเขียนยังไม่ค่อยมีเลย อย่างหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ต้องการหาคนเขียนเรื่องธรรมะหาไม่ได้เลย ไม่รู้หายไปไหนหมด พระเอง น่าจะเขียนบทความทางวิชาการ วิเคราะห์ วิจัยในแง่ธรรมะกับสิ่งต่าง ๆ แต่ไม่มีเพราะไม่มีคนส่ง เสริมกัน แต่กลับเอาศักยภาพไปใช้ด้านการก่อสร้าง ทำเครื่องรางของขลัง เป็นการสร้างวัตถุทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของชาวบ้านพระเป็นแค่กำลังใจให้ท่านนั้น ชาวบ้านศรัทธาก็จะมาสร้างเองพระก็เพียง คอยดูแล แต่เดี๋ยวนี้พระกลับมาสร้างเองหาเงินเอง คำนิยมของพระไปเน้นที่สมณศักดิ์ การสร้าง

วัตถุประสงค์ มองการสร้างวัตถุประสงค์เป็นผลงาน ในด้านการเรียนการสอนไม่มองเป็นผลงาน ในสายตาของพระ ผู้ใหญ่มองว่าผลงานต้องจับต้องได้ เป็นสิ่งที่ทุกคนในสิ่งที่มองไม่เห็น ส่วนใหญ่จึงมุ่งวัตถุประสงค์ เพื่อ สมณศักดิ์

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ทำให้เป็นมหาวิทยาลัยตามรูปแบบของมหาวิทยาลัยทั่วไป ภารกิจ 3-4 ด้านที่พูดมาก็ทำให้ ดีก็พอแล้ว ต้องทำภารกิจพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน จะเน้นด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ต่างกับมหาวิทยาลัยทั่วไปคือ มหาวิทยาลัยทั่วไปนักศึกษาเรียนจบมาเพื่อออกไปหางานทำ เพราะฉะนั้น การเรียนกับการทำงานมันคนละช่วงของชีวิต แต่มหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นผู้เรียนสถานภาพเป็นทั้งผู้ ใหนในตัว เพราะเป็นพระสงฆ์มีหน้าที่ให้คือสอนชาวบ้าน ในขณะที่เรียนก็ต้องสอนด้วยทำประโยชน์ ด้วย และการที่เรียนก็เพื่อหาวิธีการที่จะทำประโยชน์ให้ชาวบ้านให้ดีกว่าเดิม คือหาเครื่องมือซึ่งพระ ก็ทำงานช่วยสังคมขณะเรียนอยู่แล้ว ต่างกับคนที่เรียนในมหาวิทยาลัยทางโลก ซึ่งเรียนอย่างเดียวไม่ ต้องห่วงอาชีพ พอจบแล้วจึงหางานเลี้ยงชีพ วิชาชีพประเทศไทยไป วิชาชีพครอบครัวตัวเอง เหล่านี้คือ สิ่งที่แตกต่างกัน

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัย-สงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนว ทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ที่ว่ามาทั้งหมดคือปัญหา งบประมาณ การให้ความอุปถัมภ์อย่างจริงจังจากทั้งฝ่ายอาณาจักร พุทธจักรไม่มีเลย บุคลากรที่จะมาช่วยก็ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะความเข้าใจในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง จากพระสงฆ์เองก็ยังไม่ค่อยได้แก้ไข มันมีปัญหาทุกด้าน เหมือนคนที่ช่วยตัวเองไม่ได้ และยังไม่ ได้ได้รับความเห็นใจจากคนที่ไม่ช่วยอีก เหมือนคนพิการในสังคมไทยซึ่งน่าสงสารไม่เหมือนคนพิการใน ต่างประเทศ คนพิการในประเทศไทยมักถูกคนดูถูกเหยียดหยามต่าง ๆ แทนที่จะได้รับความเห็นใจ ซึ่งคล้าย ๆ มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีคนช่วยแล้วยังเข้าใจผิด ๆ ถูก ๆ เหยียดหยามต่าง ๆ เห็นท่านทั้ง หลายในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทำงานก็น่าเห็นใจน่าสงสาร ใครจะว่าไงก็ช่างท่านก็ทำของท่านไปเรื่อย มี งบประมาณแค่นี้กำลังคนแค่นี้ท่านก็ทำของท่านไปตามกำลัง ทำได้ขนาดนี้ก็นับว่ามากแล้ว

หากคณะสงฆ์รับมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งที่จะดูแลอย่างเต็มปากเต็มคำ ถ้ารับโดยมหาเถรสมาคมแล้วรับรองเงินเป็นเรื่องเล็กน้อย แค่ว่าศาสนสมบัติกลางก็มีมากพอที่จะเจียดมาให้แล้ว รัฐบาลไม่ใช่ไม่มีเงินแต่ไม่ลงทุนด้านการศึกษาของพระศาสนาเลย

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ต้องเน้นทั้ง 3 ด้าน จะเน้นด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ ด้านแรกเรื่องการศึกษาที่ช่วยประเทศชาติอยู่ในตัว ด้านการเผยแผ่ก็ดำเนินการโดยตัวของพระองค์เองในตัวแล้ว ถึงไม่เรียนท่านก็เผยแผ่อยู่ในตัว แต่ต่างตรงที่เรียนมาแล้วทำให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพมากกว่าไม่เรียน ผู้ชมมหาวิทยาลัยสงฆ์อาจจะพูดกับชาวบ้านได้ผลกว่าไม่เรียนมา ประการสุดท้ายการเป็นแหล่งรวมวิทยาการ อันนี้ควรทำให้มากอย่างน้อยให้มีห้องสมุดที่พร้อมสำหรับการค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ ด้านพุทธศาสนาไม่ต้องไปที่อื่นในต่างประเทศก็มีมาก ซึ่งก็สามารถไปรวบรวมมาไว้ที่นี่ได้

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกิจที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่า การดำเนินการกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ จริง ๆ แล้ว มหาวิทยาลัยทั่วไปก็ไม่ได้ทำอะไรเท่าไร ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นผลพลอยได้ เพราะเมื่อมีการเรียนการสอนไปให้การศึกษาไปเดี๋ยวคนก็เกิดสำนึกที่จะไปทำนุไปดูแลเอง จริง ๆ แล้วมหาวิทยาลัยก็ไม่ได้ไปทำนุบำรุงอะไร ทางด้านการศึกษาก็เป็นหน้าที่โดยตรงของมหาวิทยาลัย เพราะว่ามีครูมาเรียนแล้วอาจารย์ก็ทำหน้าที่สอน ต่างคนก็ต่างทำหน้าที่กัน แต่ถ้าของมหาวิทยาลัยนั้นให้การศึกษาโดยไม่มีผลตอบแทน ถึงแม้จะให้ไม่ได้ดีแต่ก็ให้ด้วยใจ การวิจัยก็เหมือนกันเป็นหน้าที่หนึ่งของครูอาจารย์ ซึ่งต้องวิจัยจะไขแต่ความรู้เก่า ๆ ไม่ได้ แต่เวลาทำวิจัยก็ได้ทุน ไม่เคยเห็นใครวิจัยโดยออกตนเองไม่ค่อยมีเห็นขอกันทั้งนั้น โดยหลักแล้วทำตามหน้าที่ก็กลายเป็น

เป็นว่าได้ส่งเสริมการวิจัยได้ทำนุบำรุงศิลปศาสนา บริการสังคม ถ้าจะเทียบว่ามหาวิทยาลัยทั่วไปทำ
ภาระเหล่านี้ได้ดีกว่า มหาวิทยาลัยก็ยังไม่เห็นว่าดีกว่ายังไง เพราะต่างก็ทำตามหน้าที่แล้วก็เกิด
ผลพลอยได้ แต่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ให้มากกว่า ให้ด้วยใจมากกว่าให้ด้วยภาระผูกมัด
มหาวิทยาลัยสงฆ์ทำภารกิจทั้ง 3 ด้านให้ดีกว่าพอแล้ว หรือจะแบ่งย่อยเป็น 4 ก็ได้ แต่ 3 ด้านนี้
ชัดเจนแล้ว ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยแล้วต้องทำหน้าที่เหมือนกันหมดไม่อย่างนั้นเป็นมหาวิทยาลัยไม่ได้
แต่เราพูดภารกิจเด่น ๆ เท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์
 เกี่ยวกับการกึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายอำนาจ บัวศิริ

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กองศาสนศึกษา ชื่อหน่วยงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

วันที่สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2535 สถานที่สัมภาษณ์ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

1. ภายหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชประสงค์จัดตั้งเป็นที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงแล้วนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการดำเนินภารกิจอย่างต่อเนื่องและเด่นชัดคือ

ตอบ ที่พูดถึงมีทั้ง 2 แห่ง ทั้งมหานิกายและธรรมยุติก จะเปิดไล่กันปีต่อปี ลักษณะที่ดำเนินการกันมาก็พยายามที่จะสอนบาลีชั้นสูง ที่เปิดใหม่ ๆ ยังไม่เป็นลักษณะมหาวิทยาลัยที่เด่นชัดนัก จะเปิดสอนคณะพุทธศาสตร์ก่อน แต่มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็พยายามดำเนินการกันมาเท่าที่ทราบหัวแรงใหญ่ ๆ ก็มีองค์สมเด็จพระพุฒาจารย์ หรือพระพิมลธรรม (สิ้นไปแล้ว) ท่านชื่อ "อาจ" เป็นผู้วางรากฐานเรื่องมหาวิทยาลัยสงฆ์ ท่านได้ส่งพระไปศึกษาต่อที่อินเดีย เพื่อต้องการให้มีความรู้สูงขึ้นกว่าที่มีอยู่แต่เดิมมหาวิทยาลัยสงฆ์มีเปรียญธรรม 9 ประโยค โดยหลายท่านก็จบปริญญาโท ได้ปริญญาเอกมา ก็ได้อาศัยบุคลากรพวกนี้มาจัดตั้งเป็นคณะต่าง ๆ คือจัดรูปร่างให้เป็นระบบมหาวิทยาลัยขึ้น มีคณะพุทธศาสตร์ที่เปิดขึ้นครั้งแรก ใช้นักวิชาการเหล่านี้สอนและได้บุคลากรจากพระที่สึกไปแล้วเป็นจรรยาแต่มีความรู้บาลีเปรียญมาช่วยสอน เป็นอาจารย์พิเศษมาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ บ้างมาช่วยสอน นี่คือภาพที่มองเห็นและเท่าที่ทราบระยะแรกนั้นยังไม่เน้นวิชาเอกหรือวิชาทั่วไปแต่เน้นวิชาทางศาสนาโดยตรง เพราะว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์คือต้องการศึกษาวิชาการทางพุทธศาสนา นั่นคือวัตถุประสงค์หลักในการตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์

2. การกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันสามารถสรุปได้เป็น 3 การกึ่งใหญ่ ๆ คือ
1. การกึ่งด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา
 2. การกึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. การกึ่งด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกึ่งทั้ง 3 ด้านนี้

ตอบ เป็นไปตามวัตถุประสงค์เดิมตั้งขึ้นมาเพื่อศึกษาวิชาการชั้นสูง แล้วก็นำไปสั่งสอน ไปเผยแผ่แก่ประชาชน การกึ่งต่าง ๆ ที่ทำนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็พยายามพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ โดยหันไปศึกษาวิชาการทางโลกมากขึ้น โดยมีแนวคิดที่ว่าถ้าพระเรียนทางธรรมอย่างเดียวไม่ได้เรียนวิชาทางโลกก็จะไม่ทันสถานการณ์ทางโลก ความเปลี่ยนแปลงของโลกต้องรู้วิชาเหล่านี้บ้างเพื่อไว้ทันและประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันสมัย

3. นอกจากการกึ่งทั้ง 3 ด้านข้างต้นคือ
1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร
 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 3. ด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา
- ท่านยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการกึ่งด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ การกึ่งดังกล่าวคือ

ตอบ การเผยแผ่ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นมา ส่วนใหญ่ก็ให้พระนิสิตไปเผยแผ่ ไปปฏิบัติงาน 1 ปีก่อนจบ ส่วนใหญ่ไปสอนพระปริยัติธรรมและพัฒนาชนบท สิ่งเหล่านี้รูปแบบของการปฏิบัติยังไม่เด่นชัด ออกเน้นหลักธรรมอย่างเข้มข้น เด่นชัด พระส่วนใหญ่ไปเทศน์ไปสอน แต่ไม่ปฏิบัติให้ชัดเจน นี่เพียงไปให้คำสอนเท่านั้น ไปแนะนำหลักอะไรอย่างเดียวมันอาจจะไม่ลึกซึ่งเท่าที่ควร ควรจะมีการจัดสอนทางธรรมปฏิบัติให้คนปฏิบัติได้อย่างชัดเจน เช่น การนั่งสมาธิ การฝึกจิตใจ จะได้ควบคู่ไปกับการสอนของท่าน ตรงนี้ยังไม่เด่นเท่าไร

4. ท่านคิดว่าภารกิจต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ดำเนินการอยู่นั้น เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์/หรือจุดมุ่งหมายฯ ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่อย่างไร (พระราชประสงค์ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ "...เพื่อ เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง...)

ตอบ สอดคล้องกับการตั้งมหาวิทยาลัย แต่ผลการปฏิบัติอาจได้ไม่เต็มตามที่คาดหวัง เช่น พระที่มีความรู้สูง ๆ จะออกไปช่วยกันพัฒนาแนะนำการปฏิบัติ ยังอาจจะได้ผลเท่าที่ควร อัน อาจมาจากรูปแบบการสอนหรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้การสอนของท่านได้มองเห็น เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งคงมีปัจจัยตัวอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย

5. ลักษณะของการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ เช่น

ก. การกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จคือ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและ บัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน และ จัดให้มีการศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น นักศึกษาทุกรูปเมื่อสอบผ่านทุกวิชาแล้วจะต้องออกไป ปฏิบัติศาสนกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ท่านคิดว่า การดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมนี้มีผลสำเร็จ มากน้อยเพียงใด

ตอบ อันนี้เป็นแนวปฏิบัติของผู้บริหาร ในการจัดลักษณะนี้อย่างน้อยก็แน่ใจได้ว่าบัณฑิตได้มี การทำงานอย่างน้อย 1 ปี เพราะกิจกรรมจะคงอยู่ตลอดไป ยังมีบัณฑิตหมุนเวียนมาปฏิบัติต่อเนื่อง กันไปเป็นแนวความคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัย แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ผลพวงที่เกิดจากการศึกษา อย่างแท้จริง ถ้าผลพวงหรือผลิตผลที่เกิดจากการศึกษาที่แท้จริง บัณฑิตทุกคนที่จบไปแล้วควรมี จิตสำนึกที่จะกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตัวเองที่จากมาหรือเคยอยู่ โดยไม่ต้องมีข้อสัญญาผูกมัดว่า ต้องทำงาน 1 ปี อันนั้นน่าจะเป็นภาพพจน์ที่ดีกว่า ส่วนอันนี้เหมือนเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติ พระ หลายรูปที่จบการศึกษาก็ลาสิกขาบทไปก็มาก

ข. การกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือการเผยแผ่ความรู้ทางสื่อมวลชนหรือเอกสาร สิ่งพิมพ์ การตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก การแปลสรรพภาษา หรือโครงการที่กระทำระยะสั้น ๆ ได้แก่ การอบรมพระสังฆาธิการ การสอนวิปัสสนา การสอนบาลีแก่ประชาชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ท่านคิดว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้สามารถสนองภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ สิ่งเหล่านี้โดยชื่อหรือลักษณะสนองตอบต่อวัตถุประสงค์จริง แต่เมื่อติดตามงานหลายด้านลึก ๆ แล้ว ยังไม่สนองตอบวัตถุประสงค์โดยตรง เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งนโยบายการจัดการศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จริง ๆ แล้วต้องการให้เด็กที่เข้ามามีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ที่จัด ๆ กันอยู่เหมือนไปสอนกวดวิชาสามัญให้เด็ก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นอุบายชักนำให้เด็กเข้าวัดเพื่อสอนศาสนาควบไปด้วย ลักษณะเช่นนี้ไม่เห็นด้วยเลย โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นควรชักจูงเด็กให้อยากมาวัดโดยที่การมาวัดนั้นรู้สึกสบายใจ มีความสงบ มาวัดแล้วถามพระได้ทุกเรื่อง เป็นที่พึ่งได้ ที่ปรึกษาได้ มีอาหารการกินพร้อมบริบูรณ์ที่จะบริการเด็กได้ สิ่งเหล่านี้น่าจะดีกว่าที่จะไปให้วิชาการทางโลก โดยสภาพการณ์ของพระที่ไปสอนเสาร์อาทิตย์นั้นไม่ใช่ชำนาญการสอนด้านวิทยาศาสตร์ อังกฤษ คณิตศาสตร์ การที่ไปตัวให้เด็กเล็ก ๆ นั้นผิดกับความถนัดที่พระมีอยู่ หรือแม้แต่เด็กก่อนเกณฑ์ในวัดซึ่งต้องการให้พระดูแลเด็กให้ขณะที่พ่อแม่ไปทำงาน ให้เด็กมีความเคยชินกับศาสนาตั้งแต่เด็กรู้จักคุณค่าของศาสนา แต่กลับไปเร่งรัดเด็กก่อนธรรมชาติ พระเองก็ไม่สันตติจิตเงินในการเลี้ยงดูเด็กคงต้องมีการอบรมให้ความรู้กันมากขึ้นเพื่อจะได้ทำงานต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดีขึ้น คือโดยหลักการดีแต่วิธีปฏิบัติคงต้องปรับปรุง

ค. การกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการกิจด้านนี้ในรูปของการรวบรวมคัมภีร์ออกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งต่าง ๆ การรวบรวมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถชี้แนะวิพากษ์วิจารณ์กรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือแต่งตำราทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์วิชัยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในภารกิจด้านนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถสนองภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือไม่ อย่างไร มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านนี้มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินกิจกรรมมีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตอบ เป็นความพยายามที่สอดคล้อง แต่ก็อีกถ้ามาดูทางปฏิบัติก็อาจจะไม่เด่นชัดมากนัก เช่น การรวบรวมคัมภีร์ต่าง ๆ ไว้คัมภีร์ฯ ยังไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดเก็บและรวบรวม มหาวิทยาลัยก็ยังเก็บเป็นเอกสารเหมือนเดิมอยู่ การจัดเก็บโดยใช้สื่อทันสมัยเช่น คอมพิวเตอร์ก็ยังมีน้อยมาก อาจจะงบประมาณที่ได้รับมามีจำกัด เพราะงบประมาณส่วนใหญ่นี้ได้รับมาเป็นด้านบริหารบุคลากรเรียกว่าค่าบริหารทั่วไป เช่น เงินเดือน แต่งบประมาณที่จะมาสนับสนุนการศึกษาไม่ค่อยได้ก็ได้น้อย ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมการศึกษาไม่ค่อยชัดเจน

6. ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรดำเนินการกิจให้เน้นหนักไปในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด

ตอบ ด้านการปฏิบัติโดยการเผยแผ่ให้มาก เพราะว่าการคัมภีร์ในด้านนี้เป็นแหล่งรวมวิทยาการว่านั่นเป็นศาสตร์ที่สูงขึ้น คนไม่ค่อยสนใจมากนักเพราะเป็นชั้นลึกซึ่ง และที่เน้นการเผยแผ่เพราะความต้องการของสังคมขณะนี้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปมากมาย ทุกคนต้องการปรับสังคมาอุตสาหกรรมให้อยู่ในสภาพที่สมดุลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมด้วย เพราะว่าถ้าสังคมเปลี่ยนไปมากและสภาพความเป็นอยู่ตามไม่ทันปรับตัวไม่ทัน แต่สภาพของจิตใจสามารถที่จะปรับได้เพื่อให้ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมาสามารถทำได้ ฉะนั้นการเผยแผ่ควรเน้นการปฏิบัติการศึกษาให้มาก เพราะการออกไปเทศนาสั่งสอนอย่างเดียวไม่พอ ควรเน้นฝึกปฏิบัติทางจิตให้มาก เพราะทุกคนไม่สามารถให้พระไปช่วยฝึกให้ทุกวันได้ ฉะนั้นถ้ามีหลักสูตรที่จะไปสั่งสอนให้ประชาชนช่วยตัวเองได้จะดีมาก

7. จากการดำเนินการกิจต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ท่านเห็นว่าการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหา/อุปสรรคในด้านใด และเรื่องเกี่ยวกับอะไรเป็นประเด็น/ปัญหาสำคัญ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้

ตอบ ด้านการให้การศึกษาควรต้องปรับปรุงหลายด้าน หมายรวมถึงการจัดการบริหารมหาวิทยาลัยด้วย เพราะขณะนี้คุณวุฒิของพระของภราวาสที่บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ขณะนี้ ผู้ที่มีความรู้ด้านการบริหารการจัดการมหาวิทยาลัยมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย เพราะมหาวิทยาลัยใช้ระบบพระที่เรียนมาสูง ๆ หรือจบการศึกษามาก่อนทั้งปริญญาโททั้งปริญญาเอก แต่พวกนี้ไม่ใช่ชำนาญด้านการบริหาร ส่วนใหญ่เป็นสาขาทางพุทธศาสนา ปรัชญา จิตวิทยา เป็นส่วนใหญ่ เวลามาบริหารมหาวิทยาลัย คงไม่ตรงเป้าหมายนักเพราะได้บุคลากรที่ไม่ตรงมาบริหารอันนี้ก็ป็นจุดหนึ่ง อีกจุดก็คือว่า มหาวิทยาลัยเน้นบุคลากรที่จบมาทางสายพุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์มาสอน มหาวิทยาลัยสงฆ์เอง ความกว้างความหลากหลายเลยไม่มี มหาวิทยาลัยสงฆ์มักรับพวกที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์เอง ไม่เปิดกว้างในสาขาวิชาอื่น การแก้ไขนั้นในการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์เอง อาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีความรู้เรื่องหลักทางการบริหารน่าจะหันมาสนใจมหาวิทยาลัยสงฆ์บ้าง หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรประสานร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไปที่มีอยู่ว่ามีจัดการ อย่งไร โดยมีการพูดคุยสัมมนาแลกเปลี่ยนกันทั้งความรู้ แม้แต่การแลกเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นความร่วมมือกันทั้งด้านบุคลากรที่จะเข้าไปช่วยสอนด้วย

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มในการดำเนินการกิจด้านใด และการดำเนินการจะเป็นอย่างไร

ตอบ ยังคงเน้นภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะยังไม่มีปฏิบัติอย่างเด่นชัดพอ มีเพียงแต่การพูดว่าจะเผยแผ่ แต่รูปแบบและการปฏิบัติยังไม่จริงจังนัก

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการกึ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับอุดมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านเป็นแหล่งรวมวิทยาการด้านพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบกับการกึ่งหลักของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมี 4 ด้านคือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่านคิดว่าการดำเนินภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัยสงฆ์เหมาะสมหรือเพียงพอกับความเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แล้วหรือไม่อย่างไร

ตอบ แม้มีภารกิจ 3 ด้าน แต่ก็ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านเหมือนมหาวิทยาลัยทั่วไป เช่นสิ่งที่ขาดคือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หรือการให้บริการทางวิชาการ แต่การที่ท่านออกไปเผยแผ่ก็เป็น การบริการโดยตรงอยู่แล้ว และโดยสภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งกระทำที่วัด นั่นก็เป็นการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมโดยสมบูรณ์อยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ได้พูดให้เป็นหลัก แต่เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำอยู่แล้ว

ประวัติผู้เขียน

นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ เกิดวันที่ 18 มิถุนายน 2504 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา
บัณฑิต สาขาธุรกิจศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปี
การศึกษา 2529 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2532 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัย-
สุโขทัยธรรมราช

